

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IV kadencja
Prezes Rady Ministrów
RM 10-212-03

Druk nr 2582
Warszawa, 2 lutego 2004 r.

Pan
Marek Borowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

- o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw wraz z projektami podstawowych aktów wykonawczych.

W załączeniu przedstawiam także opinię dotyczącą zgodności proponowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej.

Ponadto uprzejmie informuję, że do reprezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister Sprawiedliwości.

Z wyrazami szacunku

(-) Leszek Miller

USTAWA

z dnia

o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw¹⁾

TYTUŁ I

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa określa zasady i tryb pobierania kosztów sądowych w sprawach cywilnych, zasady ich zwrotu, wysokość opłat sądowych w sprawach cywilnych, zasady zwalniania od kosztów sądowych oraz umarzania, rozkładania na raty i odraczania terminu zapłaty należności sądowych.

Art. 2. 1. Koszty sądowe obejmują opłaty i wydatki.

2. Do uiszczenia kosztów sądowych obowiązana jest strona, która wnosi do sądu pismo podlegające opłacie lub powodujące wydatki, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 3. 1. Opłacie podlega pismo, jeżeli przepis ustawy przewiduje jej pobranie.

2. Opłacie podlegają w szczególności następujące pisma:

1) pozew i pozew wzajemny;

2) apelacja, kasacja i zażalenie;

3) sprzeciw od wyroku zaocznego;

4) zarzuty od nakazu zapłaty;

5) interwencja główna i uboczna;

6) wniosek:

a) o wszczęcie postępowania nieprocesowego,

- b) o ogłoszenie upadłości,
 - c) o wpis i wykreślenie w księdze wieczystej oraz o odpis księgi wieczystej,
 - d) o wpis w Krajowym Rejestrze Sądowym i w rejestrze zastawów oraz o zmianę i wykreślenie tych wpisów;
- 7) skarga:
- a) o wznowienie postępowania,
 - b) o uchylenie wyroku sądu polubownego,
 - c) na orzeczenie referendarza sądowego,
 - d) na czynności komornika;
- 8) odwołanie od decyzji oraz zażalenie na postanowienie Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, Prezesa Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty, Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego, Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.

3. Opłacie podlega wniosek o wydanie, na podstawie akt: odpisu, wypisu, zaświadczenia, wyciągu, innego dokumentu oraz kopii (opłata kancelaryjna).

Art. 4. 1. Pismo wnoszone przez kilka osób podlega jednej opłacie. Jeżeli jednak przedmiotem sprawy są roszczenia lub zobowiązania jednego rodzaju i oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej (współuczestnictwo formalne), każdy współuczestnik uiszcza opłatę oddzielnie, stosownie do swojego roszczenia lub zobowiązania.

2. Opłatę od wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej pobiera się wyłącznie od osoby, która wystąpiła z takim wnioskiem, także wówczas, gdy na jego podstawie mają być ujawnione prawa osób nie będących wnioskodawcami.

3. Nie pobiera się opłaty od wniosku o sporządzenie uzasadnienia oraz doręczenie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem, zgłoszonego w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia sentencji.

Art. 5. 1. Wydatki obejmują w szczególności:

- 1) koszty podróży strony zwolnionej od kosztów sądowych związane z nakazanym przez sąd jej osobistym stawiennictwem;
- 2) zwrot kosztów podróży i noclegu oraz utraconych zarobków świadków;
- 3) wynagrodzenie i zwrot kosztów poniesionych przez biegłych, tłumaczy oraz kuratorów ustanowionych dla strony w danej sprawie;
- 4) wynagrodzenie należne innym osobom lub instytucjom oraz zwrot poniesionych przez nie kosztów;
- 5) koszty przeprowadzenia innych dowodów;
- 6) koszty przewozu zwierząt i rzeczy, utrzymywania ich lub przechowywania;
- 7) koszty ogłoszeń;
- 8) koszty osadzenia i pobytu w areszcie;
- 9) ryczałty należne kuratorom sądowym za przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w sprawach: o unieważnienie małżeństwa, o rozwód oraz separację, a także za uczestniczenie przy ustalonych przez sąd kontaktach rodziców z dziećmi.

2. Wydatki związane z doręczaniem pism sądowych nie obciążają stron.

Art. 6. 1. Stroną w rozumieniu ustawy jest każdy uczestnik postępowania sądowego, w tym także świadek, biegły i tłumacz, a kosztami procesu są również koszty innych rodzajów postępowania.

2. Przez pismo wnoszone do sądu rozumie się również składany ustnie do protokołu pozew, wniosek wszczynający innego rodzaju postępowanie lub inny wniosek, jeżeli podlega opłacie.

Art. 7. W postępowaniu dotyczącym kosztów sądowych stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 8. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych, w tym wnoszonych na rachunek bankowy sądu lub w formie znaków opłaty sądowej według

ustalonego wzoru, mając na względzie łatwość uiszczenia opłat przez strony oraz skutek w postaci zwrotu lub odrzucenia pisma, od którego nie została uiszczona należna opłata przy jego wniesieniu;

- 2) wzór oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, o którym mowa w art. 101 ust. 2, a także sposób udostępniania osobom fizycznym wzoru druków tych oświadczeń w siedzibach sądów, mając na względzie komunikatywność niezbędnych pouczeń dla stron co do sposobu wypełnienia, skutków niezłożenia lub złożenia nieprawdziwego oświadczenia;
- 3) wysokość wynagrodzenia i zwrot wydatków poniesionych przez biegłych, tłumaczy, kuratorów ustanowionych dla strony w danej sprawie oraz innych osób i instytucji, mając na względzie nakład pracy i kwalifikacje niezbędne do wykonywania zleconych przez sąd czynności oraz poziom wynagrodzeń uzyskiwanych przez pracowników wykonujących podobne zawody.

TYTUŁ II

Opłaty

Dział 1

Przepisy ogólne

Art. 9. Opłatę należy uiścić przy wniesieniu do sądu pisma podlegającego opłacie.

Art. 10. Opłata jest stała, stosunkowa albo podstawowa.

Art. 11. Opłatę stałą pobiera się w sprawach o prawa niemajątkowe oraz we wskazanych w ustawie niektórych sprawach o prawa majątkowe, w wysokości jednakowej, niezależnie od wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia. Opłata stała nie może być niższa niż 30 złotych i wyższa niż 5 000 złotych.

Art. 12. Opłatę stosunkową pobiera się w sprawach o prawa majątkowe; wynosi ona 5 % wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia, jednak nie mniej niż 30 złotych i nie więcej niż 100 000 złotych.

Art. 13. 1. Opłatę podstawową pobiera się w sprawach, w których przepisy nie przewidują opłaty stałej, stosunkowej lub tymczasowej.

2. Opłatę podstawową pobiera się także od pism wnoszonych przez stronę zwolnioną w całości od kosztów sądowych przez sąd, chyba że ustawa stanowi inaczej.

3. Opłata podstawowa wynosi 30 złotych i stanowi minimalną opłatę, którą strona jest obowiązana uiścić od pisma podlegającego opłacie, chyba że ustawa stanowi inaczej.

4. Pobranie od pisma opłaty podstawowej wyłącza pobranie innej opłaty.

5. Przepisów o opłacie podstawowej nie stosuje się w postępowaniu wieczysto-księgowym oraz w postępowaniu rejestrowym.

Art. 14. 1. Od pisma wniesionego w sprawie o prawa majątkowe, w której wartości przedmiotu sprawy nie da się ustalić w chwili jej wszczęcia, przewodniczący określa opłatę tymczasową.

2. Opłatę tymczasową określa się w granicach od 30 złotych do 1 000 złotych.

3. W orzeczeniu kończącym postępowanie w pierwszej instancji sąd określa wysokość opłaty ostatecznej, która jest bądź opłatą stosunkową, obliczoną od wartości przedmiotu sporu ustalonej w toku postępowania, bądź opłatą określoną przez sąd, jeżeli wartości tej nie udało się ustalić. W tym wypadku opłatę ostateczną sąd określa w kwocie nie wyższej niż 5 000 złotych, mając na względzie społeczną doniosłość rozstrzygnięcia i stopień zawichości sprawy.

Art. 15. 1. Jeżeli opłata ostateczna jest wyższa od opłaty tymczasowej, sąd orzeka o obowiązku uiszczenia różnicy, stosując odpowiednio zasady obowiązujące przy zwrocie kosztów procesu.

2. Jeżeli opłata ostateczna jest niższa od opłaty tymczasowej, różnicę sąd zwraca z urzędu na koszt strony.

3. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie orzeczenia o przedmiocie, który nie był objęty żądaniem albo w razie orzeczenia ponad żądanie.

Art. 16. W przypadku wstąpienia do sprawy osoby, na której rzecz prokurator wytoczył powództwo lub zgłosił wniosek o wszczęcie postępowania, pobiera się od tej osoby opłatę należną od takiego pozwu lub wniosku.

Art. 17. 1. Całą opłatę pobiera się od pozwu i pozwu wzajemnego oraz wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego lub samodzielnej jego części, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

2. Przepisy ustawy przewidujące pobranie opłaty od pozwu lub wniosku wszczynającego postępowanie w sprawie stosuje się również do opłaty od apelacji, kasacji, interwencji głównej, skargi o wznowienie postępowania, skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 18. 1. Połowę opłaty pobiera się od sprzeciwu od wyroku zaocznego.

2. Czwartą część opłaty pobiera się od pozwu w postępowaniu nakazowym lub upominawczym, z wyłączeniem spraw podlegających rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym.

3. Piątą część opłaty pobiera się od:

- 1) interwencji ubocznej;
- 2) zażalenia, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

4. Trzy czwarte części opłaty pobiera się od:

- 1) pozwanego w razie wniesienia zarzutów od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym;
- 2) powoda w razie wniesienia przez pozwanego sprzeciwu przeciwko nakazowi zapłaty wydanemu w postępowaniu upominawczym.

Art. 19. 1. Opłata, o której mowa w art. 18, nie może wynosić mniej niż 30 złotych.

2. Jeżeli opłata ta ma być pobrana przed ustaleniem opłaty ostatecznej, pobiera się odpowiednią część opłaty tymczasowej, nie mniej jednak niż 30 złotych.

Art. 20. Końcówkę opłaty zaokrągla się w górę do pełnego złotego.

Dział 2

Wysokość opłat we wszystkich rodzajach spraw

Art. 21. Opłatę stałą w kwocie 40 złotych pobiera się od zażalenia na postanowienie w przedmiocie:

- 1) oddalenia wniosku o wyłączenie sędziego, ławnika, biegłego lub tłumacza;
- 2) skazania na grzywnę strony, świadka, biegłego, tłumacza lub innej osoby oraz odmowy zwolnienia od grzywny;
- 3) przymusowego sprowadzenia lub aresztowania świadka oraz odmowy zwolnienia od przymusowego sprowadzenia;
- 4) wynagrodzenia i zwrotu kosztów poniesionych przez biegłego, tłumacza i kuratora;
- 5) należności świadka.

Art. 22. Opłatę stałą w kwocie 40 złotych pobiera się od:

- 1) wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego lub samodzielnej jego części, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej;
- 2) apelacji, kasacji, zażalenia i skargi o wznowienie postępowania w sprawie, w której postępowanie nieprocesowe zostało wszczęte z urzędu;
- 3) zażalenia na czynność notarialną lub na odmowę dokonania czynności przez notariusza;
- 4) wniosku o przeprowadzenie postępowania pojednawczego;
- 5) wniosku o zabezpieczenie dowodu.

Art. 23. Opłatę stałą w kwocie 300 złotych pobiera się od wniosku o:

- 1) uznanie orzeczenia sądu zagranicznego;
- 2) uznanie ugody zawartej przed sądem zagranicznym;
- 3) stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego lub ugody zawartej przed sądem zagranicznym;

- 4) stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu polubownego wydanego za granicą;
- 5) wydanie postanowienia co do wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody zawartej przed sądem polubownym.

Art. 24. 1. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od skargi:

- 1) na czynności komornika;
- 2) na czynności notariusza.

2. Opłatę od skargi na orzeczenie referendarza pobiera się w wysokości opłaty od wniosku o wydanie tego orzeczenia, nie więcej jednak niż 100 złotych.

Dział 3

Wysokość opłat w procesie

Rozdział 1

Sprawy z zakresu prawa cywilnego i rodzinnego

Art. 25. 1. Opłatę stałą w kwocie 600 złotych pobiera się od pozwu o:

- 1) rozwód;
- 2) separację;
- 3) ochronę dóbr osobistych;
- 4) ochronę niemajątkowych praw autorskich;
- 5) ochronę niemajątkowych praw wynikających z opatentowania wynalazków lub rejestracji wzorów użytkowych i zdobniczych oraz znaków towarowych (ochronę praw twórcy projektu wynalazczego);
- 6) ochronę innych praw niemajątkowych, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

2. W sprawach o rozwód, o separację lub o unieważnienie małżeństwa, w razie zasądzenia alimentów na rzecz małżonka w orzeczeniu kończącym postępowanie w instancji, pobiera się od małżonka zobowiązanego opłatę stosunkową od zasądanego roszczenia, a w razie na-

kazania eksmisji jednego z małżonków albo podziału wspólnego majątku pobiera się także opłatę w wysokości przewidzianej od pozwu lub wniosku w takiej sprawie.

Art. 26. Opłatę stałą w kwocie 200 złotych pobiera się od pozwu w sprawie o:

- 1) ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa;
- 2) unieważnienie małżeństwa;
- 3) rozwiązanie przysposobienia;
- 4) zaprzeczenie ojcostwa lub macierzyństwa;
- 5) unieważnienie uznania dziecka;
- 6) zniesienie wspólności majątkowej między małżonkami;
- 7) naruszenie posiadania;
- 8) uchylene uchwały organu spółdzielni;
- 9) uchylene uchwały wspólnoty mieszkaniowej;
- 10) przyjęcie w poczet członków spółdzielni mieszkaniowej;
- 11) opróżnienie lokalu mieszkalnego;
- 12) opróżnienie lokalu użytkowego;
- 13) ustalenie wstąpienia w stosunek najmu.

Art. 27. W sprawie podlegającej rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym pobiera się od pozwu opłatę stałą, przy wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu umowy:

- 1) do 2 000 złotych – 30 złotych;
- 2) ponad 2 000 złotych do 5 000 złotych – 100 złotych;
- 3) ponad 5 000 złotych do 7 500 złotych – 250 złotych;
- 4) ponad 7 500 złotych – 300 złotych.

Rozdział 2

Sprawy gospodarcze

Art. 28. Opłatę stałą w kwocie 800 złotych pobiera się od pozwu w sprawie o:

- 1) rozwiązanie spółki;
- 2) wyłączenie wspólnika ze spółki.

Art. 29. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od pozwu z zakresu ochrony środowiska.

Art. 30. Opłatę stałą w kwocie 1 500 złotych pobiera się od pozwu:

- 1) w sprawie z umowy o przekazanie mienia w ramach prywatyzacji;
- 2) w sprawie o unieważnienie przetargu.

Art. 31. 1. Opłatę stałą w kwocie 1 000 złotych pobiera się od odwołania od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a także od apelacji i kasacji w tych sprawach.

2. Opłatę stałą w kwocie 500 złotych pobiera się od zażalenia na postanowienie Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

3. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od odwołania od decyzji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, Prezesa Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty, Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego, a także od apelacji i kasacji w tych sprawach.

4. Opłatę stałą w kwocie 50 złotych pobiera się od zażalenia na postanowienie Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, Prezesa Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty oraz Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego.

Art. 32. Opłatę stałą w kwocie 3 000 złotych pobiera się od odwołania od decyzji Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, a także od apelacji i kasacji w tych sprawach.

Art. 33. Opłatę stałą w kwocie 3 000 złotych pobiera się od skargi na wyrok zespołu arbitrów w sprawach zamówień publicznych.

Rozdział 3

Sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych

Art. 34. 1. W sprawie o roszczenie pracownika ze stosunku pracy pracownik dochodzący roszczeń z zakresu prawa pracy oraz pracodawca uiszczają od pism podlegających opłacie wyłącznie opłatę podstawową w kwocie 30 złotych.

2. Pracownik i pracodawca uiszczają opłatę podstawową od wszystkich podlegających opłacie pism także w sprawie o ustalenie istnienia stosunku pracy wytoczonej z powództwa inspektora pracy.

Art. 35. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i w sprawach odwołań rozpoznawanych przez sąd pracy i ubezpieczeń społecznych pobiera się opłatę podstawową w kwocie 30 złotych wyłącznie od apelacji, zażalenia i kasacji.

Dział 4

Wysokość opłat w postępowaniu nieprocesowym

Rozdział 1

Sprawy z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego

Art. 36. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od wniosku o:

- 1) zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego;
- 2) zmianę wyroku orzekającego rozwód lub separację w części dotyczącej władzy rodzicielskiej;
- 3) separację na zgodne żądanie małżonków;
- 4) zniesienie separacji;
- 5) zezwolenie na udzielenie pełnomocnictwa do oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński;

- 6) zwolnienie od obowiązku złożenia lub przedstawienia kierownikowi urzędu stanu cywilnego dokumentu potrzebnego do zawarcia związku małżeńskiego.

Art. 37. 1. Opłatę stałą w kwocie 2 000 złotych pobiera się od wniosku o podział majątku wspólnego po ustaniu małżeńskiej wspólności majątkowej.

2. Jeżeli wniosek zawiera zgodny projekt podziału tego majątku, pobiera się opłatę stałą w kwocie 500 złotych.

Rozdział 2

Sprawy z zakresu prawa rzeczowego

Art. 38.1. Opłatę stałą w kwocie 500 złotych pobiera się od wniosku o:

- 1) ustanowienie drogi koniecznej;
 - 2) rozgraniczenie nieruchomości;
 - 3) stwierdzenie nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie.
2. Opłatę w kwocie 100 złotych pobiera się od wniosku o:
- 1) ustalenie sposobu korzystania z rzeczy wspólnej;
 - 2) ustanowienie zarządcy rzeczy wspólnej lub przedmiotu użytkowanie;
 - 3) rozstrzygnięcie co do dokonania czynności dotyczącej rzeczy wspólnej.

Art. 39. Opłatę stałą w kwocie 2 000 złotych pobiera się od wniosku o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie.

Art. 40. 1. Opłatę stałą w kwocie 2 000 złotych pobiera się od wniosku o zniesienie współwłasności.

2. Jeżeli wniosek zawiera zgodny projekt zniesienia współwłasności, pobiera się opłatę stałą w kwocie 500 złotych.

Rozdział 3

Sprawy z zakresu prawa o księgach wieczystych

Art. 41. Opłatę stałą w kwocie 500 złotych pobiera się od wniosku o wpis w księdze wieczystej własności, użytkowania wieczystego i ograniczonych praw rzeczowych, praw i roszczeń osobistych, przelewu lub innego przejścia bądź przekształcenia prawa wpisanego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 42. 1. Opłatę stałą w kwocie 300 złotych pobiera się od wniosku o wpis:

- 1) własności nabytej na podstawie dziedziczenia, zapisu lub działu spadku albo zniesienia współwłasności, jeżeli prawa właścicieli, współwłaścicieli lub spadkodawców były wpisane do księgi wieczystej;
- 2) własności nieruchomości zamiennej przyznanej tytułem odszkodowania za wywłaszczoną nieruchomość, jeżeli dotychczasowe prawa były ujawnione w księdze wieczystej;
- 3) własności nieruchomości rolnej lub jej części nabytej w wyniku scalania gruntów, jeżeli dotychczasowe prawa były ujawnione w księdze wieczystej.

2. Opłatę stałą w kwocie 300 złotych pobiera się od wniosku o wpis hipoteki ustanowionej na nieruchomości w celu zabezpieczenia należności z tytułu udzielonych kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych lub poręczeń kredytów:

- 1) na budownictwo mieszkaniowe;
- 2) na pokrycie ceny nabycia nieruchomości lub dopłaty z tytułu różnicy wartości nieruchomości zamienianych;
- 3) na działalność gospodarczą (wytwórczą, budowlaną, usługową lub handlową) albo działalność związaną z produkcją rolną;
- 4) na pokrycie kosztów dotyczących ochrony środowiska.

3. Opłatę stałą w kwocie 300 złotych pobiera się od wniosku o wpis hipoteki ustanowionej w celu zabezpieczenia należności z tytułu udzielonych kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych i poręczeń wymienionych w tym przepisie na:

- 1) użytkowaniu wieczystym;

- 2) własnościowym spółdzielczym prawie do lokalu mieszkalnego;
- 3) spółdzielczym prawie do lokalu użytkowego;
- 4) prawie do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej (prawie do lokalu mieszkalnego w domu budowanym przez spółdzielnię mieszkaniową w celu przeniesienia jego własności na członka spółdzielni);
- 5) wierzytelności zabezpieczonej hipoteką.

Art. 43. Opłatę stałą w kwocie 250 złotych pobiera się od wniosku o wpis:

- 1) prawa własności lokalu mieszkalnego, jeżeli nabycie własności nastąpiło w wyniku przekształcenia spółdzielczego lokatorskiego lub własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego w spółdzielni mieszkaniowej;
- 2) prawa własności lub spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego, jeżeli nabycie lub ustanowienie prawa nastąpiło w związku z poniesieniem w pełnym zakresie kosztów budowy lokalu przez najemcę lokalu użytkowego, w tym garażu, pracowni wykorzystywanej przez twórcę do prowadzenia działalności w dziedzinie kultury i sztuki;
- 3) prawa własności lub spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego, jeżeli nabycie lub ustanowienie prawa dotyczy najemcy spółdzielczego lokalu mieszkalnego, który przed przejęciem przez spółdzielnię mieszkaniową był mieszkaniem zakładowym przedsiębiorstwa państwowego, państwowej osoby prawnej lub państwowej jednostki organizacyjnej.

Art. 44. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od wniosku:

- 1) o założenie księgi wieczystej;
- 2) o sprostowanie działu I – O;
- 3) o odłączenie nieruchomości lub jej części;
- 4) o połączenie nieruchomości w jednej księdze wieczystej, która jest już prowadzona, niezależnie od liczby łączonych nieruchomości;
- 5) o wpis ostrzeżenia o niezgodności stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym;

- 6) o wpis hipoteki ustanowionej na nieruchomości stanowiącej własność lub współwłasność kredytobiorcy w celu zabezpieczenia należności z tytułu udzielonego kredytu, pożyczki pieniężnej, gwarancji bankowej lub poręczenia kredytu na budownictwo mieszkaniowe albo na działalność związaną z produkcją rolną;
- 7) o dokonanie innych wpisów, poza określonymi w art. 41-44.

Art. 45. Opłatę stałą określoną w art. 41-44 pobiera się odrębnie od wniosku o wpis każdego prawa, choćby wpis dwu lub więcej praw miał być dokonany na tej samej podstawie prawnej.

Art. 46. 1. Jeżeli połączenie nieruchomości lub jej części w jednej księdze wieczystej, która jest już prowadzona następuje w związku z nabyciem własności lub użytkowania wieczystego, opłatę stałą określoną w art. 45 pobiera się niezależnie od opłaty za dokonanie wpisu tych praw.

2. Opłatę stałą określoną w art. 44 pkt 1 pobiera się niezależnie od opłaty za dokonanie wpisu własności, użytkowania wieczystego lub własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego, spółdzielczego prawa do lokalu użytkowego lub prawa do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej.

Art. 47. Od wniosku o wykreślenie praw i roszczeń pobiera się połowę opłaty przewidzianej od wniosku o wpis tych praw i roszczeń.

Art. 48. Opłaty od wniosków, o których mowa w niniejszym rozdziale, obejmują wydatki związane z drukiem księgi wieczystej i teczki akt tej księgi.

Art. 49. Od wniosku o złożenie do zbioru dokumentów wniosku i dokumentów pobiera się odpowiednią opłatę stałą, przewidzianą dla wniosku o wpis do księgi wieczystej.

Rozdział 4

Sprawy z zakresu prawa spadkowego

Art. 50. 1. Opłatę stałą w kwocie 50 złotych pobiera się od wniosku o:

- 1) stwierdzenie nabycia spadku;
- 2) zabezpieczenie spadku;
- 3) sporządzenie spisu inwentarza;
- 4) odebranie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.

2. Jeżeli wnioski, o których mowa w ust. 1, są umieszczone w jednym piśmie lub we wniosku o dział spadku, opłatę pobiera się od każdego z nich odrębnie.

Art. 51. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od:

- 1) apelacji i kasacji w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku;
- 2) wniosku o zabezpieczenie spadku po cudzoziemcu;
- 3) wniosku o wydanie właściwemu konsulowi spadku po cudzoziemcu.

Art. 52. 1. Opłatę stałą w kwocie 2 000 złotych pobiera się od wniosku o dział spadku, a jeżeli zawiera on zgodny projekt podziału spadku, pobiera się opłatę stałą w kwocie 500 złotych.

2. Opłatę stałą w kwocie 3 000 złotych pobiera się od wniosku o dział spadku połączony ze zniesieniem współwłasności, a jeżeli zawiera on zgodny projekt działu spadku i zniesienia współwłasności pobiera się opłatę stałą w kwocie 1 000 złotych.

Rozdział 5

Sprawy z zakresu działania Krajowego Rejestru Sądowego

Art. 53. Opłatę stałą w kwocie 1 000 złotych pobiera się od wniosku o zarejestrowanie podmiotu w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 54. 1. Opłatę stałą w kwocie 150 złotych pobiera się od wniosku o zarejestrowanie w rejestrze przedsiębiorców osoby fizycznej.

2. Opłatę stałą w kwocie 80 złotych pobiera się od wniosku, o którym mowa w ust. 1, jeżeli dotyczy on zmiany wpisu lub wykreślenia z Krajowego Rejestru Sądowego.

Art. 55. 1. Opłatę stałą w kwocie 500 złotych pobiera się od wniosku o zarejestrowanie w Krajowym Rejestrze Sądowym w rejestrze stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej.

2. Opłatę stałą w kwocie 1 000 złotych pobiera się od wniosku, o którym mowa w ust. 1, jeżeli dotyczy on jednocześnie wpisu do rejestru przedsiębiorców.

Art. 56. 1. Opłatę stałą w kwocie 300 złotych pobiera się od wniosku:

- 1) o wpisanie dłużnika do rejestru dłużników niewypłacalnych w Krajowym Rejestrze Sądowym;
- 2) o wykreślenie podmiotu z rejestru przedsiębiorców lub z rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej połączone z wykreśleniem z Krajowego Rejestru Sądowego.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do zmiany lub wykreślenia wpisu dotyczącego osoby fizycznej.

Art. 57. 1. Opłatę stałą w kwocie 400 złotych pobiera się od wniosku o dokonanie zmiany wpisu dotyczącego podmiotu wpisanego do rejestru przedsiębiorców.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do zmiany lub wykreślenia wpisu dotyczącego osoby fizycznej.

Art. 58. Opłatę stałą w kwocie 150 złotych pobiera się od wniosku o:

- 1) dokonanie zmiany wpisu dotyczącego podmiotu wpisanego tylko w rejestrze stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej, niewpisanego do rejestru przedsiębiorców;
- 2) o wykreślenie z rejestru przedsiębiorców – bez wykreślenia z Krajowego Rejestru Sądowego;

3) o wykreślenie z rejestru dłużników niewypłacalnych.

Art. 59. W wypadku jednoczesnego wniesienia przez tego samego wnioskodawcę, na kilku formularzach, kilku wniosków o wpis lub o dokonanie zmian w Krajowym Rejestrze Sądowym – pobiera się tylko jedną opłatę, z tym że jeżeli przepis przewiduje dla danego rodzaju spraw opłaty w różnych wysokościach – pobiera się opłatę wyższą.

Art. 60. Jedną opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od skargi na orzeczenie referendarza sądowego, chociażby dotyczyło kilku wpisów w rejestrze przedsiębiorców lub rejestrze stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej.

Art. 61. Opłatę stałą w kwocie 300 złotych pobiera się od innych wniosków niż wymienione w art. 53-60, jeżeli należą do właściwości sądu dokonującego wpisów w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Art. 62. Opłatę stałą w kwocie 200 złotych pobiera się od wniosku o wpis zastawu rejestrowego do rejestru zastawów.

Art. 63. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od wniosku o zmianę wpisu w rejestrze zastawów.

Art. 64. Opłatę stałą w kwocie 50 złotych pobiera się od wniosku o wykreślenie zastawu rejestrowego z rejestru zastawów.

Art. 65. Opłatę stałą w kwocie 40 złotych pobiera się od wniosku o przyjęcie dokumentów, o których sąd czyni wzmiankę w rejestrze, oraz dokumentów zawierających dane niepodlegające według przepisów ustawy wpisowi do określonego działu Krajowego Rejestru Sądowego.

Art. 66. Opłatę w kwocie 40 złotych pobiera się od wniosku o uwierzytelnienie odpisu statutu w postępowaniu rejestrowym.

Rozdział 6

Inne sprawy rozpoznawane w postępowaniu nieprocesowym

Art. 67. Opłatę stałą w kwocie 300 złotych pobiera się od wniosku w sprawie między organami przedsiębiorstwa państwowego i między przedsiębiorstwem państwowym lub jego organami a jego organem założycielskim albo organem sprawującym nadzór.

Art. 68. Opłatę stałą w kwocie 200 złotych pobiera się od wniosku o umorzenie utraconego dokumentu.

Art. 69. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od wniosku o:

- 1) złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego;
- 2) wydanie z depozytu przedmiotu świadczenia.

Dział 5

Wysokość opłat w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym

Art. 70. Opłatę stałą w kwocie 40 złotych pobiera się od wniosku o:

- 1) zabezpieczenie roszczenia niemajątkowego, chyba że wniosek został zgłoszony w piśmie rozpoczynającym postępowanie;
- 2) zmianę lub uchylenie postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia roszczenia niemajątkowego;
- 3) wezwanie dłużnika do wykonania egzekwowanej czynności w wyznaczonym terminie oraz o umocowanie wierzyciela do wykonania tej czynności na koszt dłużnika, w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu;

- 4) ukaranie grzywną dłużnika niewykonującego obowiązku zaniechania czynności lub nieprzeszkadzania czynnościom wierzyciela;
- 5) przeprowadzenie przez sąd egzekucji czynności o charakterze niemajątkowym, której inna osoba nie może za dłużnika wykonać;
- 6) ponowne wydanie tytułu wykonawczego w zamian utraconego;
- 7) nakazanie dłużnikowi wyjawienia majątku.

Art. 71. Opłatę stałą w kwocie 50 złotych pobiera się od wniosku o:

- 1) nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu innemu niż orzeczenie sądu, ugoda sądowa albo nakaz zapłaty;
- 2) nadanie klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika;
- 3) nadanie klauzuli wykonalności przeciwko lub na rzecz osoby innej niż wskazana w tytule egzekucyjnym, na którą przeszły uprawnienie lub obowiązki po powstaniu tytułu lub w toku sprawy przed wydaniem tytułu;
- 4) ustanowienie zarządcy nieruchomości lub innej rzeczy albo prawa, z których prowadzi się egzekucję według przepisów o egzekucji z nieruchomości;
- 5) umorzenie księżeczki oszczędnościowej w związku z zajęciem wkładu, na który ją wystawiono.

Art. 72. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od:

- 1) wniosku o zabezpieczenie roszczenia majątkowego, chyba że wniosek został zgłoszony w piśmie rozpoczynającym postępowanie;
- 2) wniosku o uchylenie lub zmianę postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia roszczenia majątkowego;
- 3) zarzutów na opis i oszacowanie nieruchomości;
- 4) zarzutów przeciwko planowi podziału sumy uzyskanej z egzekucji oraz zażalenia na postanowienie wydane w wyniku rozpoznania zarzutów;
- 5) wniosku o podział złożonej do depozytu sądowego sumy odszkodowania za wywłaszczoną nieruchomość i wypłatę odszkodowania;

- 6) wniosku o udzielenie przybicia nieruchomości lub innej rzeczy albo prawa, z których egzekucję prowadzi się według przepisów o egzekucji z nieruchomości; opłatę tę uiszcza się przed przysądzeniem własności;
- 7) wniosku o przeprowadzenie przez sąd egzekucji czynności o charakterze majątkowym, której inna osoba nie może wykonać za dłużnika.

Dział 6

Wysokość opłat w postępowaniu upadłościowym, układowym i naprawczym

Art. 73. Opłatę stałą w kwocie 1 000 złotych pobiera się od:

- 1) wniosku o ogłoszenie upadłości;
- 2) wniosku zarządcy zagranicznego w przedmiocie uznania zagranicznego postępowania upadłościowego.

Art. 74. Opłatę stałą w kwocie 200 złotych pobiera się od:

- 1) wniosku o wszczęcie postępowania naprawczego;
- 2) wniosku o wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego;
- 3) zażalenia na postanowienia wydane w postępowaniu upadłościowym;
- 4) sprzeciwu co do uznania lub odmowy uznania zgłoszonych wierzytelności.

Art. 75. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od:

- 1) zarzutów przeciwko układowi i przeciwko planowi podziału;
- 2) wniosku o uchylenie lub zmianę układu;
- 3) wniosku o uchylenie lub zmianę orzeczenia o uznaniu zagranicznego postępowania upadłościowego;
- 4) wniosku w sprawie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej.

Dział 7

Opłata od wniosku o wydanie dokumentu na podstawie akt

Art. 76. 1. Opłatę od wniosku o wydanie na podstawie akt:

- 1) poświadczonego odpisu, wypisu lub wyciągu;
- 2) odpisu orzeczenia ze stwierdzeniem prawomocności;
- 3) odpisu orzeczenia ze stwierdzeniem wykonalności;
- 4) zaświadczenia

– pobiera się w kwocie 6 złotych za każdą rozpoczętą stronicę wydanego dokumentu.

2. Jeżeli dokument, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, jest sporządzony w języku obcym albo zawiera tabele, pobiera się opłatę w podwójnej wysokości.

Art. 77. Opłatę od wniosku o wydanie kopii dokumentu, znajdującego się w aktach sprawy, pobiera się w kwocie 1 złoty za każdą rozpoczętą stronicę wydanego dokumentu.

Dział 8

Zwrot opłaty

Art. 78. 1. Sąd z urzędu, na koszt strony, zwraca:

- 1) całą uiszczoną opłatę od:
 - a) pisma zwróconego wskutek braków formalnych,
 - b) pisma odrzuconego lub cofniętego, jeżeli odrzucenie lub cofnięcie nastąpiło przed wysłaniem odpisu pisma innym stronom, a w braku takich stron – przed wysłaniem zawiadomienia o terminie posiedzenia,
 - c) zażalenia na postanowienie w przedmiocie ukarania grzywną albo aresztem, zamiany grzywny na areszt albo w przedmiocie przymu-

- sowego sprowadzenia, jeżeli zażalenie zostało uwzględnione w całości,
- d) zażalenia na postanowienie o przyznaniu wynagrodzenia biegłemu lub tłumaczowi, jeżeli zażalenie zostało uwzględnione w całości;
- 2) trzy czwarte uiszczonej opłaty od pisma wszczynającego postępowanie w pierwszej instancji, jeżeli w toku postępowania sądowego zawarto ugodę przed mediatorem;
- 3) połowę uiszczonej opłaty od:
- a) pisma cofniętego przed rozpoczęciem posiedzenia, na które sprawa została skierowana,
 - b) pozwu o rozwód lub separację w razie orzeczenia rozwodu lub separacji na zgodny wniosek stron bez orzekania o winie – po uprawnieniu się wyroku, z zastrzeżeniem art. 25 ust. 2,
 - c) pisma wszczynającego postępowanie w instancji, w której sprawa zakończyła się zawarciem ugody sądowej,
 - d) kasacji nieprzyjętej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy,
 - e) apelacji, kasacji i zażalenia, w razie uwzględnienia środka odwoławczego z powodu oczywistego naruszenia prawa i stwierdzenia tego naruszenia przez sąd odwoławczy.

2. Poza wypadkami przewidzianymi w ust. 1 sąd z urzędu zwraca stronie, na jej koszt, całą uiszczoną opłatę od pozwu o rozwód lub separację albo wniosku o separację w razie cofnięcia pozwu lub wniosku na skutek pojednania się stron w pierwszej instancji. W razie pojednania się stron przed zakończeniem postępowania apelacyjnego, zwraca się połowę uiszczonej opłaty od apelacji.

Art. 79. 1. Sąd z urzędu zwraca stronie różnicę między opłatą pobraną od strony a opłatą należną.

2. Opłatę zwraca sąd, który ją pobrał, a w przypadku gdy opłatę pobierał notariusz – sąd który rozpoznawał wniosek.

Art. 80. Roszczenie strony o zwrot opłaty sądowej przedawnia się z upływem trzech lat, licząc od dnia powstania tego roszczenia.

Art. 81. Zwrot opłat, o którym mowa w niniejszym rozdziale, może również zarządzić przewodniczący lub referendarz sądowy.

TYTUŁ III

Wydatki

Dział 1

Przepisy ogólne

Art. 82. 1. Jeżeli przepisy ustawy przewidują obowiązek działania i dokonywania czynności połączonej z wydatkami z urzędu, sąd zarządzi wykonanie tej czynności, a kwotę potrzebną na ich pokrycie wykląda tymczasowo Skarb Państwa.

2. W orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie sąd orzeka o poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa wydatkach, stosując odpowiednio przepisy art. 112.

Art. 83. 1. Sąd z urzędu zwraca stronie, na jej koszt, wszelkie należności z tytułu wydatków, stanowiące różnicę między kosztami pobranymi od strony a kosztami należnymi.

2. Przepisy art. 79-81 stosuje się odpowiednio do zwrotu zaliczki.

Dział 2

Należności świadków, biegłych, tłumaczy i stron w postępowaniu cywilnym

Art. 84. 1. Świadkowi przysługuje zwrot kosztów podróży, kosztów noclegów i utraconych zarobków, związanych ze stawiennictwem w sądzie.

2. Wynagrodzenie za utracony zarobek za każdy dzień udziału w czynnościach sądowych na wezwanie sądu przyznaje się świadkowi w wysokości jego przeciętnego dziennego zarobku, obliczonego według zasad obowiązujących przy ustalaniu należnego pracownikowi ekwiwalentu pieniężnego za urlop. Górną granicę należności za utracony dzienny zarobek stanowi rów-

nowartość 4,6% kwoty bazowej osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, której wysokość, ustaloną według odrębnych zasad, określa ustawa budżetowa.

Art. 85. 1. Świadcowi przysługuje zwrot kosztów podróży – z miejsca jego zamieszkania do miejsca wykonywania czynności sądowej na wezwanie sądu – według zasad obowiązujących przy obliczaniu należności przysługujących pracownikowi, zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej, z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

2. Według tych samych zasad świadcowi przysługuje zwrot kosztów noclegu oraz utrzymania w miejscu przesłuchania.

Art. 86. 1. Prawo do żądania należności przewidzianych w art. 84 i art. 85 służy osobie wezwanej w charakterze świadka, jeżeli się stawiła, choćby nie została przesłuchana.

2. W wypadku gdy osoba uprawniona do otrzymania należności przewidzianych w art. 84 i art. 85 zostanie wezwana w charakterze świadka w kilku sprawach na ten sam dzień, przyznaje się jej te należności tylko raz.

3. Świadcowi, który zgłosił się bez wezwania sądu, należności przewidziane w art. 84 i art. 85 mogą być przyznane tylko w wypadku, jeżeli został przesłuchany przez sąd.

Art. 87. Sąd przyznaje zwrot kosztów podróży także osobie towarzyszącej świadcowi, jeżeli świadek ze względu na stan zdrowia nie mógł przybyć do sądu bez opieki osoby mu towarzyszącej.

Art. 88. 1. Bieglemu lub tłumaczowi powołanemu przez sąd przysługuje zwrot kosztów podróży, innych wydatków koniecznych związanych ze stawiennictwem w sądzie oraz wynagrodzenie za wykonaną pracę.

2. Bieglemu lub tłumaczowi wezwanemu do sądu przysługuje prawo do zwrotu kosztów podróży związanych ze stawiennictwem w sądzie, nawet jeżeli sąd nie skorzystał z jego usług.

3. Bieglemu lub tłumaczowi przysługuje zwrot kosztów podróży z miejsca jego zamieszkania do miejsca wykonywania czynności sądowej na wezwanie sądu oraz zwrot kosztów noclegu według zasad określonych w art. 85.

4. W razie wezwania biegłego lub tłumacza do sądu w kilku sprawach na ten sam dzień należności przewidziane w ust. 3 przyznaje się tylko raz.

Art. 89. Wysokość wynagrodzenia biegłego i tłumacza za wykonaną pracę określa sąd, uwzględniając wymagane kwalifikacje, potrzebny do wydania opinii czas i nakład pracy, a także wydatki niezbędne do wykonania czynności na podstawie złożonego rachunku.

Art. 90. W wypadku gdy obowiązujące przepisy przewidują przyznanie stronie należności w związku z jej udziałem w postępowaniu sądowym, należności te przyznaje się stronie w wysokości przewidzianej dla świadków.

Art. 91. 1. Zwrot wydatków, utraconego zarobku, wynagrodzenia i kosztów podróży przyznaje się na wniosek świadka, biegłego lub tłumacza złożony na piśmie lub ustnie do protokołu rozprawy.

2. Wniosek o przyznanie należności, o jakich mowa w ust. 1, składa się niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu trzech dni po wykonaniu czynności, a jeżeli czynności były podejmowane na rozprawie – najpóźniej w ciągu trzech dni po rozprawie. Osoby, które nie zgłosiły żądania w tym terminie, tracą prawo do przyznania im tych należności.

3. Roszczenie o zwrot należności, o których mowa w ust. 1, przedawnia się z upływem lat trzech, licząc od dnia powstania tego roszczenia.

4. Świadek, biegły lub tłumacz powinni być pouczeni o prawie i sposobie zgłoszenia wniosku o zwrot należności oraz o skutkach niezachowania terminu wskazanego w ust. 2.

Art. 92. 1. Należności świadków, biegłych, tłumaczy i stron przyznaje i ustala sąd lub referendarz sądowy.

2. Przyznaną należność należy wypłacić niezwłocznie. W wypadku niemożności niezwłocznej wypłaty należność przekazuje się przekazem pocztowym lub przelewem bankowym bez obciążania świadka, biegłego lub tłumacza opłatą pocztową lub kosztami przelewu.

TYTUŁ IV

Zwolnienie od kosztów sądowych

Art. 93. Skarb Państwa nie ma obowiązku uiszczania opłat.

Art. 94. Nie pobiera się opłat od wniosku:

- 1) o zabezpieczenie roszczenia, zgłoszonego w piśmie rozpoczynającym postępowanie;
- 2) o przyjęcie oświadczenia o uznaniu dziecka, o nadanie dziecku nazwiska, o przysposobienie dziecka, o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką;
- 3) o przesłuchanie świadka testamentu ustnego, o otwarciu i ogłoszeniu testamentu oraz o zwolnieniu z obowiązków wykonawcy testamentu;
- 4) będącego podstawą wszczęcia przez sąd postępowania z urzędu, a także od pism składanych sądowi opiekuńczemu w wykonaniu obowiązku wynikającego z ustawy albo nałożonego przez ten sąd;
- 5) o odtworzenie zaginionych lub zniszczonych akt.

2. Skarga na orzeczenie referendarza o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych, zażalenie na postanowienie sądu odmawiające zwolnienia lub cofające zwolnienie od kosztów sądowych oraz zażalenie dotyczące wyłącznie wysokości opłaty albo wysokości wydatków są wolne od opłat sądowych.

3. Nie pobiera się opłat od wniosku, zażalenia i apelacji nieletniego w postępowaniu w sprawach nieletnich.

Art. 95. 1. Nie mają obowiązku uiszczenia kosztów sądowych:

- 1) strona dochodząca ustalenia ojcostwa lub macierzyństwa oraz roszczeń z tym związanych;
- 2) strona dochodząca roszczeń alimentacyjnych oraz strona pozwana w sprawie o obniżenie alimentów;
- 3) strona wnosząca o uznanie postanowień umownych za niedozwolone;
- 4) strona wnosząca odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych; z zastrzeżeniem art. 34 i art. 35;

- 5) kurator wyznaczony przez sąd orzekający lub sąd opiekuńczy dla danej sprawy;
- 6) prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka;
- 7) powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów w sprawach dotyczących ochrony zbiorowych interesów konsumentów;
- 8) inspektor pracy oraz związki zawodowe w sprawach z zakresu prawa pracy;
- 9) strona w sprawach związanych z ochroną zdrowia psychicznego;
- 10) strona, która została zwolniona od kosztów sądowych przez sąd – w zakresie przyznanego jej zwolnienia;
- 11) powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów w sprawach dotyczących ochrony indywidualnych interesów konsumenta – w zakresie przyznanego konsumentowi przez sąd zwolnienia od kosztów sądowych.

2. Za kuratora wydatki ponosi tymczasowo strona, dla której kurator został ustanowiony, a gdyby to nie było możliwe – strona, która swym wnioskiem lub swą czynnością spowodowała ustanowienie kuratora, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

3. W pozostałych wypadkach, o których mowa w ust. 1, za stronę zwolnioną od kosztów sądowych wydatki ponosi tymczasowo Skarb Państwa.

4. W wypadku gdy powództwo o ustalenie ojcostwa okaże się oczywiście bezzasadne, sąd w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie może obciążyć powoda nieuiszczonymi kosztami sądowymi, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności sprawy.

Art. 96. W toku postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy o roszczenia pracownika wydatki obciążające pracownika ponosi tymczasowo Skarb Państwa. Sąd pracy w orzeczeniu kończącym postępowanie w instancji rozstrzyga o tych wydatkach, stosując odpowiednio przepisy art. 112, z tym że obciążenie pracownika tymi wydatkami może nastąpić w wypadkach szczególnie uzasadnionych.

Art. 97. W toku postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wydatki ponosi Skarb Państwa.

Art. 98. Nie pobiera się opłaty sądowej, a uiszczoną opłatę zwraca się, jeżeli zażalenie, wniesione na zarządzenie przewodniczącego o zwrocie pisma albo na postanowienie sądu o odrzuceniu środka zaskarżenia, sąd uzna za oczywiście uzasadnione.

Art. 99. 1. Strona w całości zwolniona od kosztów sądowych z mocy ustawy nie uiszcza opłat sądowych i nie ponosi wydatków, które obciążają tymczasowo Skarb Państwa.

2. Sąd może zwolnić stronę od kosztów sądowych w całości. Strona, której sąd przyznał całkowite zwolnienie od kosztów sądowych, ma obowiązek uiścić opłatę podstawową, o której mowa w art. 13, od wszystkich pism podlegających opłacie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 100. 1. Sąd może zwolnić stronę od kosztów sądowych w części, jeżeli strona jest w stanie ponieść tylko część tych kosztów.

2. Częściowe zwolnienie od tych kosztów może polegać na zwolnieniu od poniesienia albo ułamkowej lub procentowej ich części, albo określonej ich kwoty, albo niektórych opłat lub wydatków. Może też polegać na przyznaniu zwolnienia co do pewnej części roszczenia lub co do niektórych roszczeń dochodzonych łącznie; roszczenia te lub ich części sąd oznacza w postanowieniu o przyznaniu częściowego zwolnienia od kosztów sądowych.

3. Strona częściowo zwolniona od kosztów sądowych obowiązana jest uiścić opłaty oraz ponieść wydatki w takiej wysokości, jaka nie jest objęta zwolnieniem przyznanym przez sąd. Przepis art. 99 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 101. 1. Zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, która złożyła oświadczenie, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny.

2. Do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych powinno być dołączone oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów. Oświadczenie sporządza się według ustalonego wzoru. Jeżeli oświadczenie nie zostało złożone albo nie zawiera wszystkich wymaganych danych, stosuje się art. 130 Kodeksu postępowania cywilnego.

3. Sąd może odebrać od osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych przyrzeczenie o treści: „Świadomy znaczenia mych słów i odpowiedzialności przed prawem

zapewniam, że złożone przeze mnie oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania jest prawdziwe i rzetelne”. Przed odebraniem przyrzeczenia należy pouczyć osobę ubiegającą się o zwolnienie od kosztów sądowych o treści art. 109.

4. Wniosek o zwolnienie od kosztów strony reprezentowanej przez adwokata lub radcę prawnego złożony bez dołączenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 2, przewodniczący zwraca bez wzywania o uzupełnienie braków formalnych wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych.

Art. 102. 1. Sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych osobie prawnej lub organizacji niemającej osobowości prawnej, która wykazała, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie.

2. Przedsiębiorca może uzyskać zwolnienie od kosztów sądowych tylko w razie wszczęcia postępowania naprawczego, złożenia wniosku o ogłoszenie jego upadłości lub rozpoczęcia postępowania likwidacyjnego. Sąd może cofnąć zwolnienie w razie zakończenia postępowania naprawczego, upadłościowego lub likwidacyjnego.

Art. 103. 1. Organizacjom społecznym, których zadanie nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej, sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych w ich własnych sprawach prowadzonych w związku z działalnością społeczną, naukową, oświatową, kulturalną, dobroczynną, samopomocową, w zakresie ochrony konsumenta, ochrony środowiska i opieki społecznej. Przyznając zwolnienie od kosztów sądowych Sąd uwzględnia przede wszystkim statutowe cele działalności danej organizacji i możliwości oraz potrzeby realizacji tych celów na drodze postępowania cywilnego.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do opłat uiszczanych w postępowaniu wieczystoksięgowym.

Art. 104. 1. Wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych należy zgłosić na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy. Złożenie wniosku do protokołu nie uchyla obowiązku sporządzenia oświadczenia, o którym mowa w art. 101 ust. 2, według ustalonego wzoru.

2. Osoba fizyczna, która nie ma miejsca zamieszkania w siedzibie tego sądu, może złożyć wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych w sądzie rejonowym właści-

wym ze względu na miejsce swego zamieszkania. Sąd przesyła niezwłocznie ten wniosek właściwemu sądowi.

Art. 105. 1. W razie oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych strona nie może ponownie domagać się zwolnienia powołując się na te same okoliczności, które stanowiły uzasadnienie oddalonego wniosku.

2. Ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, oparty na tych samych okolicznościach, podlega odrzuceniu. Na odrzucenie wniosku nie przysługuje zażalenie.

Art. 106. Zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi.

Art. 107. Sąd może zarządzić stosowne dochodzenie, jeżeli na podstawie okoliczności sprawy lub oświadczeń strony przeciwnej powziął wątpliwości co do rzeczywistego stanu majątkowego strony domagającej się zwolnienia od kosztów sądowych lub z niego korzystającej.

Art. 108. Sąd cofa zwolnienie od kosztów sądowych, jeżeli okazało się, że okoliczności, na podstawie których je przyznano, nie istniały lub przestały istnieć. W obu wypadkach strona obowiązana jest uiścić wszystkie przepisane opłaty oraz zwrócić wydatki, jednakże w drugim wypadku sąd może obciążyć stronę tym obowiązkiem także częściowo, stosownie do zmiany, jaka nastąpiła w jej stosunkach. W takim wypadku stosuje się przepis art. 112.

Art. 109. 1. Stronę, która uzyskała zwolnienie od kosztów sądowych na podstawie świadomego podania nieprawdziwych okoliczności, sąd, cofając zwolnienie, skazuje na grzywnę w wysokości do 1 000 złotych. Niezależnie od obowiązku uiszczenia grzywny, strona powinna uiścić wszystkie przepisane opłaty i pokryć obciążające ją wydatki.

2. Osobę, która ponownie zgłosiła wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, świadomie podając nieprawdziwe okoliczności o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, sąd, odrzucając wniosek, skazuje na grzywnę w wysokości do 1 000 złotych.

Art. 110. Postanowienie o przyznaniu lub odmowie przyznania zwolnienia od kosztów, o odrzuceniu wniosku, o cofnięciu zwolnienia od kosztów sądowych oraz o nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia kosztów i skazaniu na grzywnę sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym.

Art. 111. Zgłoszenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych oraz wniesienie środka odwoławczego od postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania, chyba że chodzi o zwolnienie powoda od kosztów sądowych na skutek wniosku zgłoszonego w pozwie lub przed wytoczeniem powództwa.

Art. 112. 1. Kosztami sądowymi, których strona nie miała obowiązku uiścić lub których nie miał obowiązku uiścić kurator albo prokurator, sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji obciąży przeciwnika, jeżeli istnieją do tego podstawy, przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu.

2. Koszty nie obciążające przeciwnika sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji nakazuje ściągnąć z roszczenia zasądzonego na rzecz:

- 1) strony, której czynność spowodowała ich powstanie;
- 2) strony zastąpionej przez kuratora lub
- 3) osoby, na której rzecz prokurator wytoczył powództwo lub zgłosił wniosek o wszczęcie postępowania.

3. Koszty sądowe, których nie miał obowiązku uiścić kurator, sąd może nakazać ściągnąć z innego majątku strony zastąpionej przez kuratora.

4. W wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może odstąpić od przewidzianego w ust. 2 i 3 obciążenia kosztami.

5. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do opłat, których nie miał obowiązku uiścić Skarb Państwa.

Art. 113. W wypadkach uregulowanych w art. 112 ust. 2 i 3 Skarbowi Państwa przysługuje na zasądzonym roszczeniu ustawowe prawo zastawu.

Art. 114. Należność Skarbu Państwa z tytułu kosztów sądowych obciążających przeciwnika strony podlega zaspokojeniu w postępowaniu egzekucyjnym lub upadłościowym w tej samej kolejności i w tych samych granicach, co należność tej strony z tytułu zasądzonego na jej rzecz zwrotu kosztów procesu.

Art. 115. Roszczenie Skarbu Państwa o uiszczenie kosztów sądowych przedawnia się z upływem trzech lat, licząc od dnia, w którym nastąpiło prawomocne zakończenie sprawy.

Art. 116. Strony mogą w ugodzie sądowej ustalić, którą z nich i w jakiej części mają obciążać nieuiszczone koszty sądowe. Jeżeli ugoda nie stanowi inaczej, w sprawie zakończonej ugodą koszty, o których mowa w art. 112 ust. 1, ponoszą obie strony w równych częściach. Przepisy art. 112 ust. 2-5 stosuje się odpowiednio.

Art. 117. Czynności w zakresie zwalniania od kosztów sądowych, przewidziane w ustawie, może wykonywać referendarz sądowy. Orzeczenie o przyznaniu lub odmowie przyznania zwolnienia od kosztów, o odrzuceniu wniosku, o cofnięciu zwolnienia od kosztów sądowych oraz o nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia kosztów i skazaniu na grzywnę referendarz sądowy wydaje na posiedzeniu niejawnym.

TYTUŁ V

Umarzanie, rozkładanie na raty i odraczanie terminu zapłaty należności sądowych

Art. 118. Zapłata należności Skarbu Państwa z tytułu nie uiszczonych kosztów sądowych oraz grzywien orzeczonych w postępowaniu cywilnym, zwanych dalej należnościami sądowymi, może być umorzona, odroczone albo rozłożona na raty, jeżeli natychmiastowe ich ściągnięcie byłoby połączone z niewspółmiernymi trudnościami lub groziłoby dłużnikowi zbyt ciężkimi skutkami.

Art. 119. 1. Zapłata należności sądowych, o których mowa w art. 116, może być na wniosek dłużnika rozłożona na raty lub odroczone na okres do dwóch lat, a w wyjątkowych wypadkach na okres do trzech lat. Niezapłacenie którejkolwiek raty w terminie powoduje natychmiastową wymagalność pozostałej części należności.

2. Rozłożenie na raty lub odroczenie terminu zapłaty może być cofnięte w razie stwierdzenia, że nie istnieją już okoliczności, które je uzasadniały.

3. Zapłata sumy niższej niż trzykrotna wysokość opłaty podstawowej nie może być rozłożona na raty.

Art. 120. Należności sądowe, o których mowa w art. 116, mogą być umorzone na wniosek dłużnika w części lub w całości, jeżeli dłużnik wykazał, że ze względu na swoją sytuację rodzinną, majątkową i wysokość dochodów nie jest w stanie ich uiścić, a ściągnięcie należności pociągnęłoby zbyt ciężkie skutki dla dłużnika lub jego rodziny. Do wniosku dłużnik powinien dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 101 ust. 2.

Art. 121. Należności sądowe mogą być umorzone z urzędu w części lub w całości, jeżeli:

- 1) egzekucja ich była bezskuteczna i ponowne jej wszczęcie w czasie późniejszym byłoby bezcelowe;
- 2) wszczęcie egzekucji okazało się niemożliwe albo byłoby bezcelowe wobec stwierdzenia, że suma uzyskana z egzekucji nie pokryłaby kosztów egzekucyjnych.

Art. 122. O rozłożeniu na raty, odroczeniu terminu spłaty lub umorzeniu należności sądowych orzeczonych w postępowaniu przed sądami powszechnymi oraz przed Sądem Najwyższym, rozstrzyga ostatecznie prezes sądu właściwego do ściągnięcia należności. Uprawnienia te przysługują również kierownikowi ośrodka zamiejscowego sądu lub przewodniczącemu wydziału zamiejscowego sądu.

Art. 123. 1. Wnioski o rozłożenie na raty, odroczenie terminu spłaty lub umorzenie należności sądowych wnosi się do prezesa sądu właściwego do ściągnięcia należności.

2. Po rozpoznaniu wniosku o rozłożenie na raty, odroczenie lub umorzenie należności sądowych albo w razie wystąpienia okoliczności dających podstawę do wszczęcia postępowania o umorzenie należności sądowych z urzędu, prezes sądu wydaje stosowne zarządzenie.

Art. 124. Czynności w sprawach odroczenia lub rozłożenia na raty należności określonych w art. 116 może – na zarządzenie prezesa sądu rejonowego lub okręgowego – wykonywać referendarz sądowy. Na zarządzenie referendarza przysługuje skarga do sądu.

TYTUŁ VI

Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 125. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) uchyla się art. 2 § 1a;

2) art. 9 otrzymuje brzmienie:

„Art. 9. Rozpoznawanie spraw odbywa się jawnie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Strony i uczestnicy postępowania mają prawo przeglądać akta sprawy i otrzymywać odpisy, kopie lub wyciągi z tych akt.”;

3) po art. 23¹ dodaje się art. 23² w brzmieniu:

„Art. 23². W sprawach o wydanie nieruchomości posiadanej bez tytułu prawnego lub na podstawie tytułu innego niż najem lub dzierżawa, wartość przedmiotu sporu oblicza się przyjmując, stosownie do rodzaju nieruchomości i sposobu korzystania z niej, podaną przez powoda sumę odpowiadającą trzymiesięcznemu czynszowi najmu lub dzierżawy należnemu od danego rodzaju nieruchomości.”;

4) w części pierwszej, księdze pierwszej, po tytule I „Sąd” dodaje się tytuł Ia w brzmieniu:

„Tytuł Ia

Referendarz sądowy

Art. 54¹. § 1. W wypadkach wskazanych w ustawie czynności w postępowaniu cywilnym mogą wykonywać działający w sądach referendarze sądowi.

§ 2. W zakresie powierzonych mu czynności referendarz sądowy ma uprawnienia sądu i przewodniczącego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.”;

5) w art. 98 po § 3 dodaje się § 4 w brzmieniu:

- „§ 4. Wysokość kosztów sądowych, zasady zwrotu utraconego zarobku oraz kosztów stawiennictwa strony w sądzie, a także wynagrodzenie adwokata regulują odrębne przepisy.”;
- 6) w art. 108:
- a) § 1 otrzymuje brzmienie:
- „§ 1. Sąd rozstrzyga o zasadach ponoszenia przez strony kosztów procesu w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji.”;
- b) po § 2 dodaje się § 3 w brzmieniu:
- „§ 3. Referendarz sądowy wydaje postanowienie, w którym dokonuje szczegółowego wyliczenia kosztów obciążających strony.”;
- 7) po art. 108 dodaje się art. 108¹ w brzmieniu:
- „Art. 108¹. Jeżeli w toku postępowania sąd nie orzekł o obowiązku poniesienia kosztów sądowych lub orzeczeniem nie objął całej kwoty należnej z tego tytułu, postanowienie w tym przedmiocie wydaje na posiedzeniu niejawnym sąd, przed którym sprawa toczyła się w pierwszej instancji, lub referendarz sądowy. Przepis art. 108 § 3 stosuje się odpowiednio.”;
- 8) w art. 109 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 w brzmieniu:
- „§ 2. Orzekając o wysokości przyznanych stronie kosztów procesu, sąd bierze pod uwagę celowość poniesionych kosztów oraz niezbędność ich poniesienia z uwagi na charakter sprawy. Przy ustalaniu wysokości kosztów poniesionych przez stronę reprezentowaną przez pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym, sąd bierze pod uwagę niezbędny nakład pracy pełnomocnika oraz czynności podjęte przez niego w sprawie, a także charakter sprawy i wkład pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia.”;
- 9) tytuł działu II tytułu V księgi pierwszej części pierwszej otrzymuje brzmienie: „Pomoc prawna z urzędu”;
- 10) uchyla się art. 111-116;
- 11) art. 117-124 otrzymują brzmienie:

- „Art. 117. § 1. Strona zwolniona przez sąd od kosztów sądowych w całości lub części ma prawo zgłosić na piśmie lub ustnie do protokołu, wniosek o ustanowienie dla niej adwokata lub radcy prawnego.
- § 2. Wniosek, o którym mowa w § 1, strona zgłasza w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy. Strona, która nie ma miejsca zamieszkania w siedzibie tego sądu, może zgłosić wniosek w sądzie rejonowym właściwym ze względu na miejsce swego zamieszkania, który niezwłocznie przesyła ten wniosek sądowi właściwemu.
- § 3. Wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, zgłoszony po raz pierwszy w postępowaniu apelacyjnym lub kasacyjnym, sąd może przekazać do rozpoznania sądowi pierwszej instancji.
- § 4. Sąd uwzględni wniosek, jeżeli udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie uzna za potrzebny.
- § 5. O wyznaczenie adwokata lub radcy prawnego sąd zwraca się do właściwej okręgowej rady adwokackiej lub rady okręgowej izby radców prawnych. Jeżeli adwokat lub radca prawny ustanowiony w ten sposób ma podjąć czynności poza siedzibą sądu orzekającego, właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych, na wniosek ustanowionego adwokata lub radcy prawnego, wyznaczy w razie potrzeby adwokata lub radcę prawnego z innej miejscowości.
- § 6. Strona korzystająca z ustawowego zwolnienia od kosztów sądowych może zgłosić w trybie określonym w § 1-5, wniosek o ustanowienie dla niej adwokata lub radcy prawnego, jeżeli na podstawie oświadczenia, zawartego we wniosku, obejmującego szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, wykaże, że nie może, bez uszczerbku utrzymania swo-

jego i rodziny, ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego.

§ 7. Od sądu zależy uznanie oświadczenia, o którym mowa w § 6, za dostateczne do ustanowienia adwokata lub radcy prawnego.

Art. 118. Ustanowienie adwokata lub radcy prawnego dla strony zwolnionej od kosztów sądowych jest równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa procesowego.

Art. 119. § 1. Ustanowienie adwokata lub radcy prawnego wygasa ze śmiercią strony, która je uzyskała. Jednakże na zasadzie tego ustanowienia adwokat lub radca prawny strony podejmuje czynności procesowe nie cierpiące zwłoki.

§ 2. Adwokat lub radca prawny może z ważnych przyczyn wnosić o zwolnienie go od obowiązku zastępowania strony w procesie. Rada adwokacka lub okręgowa izba radców prawnych, zwalniając adwokata lub radcę prawnego, wyznaczy jednocześnie innego adwokata lub radcę prawnego.

Art. 120. § 1. Sąd cofnie ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, jeżeli okaże się, że okoliczności, na których podstawie je przyznano, nie istniały lub przestały istnieć.

§ 2. W wypadkach, o których mowa w § 1, strona obowiązana jest uiścić wynagrodzenie adwokata lub radcy prawnego dla niej ustanowionego.

§ 3. Ponadto, w wypadku gdy okoliczności na podstawie których przyznano ustanowienie adwokata lub radcy prawnego przestały istnieć, sąd może obciążyć stronę tym obowiązkiem tylko częściowo, stosownie do zmiany, jaka nastąpiła w jej stosunkach.

§ 4. Stronę, która uzyskała ustanowienie adwokata lub radcy prawnego na podstawie podania świadomie nieprawdziwych okoliczności, sąd skáže na grzywnę, niezależ-

nie od jej obowiązku uiszczenia wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego.

Art. 121. Ustanowienie adwokata lub radcy prawnego nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi.

Art. 122. § 1. Adwokat lub radca prawny ustanowiony zgodnie z przepisami niniejszego działu ma prawo – z wyłączeniem strony – ściągnąć sumę należną mu tytułem wynagrodzenia i zwrotu wydatków z kosztów zasądzonych na rzecz tej strony od przeciwnika. Przeciwnik nie może czynić żadnych potrąceń, z wyjątkiem kosztów nawzajem mu przyznanych od strony zwolnionej od kosztów sądowych.

§ 2. Na kosztach, przypadających od przeciwnika strony zwolnionej od kosztów sądowych, należności adwokata lub radcy prawnego ustanowionego według przepisów poprzedzających przysługuje pierwszeństwo przed roszczeniami osób trzecich.

Art. 123. Postanowienie o ustanowieniu i cofnięciu ustanowienia adwokata lub radcy prawnego oraz o skazaniu na grzywnę i nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia ich wynagrodzenia sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym.

Art. 124. Zgłoszenie wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, jak również wniesienie środka odwoławczego od odmowy ich ustanowienia nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania, chyba że chodzi o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego dla powoda na skutek wniosku zgłoszonego w pozwie lub przed wytoczeniem powództwa. Sąd może jednak wstrzymać rozpoznanie sprawy aż do prawomocnego rozstrzygnięcia wniosku i w związku z tym nie wyznaczać rozprawy, a wyznaczoną rozprawę odwołać lub odroczyć.”;

12) po art. 126 dodaje się art. 126¹ i art. 126² w brzmieniu:

„Art. 126¹. § 1. W każdym piśmie należy podać wartość przedmiotu sporu lub wartość przedmiotu zaskarżenia, jeżeli od tej wartości zależy właściwość rzeczowa sądu, wysokość opłaty lub dopuszczalność środka odwoławczego, a przedmiotem sprawy nie jest oznaczona kwota pieniężna.

§ 2. Pisma dotyczące części przedmiotu sporu lub zaskarżenia podlegają opłacie tylko w stosunku do wartości tej części.

§ 3. Wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia podaje się w złotych, zaokrąglając w górę do pełnego złotego.

Art. 126². § 1. Sąd nie podejmie żadnej czynności na skutek pisma, od którego nie została uiszczona należna opłata.

§ 2. Nie żąda się opłaty od pisma, jeżeli już z jego treści wynika, że podlega ono odrzuceniu.”;

13) w art. 130:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Jeżeli pismo procesowe nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych lub jeżeli od pisma nie uiszczono należnej opłaty, przewodniczący wzywa stronę, pod rygorem zwrócenia pisma, do poprawienia, uzupełnienia lub opłacenia go w terminie tygodniowym. Mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym.”,

b) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Jeżeli pismo wniosła osoba zamieszkała lub mająca siedzibę za granicą, która nie ma w kraju przedstawiciela, przewodniczący wyznacza termin do poprawienia lub uzupełnienia pisma albo uiszczenia opłaty nie krótszy niż miesiąc.”;

14) po art. 130¹ dodaje się art. 130² – 130⁴ w brzmieniu:

„Art. 130². § 1. Pismo wniesione przez adwokata lub radcę prawnego, które nie zostało należycie opłacone, przewodniczący zwraca bez wezwania o uiszczenie opłaty, jeżeli pismo podlega opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu.

§ 2. W terminie tygodniowym od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma z przyczyn określonych w § 1 strona może uiścić brakującą opłatę. Jeżeli opłata została wniesiona we właściwej wysokości, pismo wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Skutek taki nie następuje w razie kolejnego zwrotu pisma z tej samej przyczyny.

§ 3. Sąd odrzuca bez wezwania o uiszczenie opłaty wniesione przez adwokata lub radcę prawnego środki odwoławcze lub środki zaskarżenia (apelację, kasację, zażalenie, sprzeciw od wyroku zaocznego, zarzuty od nakazu zapłaty, skargę na postanowienie referendarza sądowego) podlegające opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu zaskarżenia.

§ 4. Przepisy § 1-§ 3 stosuje się do pisma wniesionego w postępowaniu w sprawach gospodarczych także wówczas, gdy przedsiębiorcy nie reprezentuje adwokat lub radca prawny. Zarządzenie o zwrocie pisma powinno zawierać określenie wysokości należnej opłaty stosunkowej, jeżeli opłata została uiszczona w niewłaściwej wysokości, oraz wskazanie skutków ponownego wniesienia pisma.

§ 5. Przepisów § 1 i § 3 nie stosuje się, gdy obowiązek uiszczenia opłaty stosunkowej powstał na skutek sprawdzenia przez sąd wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia.

Art. 130³. § 1. Przepisy art. 126¹, art. 126², art. 130 § 1 i 1a, art. 130² stosuje się odpowiednio, gdy przed wysłaniem odpisu pisma innym stronom, a w braku takich stron – przed wysłaniem zawiadomienia o terminie posiedzenia, powstał obowiązek uiszczenia lub uzupełnienia opłaty na skutek ustalenia przez sąd wyższej wartości przedmiotu sporu, cofnięcia zwolnienia od kosztów sądowych albo uchylenia kurateli.

§ 2. Jeżeli obowiązek uiszczenia lub uzupełnienia opłaty powstał na skutek rozszerzenia lub innej zmiany żądania, z innych przyczyn niż wymienione w § 1, albo po wysłaniu odpisu pisma innym stronom, a w braku takich stron – po wysłaniu zawiadomienia o terminie posiedzenia, przewodniczący wzywa zobowiązanego do uiszczenia należnej opłaty w terminie tygodnia, a jeżeli mieszka on lub ma siedzibę za granicą i nie ma w kraju przedstawiciela – w terminie nie krótszym od miesiąca. W razie bezskutecznego upływu terminu, sąd prowadzi sprawę bez wstrzymywania biegu postępowania, a o obowiązku uiszczenia opłaty orzeka w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji, stosując odpowiednio zasady obowiązujące przy zwrocie kosztów procesu.

Art. 130⁴. § 1. Strona, która wnosi o podjęcie czynności połączonej z wydatkami, obowiązana jest uiścić zaliczkę na ich pokrycie w wysokości i terminie oznaczonych przez sąd. Jeżeli więcej niż jedna strona wnosi o podjęcie czynności, sąd zobowiązuje do uiszczenia zaliczki każdą stroną, która z czynności wywodzi skutki prawne.

§ 2. Przewodniczący wzywa stronę zobowiązaną do wniesienia zaliczki, aby w wyznaczonym terminie nie dłuższym niż dwa tygodnie zapłaciła oznaczoną kwotę. Jeżeli strona mieszka lub ma siedzibę za gra-

nicą, wyznaczony termin nie może być krótszy niż miesiąc.

§ 3. Jeżeli okazuje się, że przewidywane lub rzeczywiste wydatki są większe od wniesionej zaliczki, przewodniczący wzywa o jej uzupełnienie w trybie określonym w ust. 2.

§ 4. Sąd podejmie czynność połączoną z wydatkami, jeżeli zaliczka zostanie uiszczona w oznaczonej wysokości.

§ 5. W razie nieuiszczenia zaliczki, sąd pominie czynność połączoną z wydatkami.”;

15) w art. 193 po § 3 dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§ 4. W razie zmiany powództwa art. 126¹ i art. 130² stosuje się odpowiednio.”;

16) w art. 344 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Sprzeciw złożony po terminie oraz sprzeciw, którego braków strona w wyznaczonym terminie nie uzupełniła, a także sprzeciw nieopłacony, sąd odrzuca na posiedzeniu niejawnym.”;

17) w części pierwszej, księdze pierwszej, tytule VI, po rozdziale 2 dodaje się rozdział 2a w brzmieniu:

„Rozdział 2a

Orzeczenia referendarza sądowego

Art. 362¹. Do orzeczeń referendarza sądowego stosuje się odpowiednio przepisy o postanowieniach sądu.”;

18) w art. 367 po § 3 dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§ 4. Postanowienie o przyznaniu i cofnięciu zwolnienia od kosztów sądowych, o odmowie zwolnienia, o odrzuceniu wniosku o zwolnienie oraz o nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia kosztów i skazaniu na grzywnę sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego.”;

19) art. 370 otrzymuje brzmienie:

- „Art. 370. Sąd pierwszej instancji odrzuci na posiedzeniu niejawnym apelację wniesioną po upływie przepisanego terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również apelację, której braków strona nie uzupełniła w wyznaczonym terminie.”;
- 20) art. 393⁵ otrzymuje brzmienie:
- „Art. 393⁵. Sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym kasację wniesioną po upływie terminu, kasację niespełniającą wymagań określonych w art. 393³ § 1 pkt 1-4, nieopłaconą, a także kasację, której braków nie usunięto w wyznaczonym terminie lub z innych przyczyn niedopuszczalną.”;
- 21) w art. 394 w § 1:
- a) punkt 9 otrzymuje brzmienie:
- „9) określenie zasad ponoszenia przez strony kosztów procesu, wymiar opłaty, zwrot opłaty lub zaliczki, obciążenie kosztami sądowymi, jeżeli strona nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy, koszty przyznane w nakazie zapłaty oraz wynagrodzenie biegłego,”;
- b) po pkt 11 dodaje się pkt 12 w brzmieniu:
- „12) odrzucenie skargi na orzeczenie referendarza sądowego.”;
- 22) w art. 397 w § 2 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:
- „Rozpoznanie zażalenia na postanowienie w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcia takiego zwolnienia, odrzucenia wniosku o zwolnienie oraz nałożenia na stronę obowiązku uiszczenia kosztów i skazania na grzywnę następuje w składzie jednego sędziego.”;
- 23) w części pierwszej, księdze pierwszej, tytule VI, w dziale V po rozdziale 2 dodaje się nowy rozdział 2a w brzmieniu:

„Rozdział 2a

Skarga na orzeczenie referendarza sądowego

Art. 398¹. § 1. Na orzeczenie referendarza sądowego przysługuje skarga do sądu. Skargę rozpoznaje sąd w którym wydano zaskarżone orzeczenie.

§ 2. W razie wniesienia skargi orzeczenie referendarza sądowego traci moc, a sąd rozpoznaje sprawę jako sąd pierwszej instancji, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 3. Skargę wnosi się do sądu w terminie tygodniowym od dnia doręczenia stronie postanowienia referendarza sądowego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 4. Skargę wniesioną po upływie terminu lub nieopłaconą sąd odrzuca.

Art. 398². § 1. Wniesienie skargi na postanowienie referendarza w przedmiocie kosztów sądowych lub kosztów procesu wstrzymuje jego wykonalność. Rozpoznając skargę sąd wydaje postanowienie, w którym zaskarżone postanowienie referendarza sądowego utrzymuje w mocy albo je zmienia.

§ 2. W sprawach, o których mowa w § 1, sąd orzeka jako sąd drugiej instancji, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu.”;

24) uchyla się art. 463;

25) w art. 494 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Sąd odrzuca zarzuty wniesione po upływie terminu, nieopłacone lub z innych przyczyn niedopuszczalne, jak również zarzuty, których braków pozwany nie usunął w terminie.”;

26) w art. 505⁷ dodaje się zdanie drugie i trzecie w brzmieniu:

„W takim wypadku nie pobiera się uzupełniającej opłaty od pozwu. Przepisu art. 130³ § 2 nie stosuje się.”;

27) po art. 511 dodaje się art. 511¹ w brzmieniu:

„Art. 511¹. § 1. W postępowaniu wieczystoksięgowym oraz w postępowaniach rejestrowych wniosek podlegający opłacie stałej, który nie został należycie opłacony, przewodniczący zwraca bez wezwania o uiszczenie tej opłaty. W zarządzeniu o zwrocie pisma należy wskazać wysokość należnej opłaty stałej.

§ 2. Przepis art. 130² § 2 stosuje się odpowiednio.”;

28) w art. 518¹:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Na orzeczenia referendarza w postępowaniu wieczystoksięgowym oraz w postępowaniach rejestrowych przysługuje skarga do sądu rejonowego.”;

b) uchyla się § 2,

c) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. W razie wniesienia skargi na wpis referendarza sądowego w księdze wieczystej, wpis ten nie traci mocy. Sąd z urzędu niezwłocznie wpisuje wzmiankę o wniesieniu skargi. Rozpoznając skargę, sąd zmienia zaskarżony wpis przez jego wykreślenie i dokonanie nowego wpisu lub wydaje postanowienie, którym zaskarżony wpis utrzymuje w mocy albo uchyla go w całości i w tym zakresie oddala lub odrzuca wniosek albo umarza postępowanie.”;

d) po § 3 dodaje się § 3a w brzmieniu:

„§ 3a. W postępowaniu rejestrowym o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego oraz rejestru zastawów w razie wniesienia skargi na orzeczenie referendarza zarządzające wpis, orzeczenie to pozostaje w mocy do czasu rozpoznania skargi przez sąd. Rozpoznając skargę sąd wydaje postanowienie, którym zaskarżone orzeczenie i dokonany na jego podstawie wpis

utrzymuje w mocy albo uchyla je w całości lub w części i w tym zakresie oddala lub odrzuca wnioski albo umarza postępowanie.”,

e) uchyla się § 5;

29) w art. 626¹ § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. W postępowaniu wieczystoksięgowym nie stosuje się przepisów o zwolnieniu od kosztów sądowych przyznanych stronie przez sąd, z wyjątkiem zwolnienia z opłat sądowych od wnoszonych środków zaskarżenia. Jednak wnioskodawca nie ma obowiązku uiszczania opłat sądowych od wniosku o wpis do księgi wieczystej zamieszczonego w akcie notarialnym, jeżeli został w całości zwolniony od ponoszenia wynagrodzenia notariusza.”;

30) w art. 777 w § 1 po pkt 1 dodaje się punkt 1a w brzmieniu:

„1a) postanowienie referendarza sądowego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu,”;

31) po art. 781¹ dodaje się art. 781² w brzmieniu:

„Art. 781². Tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od referendarza sądowego klauzulę wykonalności nadaje referendarz sądowy.”;

32) art. 1064 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1064. Minister Sprawiedliwości ustali, w drodze rozporządzenia, szczególne uprawnienia i obowiązki organów egzekucyjnych przy prowadzeniu egzekucji grzywien orzeczonych w postępowaniu cywilnym, mając na uwadze cele orzeczonej grzywny i sprawność postępowania w tych sprawach.”.

Art. 126. W ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.³⁾) uchyla się art. 263.

Art. 127. W ustawie z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz. U. z 2002 r. Nr 21, poz. 206⁴⁾) art. 83a otrzymuje brzmienie:

„Art. 83a. Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację, o której mowa w art. 83 ust. 2, na rozprawie, w składzie trzech sędziów.”.

Art. 128. W ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. z 2000 r. Nr 26, poz. 319, z późn. zm.⁵⁾) 5 art. 38f ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Nabycie własności nieruchomości lub ich części na podstawie ugody lub orzeczenia jest wolne od podatków i opłat z tym związanych.”.

Art. 129. W ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 29, poz. 154, z późn. zm.⁶⁾) uchyla się art. 55 ust. 9.

Art. 130. W ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.⁷⁾) uchyla się art. 100.

Art. 131. W ustawie z dnia 21 czerwca 1990 r. o zwrocie korzyści uzyskanych niesłusznie kosztem Skarbu Państwa lub innych państwowych osób prawnych (Dz. U. Nr 44, poz. 255, z późn. zm.⁸⁾) uchyla się art. 3a.

Art. 132. W ustawie z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. Nr 66, poz. 287, z późn. zm.⁹⁾) uchyla się art. 40 ust. 9.

Art. 133. W ustawie z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 57, poz. 603, z późn. zm.¹⁰⁾) uchyla się art. 26a ust. 3.

Art. 134. W ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 27, poz. 96, z późn. zm.¹¹⁾) uchyla się art. 97 ust. 3.

Art. 135. W ustawie z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. z 1991 r. Nr 46, poz. 203, z późn. zm.¹²⁾) uchyla się art. 8.

Art. 136. W ustawie z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 73, poz. 323, z późn. zm.¹³⁾) uchyla się art. 34 ust. 6.

Art. 137. W ustawie z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 73, poz. 324, z późn. zm.¹⁴⁾) uchyla się art. 19 ust. 6.

Art. 138. W ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535, z późn. zm.¹⁵⁾) art. 48 otrzymuje brzmienie:

„Art. 48. Sąd może ustanowić dla osoby, której postępowanie dotyczy bezpośrednio, adwokata z urzędu, nawet bez złożenia wniosku, jeżeli osoba ta ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest zdolna do złożenia wniosku, a sąd uzna udział adwokata w sprawie za potrzebny.”.

Art. 139. W ustawie z dnia 12 października 1994 r. o zasadach przekazywania zakładowych budynków mieszkalnych przez przedsiębiorstwa państwowe (Dz. U. Nr 119, poz. 567, z późn. zm.¹⁶⁾) uchyla się art. 11.

Art. 140. W ustawie z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. Nr 123, poz. 600, z późn. zm.¹⁷⁾) w art. 25 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Zarządzający jest zwolniony od opłaty skarbowej z tytułu nabycia lub zbycia praw do nieruchomości położonych na terenie strefy.”.

Art. 141. W ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 479, z późn. zm.¹⁸⁾) uchyla się art. 29 ust. 6.

Art. 142. W ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 480, z późn. zm.¹⁹⁾) uchyla się art. 33 ust. 6.

Art. 143. W ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentyistów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 481, z późn. zm.²⁰⁾) uchyla się art. 28 ust. 6.

Art. 144. W ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 482, z późn. zm.²¹⁾) uchyla się art. 27 ust. 6.

Art. 145. W ustawie z dnia 24 listopada 1995 r. o nasiennictwie (Dz. U. z 2001 r. Nr 53, poz. 563, z późn. zm.²²⁾) art. 72 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Twórca odmiany wymieniony w art. 71 ust. 1 może dochodzić roszczenia o wynagrodzenie za zarobkowe korzystanie z odmiany przed właściwym sądem okręgowym.”.

Art. 146. W ustawie z dnia 30 maja 1996 r. o gospodarowaniu niektórymi składnikami mienia Skarbu Państwa oraz o Agencji Mienia Wojskowego (Dz. U. Nr 90, poz. 405, z późn. zm.²³⁾) uchyla się art. 31 ust. 3.

Art. 147. W ustawie z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 251, z późn. zm.²⁴⁾):

1) uchyla się art. 25 ust. 5;

2) art. 35 otrzymuje brzmienie:

„Art. 35. Przejście własności nieruchomości lub ich części, o których mowa w art. 29, oraz wynikające z niego wpisy do ksiąg wieczystych i ich zakładanie są wolne od podatków i opłat związanych z tym przejściem.”.

Art. 148. W ustawie z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 252 z późn. zm.²⁵⁾) uchyla się art. 24 ust. 6.

Art. 149. W ustawie z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 253, z późn. zm.²⁶⁾) uchyla się art. 26 ust. 6.

Art. 150. W ustawie z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 254, z późn. zm.²⁷⁾) uchyla się art. 29 ust. 6.

Art. 151. W ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857, z późn. zm.²⁸⁾) art. 23 otrzymuje brzmienie:

„Art. 23. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, wzór i sposób prowadzenia ewidencji partii politycznych oraz szczegółowe zasady wydawania odpisów i wyciągów, o których mowa w art. 18.”.

Art. 152. W ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776, z późn. zm.²⁹⁾):

1) w art. 6c ust. 8 otrzymuje brzmienie:

„8. Od orzeczenia wojewódzkiego zespołu przysługuje odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych w terminie 30 dni od dnia doręczenia orzeczenia. Odwołanie wnosi się za pośrednictwem wojewódzkiego zespołu, który orzeczenie wydał. Jeżeli wojewódzki zespół uzna, że odwołanie zasługuje w całości na uwzględnienie, wydaje orzeczenie, w którym uchyla lub zmienia zaskarżone orzeczenie.”;

2) uchyla się art. 55.

Art. 153. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665, z późn. zm.³⁰⁾) uchyla się art. 94.

Art. 154. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz. U. Nr 140, poz. 938, z późn. zm.³¹⁾) w art. 57 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. NBP, na równi z jednostkami budżetowymi, korzysta ze zwolnienia od podatków oraz od opłat skarbowych.”.

Art. 155. W ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592, z późn. zm.³²⁾) uchyla się art. 86.

Art. 156. W ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590, z późn. zm.³³⁾) uchyla się art. 87.

Art. 157. W ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. Nr 155, poz. 1016, z późn. zm.³⁴⁾) uchyla się art. 32 ust. 5.

Art. 158. W ustawie z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz. U. z 2001 r. Nr 49, poz. 508, z późn. zm.³⁵⁾) art. 294 otrzymuje brzmienie:

„Art. 294. 1. Twórca wynalazku może dochodzić roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie z jego wynalazku przed sądem okręgowym.

2. W postępowaniu, o którym mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, dotyczące postępowania w sprawach o roszczenia pracowników.”.

Art. 159. W ustawie z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 4, poz. 27, z późn. zm.³⁶⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 12 ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Ustala się opłatę w wysokości 1/3 minimalnego wynagrodzenia za pracę jako koszt zawarcia umowy notarialnej.”;

2) w art. 17¹⁴ ust. 3 otrzymuje brzmienie:

- „3. Ustala się opłatę w wysokości 1/3 minimalnego wynagrodzenia za pracę jako koszt zawarcia umowy notarialnej.”;
- 3) w art. 39 ust. 3 otrzymuje brzmienie:
- „3. Ustala się opłatę w wysokości 1/3 minimalnego wynagrodzenia za pracę jako koszt zawarcia umowy notarialnej.”;
- 4) w art. 48 ust. 3 otrzymuje brzmienie:
- „3. Ustala się opłatę w wysokości 1/3 minimalnego wynagrodzenia za pracę jako koszt zawarcia umowy notarialnej.”.

Art. 160. W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070, z późn. zm.³⁷⁾) w art. 147 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Do wykonywania określonych w ustawach czynności należących do sądów w zakresie ochrony prawnej, a w szczególności postępowania w sprawach związanych z prowadzeniem ksiąg wieczystych i rejestrów sądowych oraz do orzekania o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, w sądach rejonowych i okręgowych zatrudniani są referendarze sądowi.”.

Art. 161. W ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. o restrukturyzacji hutnictwa żelaza i stali (Dz. U. Nr 111, poz. 1196³⁸⁾) art. 39 otrzymuje brzmienie:

„Art. 39. Nie pobiera się podatku od czynności cywilnoprawnych, których stroną jest Agencja, mających za przedmiot mienie, o którym mowa w art. 33 ust. 1.”.

TYTUŁ VII

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 162. 1. Jeżeli obowiązujące przepisy powołują się na przepisy ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych albo odsyłają ogólnie do tych przepisów, stosuje się odpowiednie przepisy niniejszej ustawy.

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych na podstawie ustawy zachowują moc przepisy wydane przed wejściem w życie ustawy.

Art. 163. 1. W sprawach wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się, do czasu zakończenia postępowania w danej instancji, dotychczasowe przepisy o kosztach sądowych.

2. W sprawach egzekucyjnych wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy dotychczasowe przepisy o kosztach sądowych stosuje się aż do zakończenia postępowania.

Art. 164. Traci moc ustawa z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2002 r. Nr 9, poz. 88, z późn. zm.³⁹⁾).

Art. 165. Ustawa wchodzi w życie po sześciu miesiącach od dnia ogłoszenia.

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, ustawę z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, ustawę z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, ustawę z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, ustawę z dnia 21 czerwca 1990 r. o zwrocie korzyści uzyskanych niesłusznie kosztem Skarbu Państwa lub innych państwowych osób prawnych, ustawę z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, ustawę z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, ustawę z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze, ustawę z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach, ustawę z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, ustawę z dnia 12 października 1994 r. o zasadach przekazywania zakładowych budynków mieszkalnych przez przedsiębiorstwa państwowe, ustawę z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych, ustawę z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 24 listopada 1995 r. o nasienictwie, ustawę z dnia 30 maja 1996 r. o gospodarowaniu niektórymi składnikami mienia Skarbu Państwa oraz o Agencji Mienia Wojskowego, ustawę z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do

Kościół Katolicki Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych, ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim, ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, ustawę z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustawę z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej, ustawę z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawę z dnia 24 sierpnia 2001 r. o restrukturyzacji hutnictwa żelaza i stali.

- ²⁾ Zmiany tej ustawy zostały opublikowane w Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113, z 1974 r. Nr 27, poz. 157 i Nr 39, poz. 231, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 11, poz. 82 i Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1984 r. Nr 45, poz. 241 i 242, z 1985 r. Nr 20, poz. 86, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 33, poz. 175, z 1990 r. Nr 14, poz. 88, Nr 34, poz. 198, Nr 53, poz. 306, Nr 55, poz. 318 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 22, poz. 92 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 12, poz. 53, z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, Nr 43, poz. 189, Nr 73, poz. 350 i Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 43, poz. 270, Nr 54, poz. 348, Nr 75, poz. 471, Nr 102, poz. 643, Nr 117, poz. 752, Nr 121, poz. 769 i 770, Nr 133, poz. 882, Nr 139, poz. 934, Nr 140, poz. 940 i Nr 141, poz. 944, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 757, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 22, poz. 269 i 271, Nr 48, poz. 552 i 554, Nr 55, poz. 665, Nr 73, poz. 852, Nr 94, poz. 1037, Nr 114, poz. 1191 i 1193 i Nr 122, poz. 1314, 1319 i 1322, z 2001 r. Nr 4, poz. 27, Nr 49, poz. 508, Nr 63, poz. 635, Nr 98, poz. 1069, 1070 i 1071, Nr 123, poz. 1353, Nr 125, poz. 1368 i Nr 138, poz. 1546 oraz z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 26, poz. 265, Nr 74, poz. 676, Nr 84, poz. 764, Nr 126, poz. 1069 i 1070, Nr 129, poz. 1102 i Nr 153, poz. 1271, Nr 219, poz. 1849 i Nr 240, poz. 2058 oraz z 2003 r. Nr 41, poz. 360, Nr 42, poz. 363 i Nr 60, poz. 535.
- ³⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 113, poz. 717, z 1999 r. Nr 99, poz. 1152, z 2000 r. Nr 19, poz. 239, Nr 43, poz. 489, Nr 107, poz. 1127 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 11, poz. 84, Nr 28, poz. 301, Nr 52, poz. 538, Nr 99, poz. 1075, Nr 111, poz. 1194, Nr 123, poz. 1354, Nr 128, poz. 1405 i Nr 154, poz. 1805, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 135, poz. 1146, Nr 199, poz. 1673 i Nr 200, poz. 1679.
- ⁴⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 2002 r. Nr 213, poz. 1802.
- ⁵⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1271.
- ⁶⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1990 r. Nr 51, poz. 297, Nr 55, poz. 321 i Nr 86, poz. 504, z 1991 r. Nr 95, poz. 425 i Nr 107, poz. 459, z 1993 r. Nr 7, poz. 34, z 1994 r. Nr 1, poz. 3, z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 90, poz. 557, Nr 96, poz. 590 i Nr 141, poz. 943, z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 757 oraz z 2000 r. Nr 120, poz. 1268.

-
- ⁷⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, poz. 1806 i z 2003 r. Nr 80, poz. 717.
- ⁸⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1991 r. Nr 75, poz. 331, z 1993 r. Nr 16, poz. 67, Nr 134, poz. 647 oraz z 2001 r. Nr 4, poz. 24.
- ⁹⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1991 r. Nr 95, poz. 425, z 1993 r. Nr 7, poz. 34, z 1994 r. Nr 1, poz. 3 oraz z 1998 r. Nr 59, poz. 375 i Nr 106, poz. 668.
- ¹⁰⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1991 r. Nr 115, poz. 1229, Nr 122, poz. 1323 i Nr 154, poz. 1793 i 1800, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 74, poz. 676 i Nr 156, poz. 1287, z 2003 r. Nr 49, poz. 408, Nr 64, poz. 592 i Nr 80, poz. 721.
- ¹¹⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1996 r. Nr 106, poz. 496, z 1997 r. Nr 88, poz. 554, Nr 111, poz. 726 i Nr 133, poz. 885, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 2000 r. Nr 109, poz. 1157 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 110, poz. 1190, Nr 115, poz. 1229 i Nr 154, poz. 1800 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984, Nr 117, poz. 1007, Nr 153, poz. 1271, Nr 166, poz. 1360 i Nr 240, poz. 2055.
- ¹²⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1997 r. Nr 121, poz. 769 i z 2000 r. Nr 120, poz. 1268.
- ¹³⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375 i Nr 106, poz. 668.
- ¹⁴⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375 i Nr 106, poz. 668.
- ¹⁵⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 554 i Nr 113, poz. 731, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 1999 r. Nr 11, poz. 95, z 2000 r. Nr 120, poz. 1268.
- ¹⁶⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1996 r. Nr 52, poz. 236 i z 1997 r. Nr 6, poz. 32 oraz z 2000 r. Nr 39, poz. 442.
- ¹⁷⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1996 r. Nr 106, poz. 496, z 1997 r. Nr 121, poz. 770, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 2000 r. Nr 117, poz. 1228 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984 i Nr 240, poz. 2055.
- ¹⁸⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668.
- ¹⁹⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668.
- ²⁰⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668.
- ²¹⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668.
- ²²⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 2001 r. Nr 76, poz. 811 oraz z 2002 r. Nr 25, poz. 253.
- ²³⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1996 r. Nr 156, poz. 775, z 1997 r. Nr 80, poz. 509 i Nr 121, poz. 770, z 2000 r. Nr 48, poz. 550 i Nr 95, poz. 1041, z 2001 r. Nr 154, poz. 1800, z 2002 r. Nr 240, poz. 2055 oraz z 2003 r. Nr 1, poz. 15.
- ²⁴⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375 i Nr 106, poz. 668.
- ²⁵⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375 i Nr 106, poz. 668.
- ²⁶⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375 i Nr 106, poz. 668.
- ²⁷⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375 i Nr 106, poz. 668.
- ²⁸⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 2001 r. Nr 46, poz. 499, Nr 154, poz. 1802, z 2002 r. Nr 127, poz. 1089 oraz z 2003 r. Nr 57, poz. 507.
- ²⁹⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1997 r. Nr 160, poz. 1082, z 1998 r. Nr 99, poz. 628, Nr 106, poz. 668, Nr 137, poz. 887, Nr 156, poz. 1019 i Nr 162, poz. 1118 i 1126, z 1999 r. Nr 49, poz. 486,

Nr 90, poz. 1001, Nr 95, poz. 1101 i Nr 111, poz. 1280, z 2000 r. Nr 48, poz. 550 i Nr 119, poz. 1249, z 2001 r. Nr 39, poz. 459, Nr 100, poz. 1080, Nr 125, poz. 1368, Nr 129, poz. 1444 i Nr 154, poz. 1792 i 1800, z 2002 r. Nr 169, poz. 1387, Nr 200, poz. 1679 i 1683, Nr 241, poz. 2074 oraz z 2003 r. Nr 7, poz. 79 i Nr 90, poz. 844.

- ³⁰⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 2002 r. Nr 126, poz. 1070, Nr 141, poz. 1178, Nr 144, poz. 1208, Nr 153, poz. 1271, Nr 169, poz. 1385 i 1387 i Nr 241, poz. 2074.
- ³¹⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1998 r. Nr 160, poz. 1063, z 2000 r. Nr 53, poz. 648, Nr 62, poz. 718 i Nr 119, poz. 1252, z 2001 r. Nr 8, poz. 64, Nr 110, poz. 1189 i Nr 154, poz. 1784 i 1800, z 2002 r. Nr 126, poz. 1070 i Nr 141, poz. 1178 oraz z 2003 r. Nr 65, poz. 594.
- ³²⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 200, poz. 1688 i Nr 214, poz. 1806.
- ³³⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220 i Nr 62, poz. 558, Nr 153, poz. 1271 i Nr 214, poz. 1806.
- ³⁴⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 1999 r. Nr 38, poz. 360, z 2000 r. Nr 48, poz. 553 i z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 153, poz. 1271.
- ³⁵⁾ Zmiany tej ustawy opublikowano w Dz. U. z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 108, poz. 945, Nr 113, poz. 983 i Nr 153, poz. 1271.
- ³⁶⁾ Zmiany tej ustawy zostały opublikowane w Dz. U. z 2001 r. Nr 57, poz. 601, Nr 154, poz. 1802, z 2002 r. Nr 240, poz. 2058.
- ³⁷⁾ Zmiany tej ustawy zostały opublikowane w Dz. U. z 2001 r. Nr 154, poz. 1787 oraz z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, Nr 213, poz. 1802 i Nr 240, poz. 2055.
- ³⁸⁾ Zmiany tej ustawy zostały opublikowane w Dz. U. z 2003 r. Nr 56, poz. 495, Nr 90, poz. 844 i Nr 139, poz. 1325.
- ³⁹⁾ Zmiany tej ustawy zostały opublikowane w Dz. U. z 2002 r. Nr 233, poz. 1955, z 2003 r. Nr 45, poz. 391 i Nr 96, poz. 874.

UZASADNIENIE

1. Cel

Projektowana ustawa powinna przyczynić się do usprawnienia i przyspieszenia postępowania cywilnego przez wprowadzenie istotnych – w porównaniu z obecnie obowiązującym stanem prawnym – zmian dotyczących czynności sądowych w sprawach cywilnych odnoszących się do ustalania wysokości i pobierania od stron opłat sądowych, pobierania zaliczek na wydatki, zwalniania od kosztów sądowych, egzekucji należności Skarbu Państwa z tego tytułu. Projektowane zmiany zakładają odciążenie sądów i sędziów od niektórych czynności dotyczących kosztów sądowych, co powinno wpłynąć

na usprawienie postępowania. Powierzenie czynności dotyczących kosztów sądowych referendarzom sądowym odciąży sędziów. Ustalenie w maksymalnie szerokim zakresie opłat stałych pozwoli na usprawienie ich pobierania. Szczegółowe uregulowanie kwestii uzyskiwania zwolnień od kosztów sądowych ułatwi sędziemu lub referendarzowi decydowanie w sprawach wniosków o zwolnienie.

Projektowana ustawa powinna również uporządkować regulację dotyczącą kosztów sądowych w sprawach cywilnych. Obecna – pochodząca sprzed 35 lat – jest niedostosowana do współczesnych warunków gospodarczych i społecznych oraz porządku prawnego (w tym wynikającego z przepisów Konstytucji RP). Właśnie w celu uporządkowania systemu pewne kwestie, w tej chwili uregulowane w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, przeniesiono do Kodeksu postępowania cywilnego (np. czynności sądowe, zaskarżalność orzeczeń dotyczących kosztów sądowych), inne zaś, w tej chwili uregulowane w Kodeksie postępowania cywilnego, przeniesiono do ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (np. zwolnienie od kosztów sądowych). Z tej przyczyny projektowana ustawa przewiduje stosunkowo obszerną nowelizację Kodeksu postępowania cywilnego, konieczną ze względu na przeniesienie pewnych materii z ustawy do Kodeksu i z Kodeksu do ustawy. Obecna regulacja – np. ta wynikająca z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie wysokości wpisów w sprawach cywilnych – nie odpowiada oczekiwaniom społecznym.

Z różnych środowisk podnoszone są zarzuty, że opłaty sądowe są bardzo wysokie (dużo wyższe niż w krajach Unii Europejskiej), co utrudnia dostęp do sądu.

Projektowana ustawa ma zastąpić:

- (a) dotychczas obowiązującą ustawę z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2002 r. Nr 9, poz. 98),
- (b) część aktów wykonawczych do niej, ponieważ materia, która dotychczas była uregulowana w przepisach rozporządzeń wykonawczych, znajdzie obecnie swoje miejsce bezpośrednio w projektowanej ustawie (co jest zgodne z wynikającą z art. 84 Konstytucji RP zasadą, że obciążenia na rzecz budżetu państwa powinny być regulowane na poziomie ustawowym); dotyczy to w szczególności:

rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 1996 r. w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 154, poz. 753, z późn. zm.) oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 listopada 1996 r. w sprawie wysokości opłat kancelaryjnych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 139, poz. 650, z późn. zm.),

- (c) regulację zawartą dotychczas w art. 111-116 i art. 463 Kodeksu postępowania cywilnego oraz art. 263 Kodeksu pracy, dotyczącą zwolnień od kosztów sądowych, przez wprowadzenie stosownych uregulowań bezpośrednio do nowej ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych,
- (d) materię uregulowaną dotychczas w dekrete z dnia 26 października 1950 r. o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym (Dz. U. Nr 49, poz. 445) – ale tylko w odniesieniu do postępowania cywilnego,
- (e) przedmiot regulacji paru innych rozporządzeń wykonawczych (np. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 maja 1965 r. w sprawie częściowego zwalniania od kosztów sądowych w postępowaniu cywilnym – Dz. U. Nr 21, poz. 135, rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 lutego 1991 r. w sprawie umarzania, rozkładania na raty i odraczania terminu spłaty należności sądowych – Dz. U. Nr 25, poz. 102, z późn. zm., w części dotyczącej kosztów sądowych w sprawach cywilnych).

Projekt zakłada również wprowadzenie istotnych zmian w Kodeksie postępowania cywilnego, przewidując bądź to nowelizację przepisów obecnie obowiązujących, bądź to wprowadzenie nowych przepisów regulujących materię związaną z kosztami sądowymi. Stosunkowo obszernej regulacji wymagały w związku z tym czynności referendarza dotyczące materii kosztów sądowych łącznie z zaskarżalnością jego orzeczeń.

2. Założenia

Zakres przedmiotowy projektowanych zmian obejmuje między innymi:

- (a) projekt nowej ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, która ma zastąpić aktualnie obowiązującą ustawę z 1967 r., z odmiennym – szerszym – w stosunku do obecnie obowiązującej ustawy przedmiotem regulacji,
- (b) nowelizację Kodeksu postępowania cywilnego,

(c) zmiany w innych obowiązujących ustawach.

Jest to pierwszy etap całościowej regulacji kwestii związanych z ponoszeniem kosztów sądowych oraz kosztów zastępstwa prawnego (zwłaszcza wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego) przez strony postępowania cywilnego. Kolejny etap powinien dotyczyć pomocy prawnej udzielanej z urzędu stronom, które same – ze względu na swoją sytuację majątkową i rodzinną – nie mogą ponieść tych kosztów.

Kompleksowa regulacja zagadnień pomocy prawnej, w tym ustanawiania dla strony (przyznawania stronie) pełnomocnika z urzędu w osobie adwokata lub radcy prawnego, łącznie z zasadami wynagradzania takiego pełnomocnika, wymaga współpracy i uzgodnień z obydwoma korporacjami prawniczymi (adwokacką i radcowską), ponieważ musi się łączyć z nowelizacją Prawa o adwokaturze oraz ustawy o radcach prawnych. Regulacja kwestii dotyczących pomocy prawnej udzielanej przez adwokata lub radcę prawnego, których wynagrodzenie pokrywane jest z budżetu państwa (bądź budżetów samorządów), musi być zsynchronizowana na gruncie trzech postępowań sądowych – cywilnego, karnego i sądowno-administracyjnego, dlatego nie jest możliwe zaproponowanie stosownych rozwiązań legislacyjnych przy okazji przedstawiania projektu ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego.

Projektowana ustawa ma realizować następujące szczegółowe cele:

1. Obniżenie wysokości kosztów ponoszonych przez strony w związku z prowadzeniem postępowania cywilnego w wyniku przyjęcia, że nadmierny fiskalizm nie służy sprawności wymiaru sprawiedliwości, a wysokie koszty stanowią istotną barierę dostępu do sądu. Temu celowi służy obniżenie opłaty stosunkowej z 8 % do 5 % w sprawach o roszczenia pieniężne oraz wprowadzenie w szerokim zakresie opłat stałych, które w sprawach o prawa majątkowe powinny być – *per saldo* – niższe od opłat stosunkowych.
2. Usprawnienie postępowania – zarówno w aspekcie dotyczącym bezpośrednio pobierania kosztów sądowych (np. w zakresie sposobu pobierania opłat sądowych oraz orzekania

przez sąd lub referendarza sądowego o zwolnieniu od kosztów sądowych), jak i w wymiarze dotyczącym postępowania sądowego jako takiego (np. przez eliminację możliwości wniesienia zażalenia na prawie każdą „decyzję” w sprawie kosztów – zarówno zarządzenie przewodniczącego, jak i postanowienie sądu – co obecnie w istotny sposób przedłuża postępowanie).

3. Uproszczenie ponoszenia kosztów sądowych przez strony (np. przez wprowadzenie w szerokim zakresie opłat stałych, niewymagających obliczeń arytmetycznych, które byłyby uiszczane w najprostszy sposób – w postaci znaczków opłaty sądowej naklejanych bezpośrednio na wnoszonym do sądu piśmie). (W przyszłości należy rozważyć – w porozumieniu z ministrem do spraw finansów publicznych – możliwość posiadania kont depozytowych przez adwokatów i radców prawnych dla usprawnienia uiszczania obciążających klientów opłat sądowych bezpośrednio z konta bankowego adwokata na konto bankowe sądu związane z wprowadzeniem zasady samoobliczania opłat, co musiałoby się także wiązać z komputerowym rejestrowaniem wpływu wszystkich pism do sądu, umożliwiającym uiszczanie przez adwokata lub radcę prawnego także opłaty stosunkowej bezpośrednio w momencie wniesienia pisma, jeszcze przed nadaniem sprawie sygnatury akt.).
4. Wprowadzenie nowego, uproszczonego i czytelnego systemu opłat sądowych. Regulacja wysokości opłat sądowych powinna znaleźć się bezpośrednio w ustawie, są to bowiem w istocie należności publiczne zasilające budżet państwa. Uproszczenie sposobu określania wysokości opłat (jednoznaczny w swojej treści „taryfikator” ustawowy) umożliwia wprowadzenie obowiązku samoobliczania tych opłat przez adwokatów lub radców prawnych oraz przez przedsiębiorców, co usprawnia postępowanie na etapie ich pobierania.
5. Ograniczenie zwolnień od kosztów sądowych, zarówno przedmiotowych (np. wyeliminowanie możliwości sądowych zwolnień od kosztów w niektórych kategoriach spraw, wprowadzenie opłat sądowych w minimalnej wysokości, tzw. opłat podstawowych, w sprawach z zakresu prawa pracy, a nawet w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, ale dopiero od instancji odwoławczej), jak i podmiotowych (np. wyeliminowanie sądowych zwolnień od kosztów wielu kategorii osób prawnych oraz przedsiębiorców). Ograniczenie dotychczas bardzo rozległych zwolnień od kosztów

sądowych ma sprawić, że mimo istotnego obniżenia wysokości opłat sądowych w sprawach cywilnych, dochody budżetu państwa z tego tytułu nie zostaną uszczuplone. Ponadto, nałożenie także na państwowe i samorządowe osoby prawne obowiązku ponoszenia kosztów sądowych (z możliwością ubiegania się o zwolnienie od nich przez sąd) pozwoli na lepsze monitorowanie i kontrolowanie sposobu wydatkowania funduszy publicznych. Dodatkowo przy regulowaniu kwestii zwolnień od kosztów – zarówno ustawowych, jak i przyznawanych przez sąd – kierowano się następującymi założeniami: (a) zwolnienie od kosztów sądowych osoby prawnej obwarowane powinno być większymi rygorami niż zwolnienie osoby fizycznej, (b) przedsiębiorca (osoba prowadząca działalność gospodarczą) może uzyskać zwolnienie tylko wtedy, gdy został już złożony wniosek o ogłoszenie jego upadłości, wszczęto przeciwko niemu postępowanie naprawcze albo postępowanie likwidacyjne, (c) zwolnienie od kosztów sądowych przez sąd nie może być nigdy całkowite, co oznacza, że zwolniony ma zawsze obowiązek zapłacić pewną minimalną ich część określoną kwotowo – jest to tzw. opłata podstawowa wynosząca 30 zł, (d) w odniesieniu do niektórych kategorii spraw – z uwagi na ich społeczne znaczenie – zwolnienie całkowite może dotyczyć tylko postępowania przed sądem pierwszej instancji, ale poczynając od wniesienia apelacji strona jest obowiązana pokryć pewne minimum kosztów w postaci opłaty podstawowej (takie rozwiązanie przyjęto w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz rozpoznawanych w wyniku odwołań wniesionych do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych).

6. Wspieranie wszelkich form ugodowego załatwienia sporu – np. zawarcie ugody sądowej lub pozasądowej, pogodzenie się małżonków w sprawach o rozwód i separację, przedstawienie zgodnego planu podziału majątku, zniesienia współwłasności lub działu spadku powinno być premiowane bądź zwrotem wniesionej opłaty (w całości lub w znaczącej części), bądź ustaleniem opłaty w niższej, preferencyjnej wysokości.
7. Ograniczenie możliwości nadużywania przez strony instytucji sądowego zwolnienia od kosztów sądowych przez wyeliminowanie możliwości wielokrotnego zgłaszania wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych przez tę samą stronę w oparciu o te same okoliczności dotyczące jej sytuacji majątkowej, mimo wcześniejszego oddalenia wniosku o zwolnienie.

8. Istotne ograniczenie zwolnień ustawowych zarówno przedmiotowe (zwolnienie całkowite od kosztów sądowych może dotyczyć tylko niektórych kategorii spraw o największej doniosłości społecznej – np. spraw o alimenty, o ustalenie ojcostwa, spraw z zakresu opieki i kurateli, ale już nie spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w których strony miałyby obowiązek ponosić pewne koszty w postaci opłat w podstawowej, minimalnej wysokości), jak i podmiotowe (ustawowe zwolnienie nie musi przysługiwać gminom, państwowym osobom prawnym oraz organizacjom społecznym, osoby te mogą jednak ubiegać się o zwolnienie od kosztów sądowych przez sąd na ogólnych zasadach). Zachowano natomiast ustawowe zwolnienie podmiotowe odnoszące się do Skarbu Państwa (państwowych jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej). Należy w związku z tym podkreślić, że zwolnienie od kosztów sądowych – zwane czasem także “prawem ubogich” – co do zasady powinno dotyczyć przede wszystkim osób fizycznych znajdujących się w ubóstwie, które z uwagi na swoją sytuację życiową (majątkową, rodzinną, zdrowotną) nie są w stanie ponieść kosztów sądowych i dlatego postępowanie sądowe prowadzone z ich udziałem jest kredytowane przez państwo.

3. Najważniejsze zmiany w stosunku do stanu obowiązującego dotychczas dotyczą:

1. wprowadzenia jednolitej kategorii opłaty sądowej (nazwanej po prostu opłatą), która zastąpi dotychczasowy wpis i opłatę kancelaryjną (art. 3, art. 9-20 projektu), a także ustawowych definicji poszczególnych rodzajów opłat, w tym zwłaszcza nowego jej rodzaju – opłaty podstawowej (art. 13 projektu); ponieważ jednak w wielu przepisach poza ustawą o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nawiązuje się do pojęcia opłaty kancelaryjnej, pozostawiono to pojęcie (art. 3 ust. 3 projektu) w odniesieniu do opłaty pobieranej od wniosku o wydanie dokumentu na podstawie akt (art. 76-77 projektu); zmiana nie jest jedynie terminologiczna – chodzi o to, aby wyeliminować użycie tego samego pojęcia („wpis”) zarówno w odniesieniu do opłaty pobieranej od pisma wnoszonego do sądu (tak jest dotychczas), jak i w odniesieniu do czynności sądu polegającej na dokonaniu wpisu w rejestrze sądowym oraz w księdze wieczystej,
2. ustawowego uregulowania wysokości opłat sądowych (dotychczas wysokość ta jest regulowana rozporządzeniem wykonawczym Ministra Sprawiedliwości); opłaty sądowe stanowią swoistego rodzaju daninę publiczną, a zatem – podobnie jak podatki (art. 84 Konstytucji) – powinny być uregulowane ustawowo,

-
3. wprowadzenia w szerokim zakresie opłat stałych (art. 11 i art. 21-75 projektu) oraz obniżenia opłaty stosunkowej do 5 % (art. 11 projektu); jest to radykalna zmiana w zestawieniu z obecnie obowiązującą wysokością wpisu stosunkowego wynoszącą zasadniczo 8 % (z regresją do 5 % przy wartości przedmiotu sporu wynoszącej ponad 100 000 zł),
4. ograniczenia ustawowych zwolnień od kosztów sądowych, zarówno podmiotowych, jak i przedmiotowych (art. 93-97 projektu),
5. rozbudowania przepisów dotyczących zasad, przesłanek i trybu przyznawania sądowego zwolnienia od kosztów sądowych – co obejmuje: wprowadzenie sformalizowanego rozbudowanego w treści oświadczenia o stanie majątkowym dla osoby fizycznej wnoszącej o zwolnienie (art. 101 projektu), szczegółową regulację dotyczącą ubiegania się o zwolnienie od kosztów przez osoby prawne (art. 102-103 projektu), także te, które w obecnym stanie prawnym są zwolnione od obowiązku ponoszenia tych kosztów z mocy ustawy, wyeliminowanie możliwości wielokrotnego składania wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych opartego na tych samych podstawach faktycznych (art. 105 projektu),
- (f) powierzenia referendarzom sądowym czynności w zakresie zwalniania od kosztów sądowych, a także niektórych innych dotyczących kosztów sądowych (art. 81, 92 i 117 projektu); komplementarne do tej propozycji są zmiany w Kodeksie postępowania cywilnego regulujące czynności referendarzy sądowych, w tym możliwość ich zaskarżania,*
- (g) wprowadzenia obowiązku uiszczenia opłaty stałej – bez wcześniejszego wzywania o uiszczenie tej opłaty – nie tylko od pisma wnoszonego przez adwokata lub radcę prawnego, lecz także przez przedsiębiorcę (art. 130² projektowanych zmian w Kodeksie postępowania cywilnego),
- (h) wprowadzenia obowiązku uiszczenia również opłaty stosunkowej obliczonej od wskazanej w piśmie wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia – bez wcześniejszego wzywania o uiszczenie tej opłaty – od pisma wnoszonego przez adwokata lub radcę prawnego oraz przez przedsiębiorcę w sprawach gospodarczych (art. 130² projektowanych zmian w Kodeksie postępowania cywilnego), wymaga to jednak regulacji – w drodze rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości – sposobu uiszczania opłaty stosunkowej, gdy sprawie nie jest jeszcze nadana sygnatura akt,
- (i) ograniczenia katalogu zaskarżalnych zarządzeń przewodniczącego oraz postanowień sądu w przedmiocie kosztów sądowych (projektowane zmiany art. 394 Kodeksu postępowania cywilnego),

(j) wprowadzenia niskich opłat stałych w postępowaniu uproszczonym (art. 27 projektu), co usprawni postępowanie i będzie stanowić uzupełnienie dotychczasowych regulacji Kodeksu postępowania cywilnego dotyczących tego postępowania, realizując jego cel.

4. Układ ustawy (systematyka)

Projektowana ustawa tylko w pewnym stopniu powieli układ dotychczas obowiązującej ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Tytuł I. Przepisy ogólne

Tytuł II. Opłaty

Dział 1. Przepisy ogólne

Dział 2. Wysokość opłat we wszystkich rodzajach spraw

Dział 3. Wysokość opłat w procesie

Dział 4. Wysokość opłat w postępowaniu nieprocesowym

Dział 5. Wysokość opłat w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym

Dział 6. Wysokość opłat w postępowaniu upadłościowym i naprawczym

Dział 7. Oplata od wniosku o wydanie dokumentu na podstawie akt

Dział 8. Zwrot opłaty

Tytuł III. Wydatki

Dział 1. Przepisy ogólne

Dział 2. Należności świadków, biegłych, tłumaczy i stron w postępowaniu cywilnym

Tytuł IV. Zwolnienie od kosztów sądowych

Tytuł V. Umarzanie, rozkładanie na raty i odraczanie terminu zapłaty należności sądowych

Tytuł VI. Zmiany w przepisach obowiązujących

Tytuł VII. Przepisy przejściowe i końcowe.

Po przepisach ogólnych (dział 1) następują zatem przepisy o opłatach (dział 2) i wydatkach (dział 3) jako dwóch rodzajach kosztów sądowych, następnie o zwalnianiu od kosztów sądowych (dział 4), a w dalszej kolejności o egzekucji kosztów sądowych (dział 5). Najobszerniejszy jest dział 2, który obejmuje ustawową regulację wysokości opłat w różnych kategoriach spraw cywilnych, a następnie dział 4 dotyczący zwolnień od kosztów sądowych, zarówno wynikających z ustawy, jak i przyznawanych na podstawie orzeczenia sądu (sędziego lub referendarza sądowego). Obszerny dział 6 obejmuje przede wszystkim zmiany w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego, uzupełniające materię ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

5. Przepisy ogólne

Zmiany w stosunku do stanu obowiązującego nie są znaczące. Zrezygnowano z wyraźnego wyodrębnienia opłat kancelaryjnych z opłat sądowych, ujmując dotychczasowy wpis i opłatę kancelaryjną w jednej kategorii opłat. Zrezygnowano również z określenia „wpis” na oznaczenie opłaty wnoszonej przez stronę do budżetu państwa, ponieważ pojęcie to funkcjonuje w postępowaniu wieczystoksięgowym (jako wpis do księgi wieczystej) oraz w postępowaniu rejestrowym (jako wpis do Krajowego Rejestru Sądowego oraz wpis do rejestru zastawów), a ta sama nazwa nie powinna dotyczyć różnych znaczeniowo instytucji prawnych. Wyraźnie uregulowano w ustawie, jakie kategorie pism podlegają opłacie (art. 3) oraz jakie wydatki obciążają stronę w postępowaniu cywilnym (art. 5).

6. Opłaty

Projekt definiuje pojęcie opłaty stałej, stosunkowej, podstawowej, tymczasowej i ostatecznej (art. 9-13).

Założeniem projektu było, że podstawowym rodzajem opłaty ma być opłata stała (art. 9). Wysokość opłaty powinna bowiem zależeć bardziej od rodzaju (doniosłości społecznej, stopnia skomplikowania, ciężaru gatunkowego, przedmiotu) sprawy, a nie od wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia, które w sposób

przypadkowy decydują o ciężarze gatunkowym sprawy i często nie mają żadnego związku ze stopniem zawilości i doniosłości sporu. W możliwie szerokim zakresie zastosowano zatem opłatę stałą, traktując jako wyjątek opłatę stosunkową, pobieraną przede wszystkim w sprawach o świadczenie pieniężne. Oznacza to objęcie opłatą stałą w szerszym niż dotychczas zakresie spraw o prawa majątkowe, w których możliwe jest, co prawda, ustalenie wartości przedmiotu sporu (i ma ono znaczenie zarówno dla celów określenia właściwości rzeczowej sądu, jak i dla oceny, czy w sprawie dopuszczalna jest kasacja ze względu na wartość przedmiotu zaskarżenia), ale wartość ta nie ma znaczenia i wpływu na stopień skomplikowania sprawy oraz sposób jej prowadzenia przez sąd.

Pozostawiono konstrukcję opłaty tymczasowej i ostatecznej (art. 13 projektu), przy czym ustawowo określono górną granicę opłaty ostatecznej w sprawach, w których nie jest ona opłatą stosunkową pochodną od wartości przedmiotu sporu (5 000 złotych), oraz czytelne kryteria jej ustalania w konkretnym przypadku.

Projekt przewiduje, że w postępowaniu uproszczonym opłaty są stałe i stosunkowo niskie (art. 27 projektu), co ułatwi opłacanie pozwów wnoszonych w tym postępowaniu przez naklejenie na urzędowym formularzu, w stosownej rubryce przeznaczony na ten cel, znaczka opłaty sądowej o odpowiednim nominale (pouczenia dotyczące zależności między wysokością opłaty a wartością przedmiotu sporu powinny się znaleźć na urzędowym formularzu). Projekt przewiduje też w wielu innych kategoriach spraw opłaty stałe. Dotyczy to np. spraw o rozwód oraz innych spraw o prawa niemajątkowe, w których dotychczas były pobierane wpisy tymczasowe, a po zakończeniu postępowania – wpisy ostateczne (art. 14 projektu), a także spraw o prawa majątkowe, w których dotychczas pobierany był wpis stosunkowy, ustalany jako pochodna wartości przedmiotu sporu, a obecnie proponowana jest opłata stała (np. sprawy o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej – art. 37 projektu, zniesienie współwłasności – art. 40 projektu, o dział spadku – art. 52 projektu). W przypadku spraw o rozwód strony będą z góry wiedziały, jakie czekają je wydatki związane z kosztami sądowymi. W przypadku spraw działowych uniknie się w ten sposób zmuszenia do ustalania wysokości opłat na początku postępowania oraz opłat uzupełniających, gdy w toku postępowania przedstawione zostaną do podziału lub działu kolejne składniki majątkowe, ponadto stała opłata będzie musiała być uiszczona przez adwokata lub radcę prawnego przy

składaniu wniosku wszczynającego postępowanie
w takiej sprawie.

Wysokość opłat określono przyjmując założenie, że sprawy podobne powinny być podobnie opłacane. Sytuacja majątkowa stron w sprawach o prawa niemajątkowe nie powinna być wyznacznikiem wysokości opłat. W sprawie o rozwód najważniejsze jest żądanie orzeczenia rozwodu i ono powinno decydować o wysokości opłaty, w mniejszym stopniu na wysokość tę powinno mieć wpływ to, czy rozwód jest orzekany z winy czy bez orzekania o winie oraz to, czy sąd rozpoznający sprawę o rozwód powinien orzec o sytuacji opiekuńczej małoletnich dzieci rozwodzących się małżonków.

Projekt zmian do Kodeksu postępowania cywilnego (projektowany art. 130²) wprowadza obowiązek uiszczenia przez profesjonalnego pełnomocnika (adwokata lub radcę prawnego), a także przez przedsiębiorcę w postępowaniu w sprawach gospodarczych – bez oddzielnego wzywania przez przewodniczącego o uzupełnienie braków – nie tylko opłaty stałej, lecz również opłaty stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia, z zastrzeżeniem odpowiednich sankcji. Jest to rozwiązanie nowatorskie, głównie ze względu na komplikacje organizacyjne – przyjmowanie przez sąd opłaty (na rachunek bankowy lub do kasy sądu) w chwili, gdy sprawa nie ma jeszcze swojego numeru (sygnatury akt). Trudności te powinno rozwiązać projektowane rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości. Przejście na opłaty stałe, gdzie tylko jest to możliwe, pozwoli szerzej zastosować mechanizm przewidziany w obecnie obowiązującym art. 17 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, czyli zwrot lub odrzucenie pisma wniesionego przez profesjonalnego pełnomocnika w razie nieuiszczenia opłaty w stałej wysokości. Mechanizm ten przeniesiono także na przedsiębiorcę, nawet gdy nie reprezentuje go adwokat lub radca prawny. Przedsiębiorca jest z założenia profesjonalistą. Jest przygotowany do samoobliczania należności Skarbu Państwa (por. np. regulacje dotyczące samoobliczania podatku). Niewątpliwie łatwiej jest ustalić wysokość opłaty stałej – bezpośrednio na podstawie przepisów ustawy – albo obliczyć wysokość opłaty stosunkowej (5% od wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia) niż podatek od towarów i usług.

Projekt przewiduje istotne (w stosunku do obecnie obowiązującego art. 38 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych) ograniczenie sytuacji, w których pobierana ma być opłata kancelaryjna (art. 3 ust. 3 oraz art. 76 i 77 projektu). Za wydanie odpisu

orzeczenia ze stwierdzeniem prawomocności lub wykonalności będzie się pobierało opłaty w ograniczonym zakresie, te czynności powinna w zasadzie obejmować opłata wnoszona od pozwu czy innego pisma wszczynającego postępowanie w sprawie. Za odpisy, wypisy, wyciągi, kopie (w tym kserokopie sporządzane przez sąd, ale bez poświadczenia ich za zgodność z oryginałem), zaświadczenia i inne dokumenty wydawane z akt sprawy mają być nadal pobierane opłaty (art. 76 i 77 projektu), choć rozważano całkowite odstępnie od ich pobierania, są to bowiem drobne kwoty, a wezwanie do ich uiszczenia łączy się z wydatkiem sądu na opłaty pocztowe. Ponieważ jednak opłaty te są wnoszone masowo, rezygnacja z nich mogłaby uszczuplić dochody budżetowe. Zrezygnowano natomiast z opłaty od wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia orzeczenia zgłoszonego w terminie z art. 328 § 1 K.p.c. i art. 387 § 3 K.p.c. (art. 4 ust. 3 projektu). Opłaty te – w stosunkowo niewielkiej wysokości – nigdy nie stanowiły dla stron bariery finansowej w ubieganiu się o sporządzenie i doręczenie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem. W obecnym stanie prawnym sąd ma obowiązek sporządzenia uzasadnienia orzeczenia na wniosek strony złożony w terminie nawet wtedy, gdy strona nie uiszczy wymaganej opłaty kancelaryjnej od tego wniosku. Nieuiszczenie tej opłaty powoduje natomiast konieczność jej egzekwowania w trybie egzekucyjnym.

W razie przyjęcia opłat w proponowanej wysokości należy skonfrontować wysokość opłat sądowych z opłatami notarialnymi, wynikającymi z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 kwietnia 1991 r. w sprawie taksy notarialnej (Dz. U. Nr 33, poz. 146, z późn. zm.). W analogicznych sprawach – które mogą być zarówno rozstrzygnięte w drodze postępowania sądowego, jak i poddane dobrowolnie przez samych zainteresowanych czynności notarialnej (np. w sprawach działowych) – należy obniżyć opłaty notarialne. Sprawy o zgodny dział spadku, podział majątku wspólnego lub zniesienie współwłasności są „tańsze” w sądzie w porównaniu z opłatami, które należy uiszczyć w razie zawarcia umowy notarialnej obejmującej dział spadku, podział majątku lub zniesienie współwłasności, co skłania zainteresowane osoby do występowania z odpowiednimi wnioskami na drogę sądową, a powinno się czynić wszystko (również przez zachęty finansowe), aby osoby te decydowały się na pozasądowe ugodowe „załatwienie” tego rodzaju spraw (zwłaszcza jeśli nie są konfliktowe).

7. Wydatki

Katalog różnych rodzajów wydatków (art. 5 projektu) nie został zamknięty (przez użycie zwrotu “w szczególności”), lecz wyłączono z niego wprost opłaty pocztowe związane z doręczaniem pism sądowych przez pocztę (art. 5 ust. 2 projektu, art. 131 § 1 i 2 Kodeksu postępowania cywilnego). Opłaty pocztowe nie będą już traktowane jako wydatek, który powinien obciążać strony i wiązać się z pobieraniem od nich zaliczek na pokrycie tych opłat.

Założeniem projektowanego art. 130⁴ Kodeksu postępowania cywilnego jest wyraźne i jednoznaczne uregulowanie kwestii ponoszenia przez strony postępowania cywilnego wydatków, zwłaszcza tych związanych z prowadzeniem postępowania dowodowego (chodzi przede wszystkim o koszty przeprowadzania dowodów z opinii biegłych oraz z zeznań świadków), a także skutków nieuiszczenia wymaganej zaliczki na wydatki. Przewidziane są tu dwie sytuacje. W pierwszej z nich, nieuiszczenie przez stronę zaliczki spowoduje pominięcie przez sąd czynności, która łączyłaby się z wydatkami (art. 130⁴ § 5 Kodeksu postępowania cywilnego), ze skutkami przewidzianymi w art. 6 Kodeksu cywilnego oraz np. art. 3, art. 217, art. 232 zdanie pierwsze i 233 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego. W drugiej, gdy przepisy przewidują obowiązek działania sądu z urzędu albo gdy sąd uzna za konieczne przeprowadzenie czynności z urzędu (zgodnie z przepisami dotyczącymi poszczególnych rodzajów spraw w postępowaniu nieprocesowym, gdy pewne wydatki – na ogłoszenia, sporządzenie planu podziału nieruchomości, przeprowadzenie wywiadu przez kuratora w sprawach opiekuńczych – są niezbędne dla prawidłowego przeprowadzenia postępowania i wydania orzeczenia), wydatki poniesie tymczasowo Skarb Państwa, a w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie sąd orzeknie o tym, która strona i w jakim zakresie ma je zwrócić Skarbowi Państwa (art. 82 projektu). Z proponowanej treści art. 130⁴ Kodeksu postępowania cywilnego jednoznacznie wynika, że nieuiszczenie przez stronę zaliczki na wydatki ani nie daje podstaw do zawieszenia postępowania, ani nie powinno stanowić przeszkody do jego dalszego sprawnego przebiegu.

Projektowane przepisy dotyczące należności świadków, biegłych, tłumaczy i stron w postępowaniu cywilnym (art. 84-92) mają zastąpić przepisy dekretu z dnia 26 października 1950 r. o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu

sądowym (Dz. U. Nr 49, poz. 445). Przepisy przejściowe i końcowe (dział 6) nie przewidują jednak jego uchylecia, ponieważ dekret ten reguluje również należności wymienionych osób w postępowaniu karnym i do czasu uchwalenia nowej ustawy o kosztach sądowych w sprawach karnych powinien zachować moc obowiązującą.

Istotne zmiany w stosunku do obowiązującego obecnie stanu prawnego (wynikającego z powołanego wyżej dekretu z dnia 26 października 1950 r.) dotyczą przede wszystkim uregulowania zwrotu kosztów podróży i utraconych zarobków świadków (art. 84-85 projektu). Wychodzą one z założenia, że skoro art. 262 Kodeksu postępowania cywilnego przewiduje, że świadkowi należy się zwrot wydatków koniecznych, związanych ze stawiennictwem do sądu, oraz wynagrodzenie za utratę zarobku, to zarówno zwrot kosztów podróży, jak i wynagrodzenie z tytułu utraconych zarobków powinny być realne, a nie symboliczne, stąd odwołanie do przepisów regulujących należności z tytułu podróży służbowej pracownika na obszarze kraju (art. 85 projektu) oraz z tytułu należnego pracownikowi ekwiwalentu pieniężnego za urlop (art. 84 projektu). Szczegółowe określenie wysokości należności pozostawiono innym przepisom, do których następuje wyraźne odesłanie. Obecnie szczegóły reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 lipca 1990 r. w sprawie wysokości należności świadków i stron w postępowaniu sądowym (Dz. U. Nr 48, poz. 284, z późn. zm.), które z chwilą wejścia w życie projektowanej ustawy stanie się częściowo nieaktualne, a mianowicie w części dotyczącej postępowania cywilnego. Przepisy dotyczące należności świadków i stron w postępowaniu karnym powinny być równolegle również zaktualizowane.

Ponieważ w Ministerstwie Sprawiedliwości trwają prace nad ustawą o biegłych sądowych, projektowane rozwiązania dotyczące wynagrodzenia i zwrotu kosztów poniesionych przez biegłych (art. 88 i 89 projektu) należy traktować jako regulacje, które mogą w przyszłości ulec zmianie, w zależności od ostatecznej treści przepisów ustawy o biegłych sądowych.

8. Zwolnienie od kosztów sądowych

Regulacja zwolnienia od kosztów sądowych powinna być „wyprowadzona” z Kodeksu postępowania cywilnego i kompleksowo uregulowana w nowej ustawie o kosztach

sądowych w sprawach cywilnych, gdyż z jej materią jest bardziej związana. Stąd propozycja uchylecia art. 111-116 Kodeksu postępowania cywilnego.

Przepisy dotyczące podmiotowych, przedmiotowych lub podmiotowo-przedmiotowych zwolnień od kosztów sądowych znajdują się w obecnym stanie prawnym w różnych ustawach. Projekt podejmuje próbę uporządkowania tej materii. Rozwiązaniem optymalnym byłoby uregulowanie wszystkich ustawowych zwolnień od kosztów sądowych w projektowanej ustawie. Sprawa ta wymaga uzgodnień na szczeblu Rady Ministrów.

Zagadnieniem wymagającym rozwiązania było to, czy o zwolnieniu od kosztów sądowych (a w konsekwencji także o przyznaniu ubogiej stronie pomocy prawnej świadczonej przez pełnomocnika z urzędu) powinien nadal decydować sąd (sędzia), czy też należałoby raczej wyprowadzić tę materię z sądu, a nawet poza resort sprawiedliwości i powierzyć ją innym organom państwowym lub samorządowym, np. instytucjom pomocy (opieki) społecznej. „Prawo ubogich” (obejmujące zwolnienie strony od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych oraz pokrywania kosztów pomocy prawnej udzielonej przez profesjonalnego pełnomocnika) jest bowiem rodzajem pomocy społecznej świadczonej przez państwo (budżet państwa) osobom ubogim, które takiej pomocy wymagają. Za wzór mogłyby tu służyć rozwiązania innych państw europejskich, np. holenderskie lub niemieckie.

Ostatecznie projekt przewiduje, że orzekanie o zwolnieniu od kosztów sądowych powinno – przynajmniej na razie – pozostać w sądzie. Rezygnacja z koncepcji powierzenia decydowania o przyznaniu zwolnienia od kosztów sądowych innemu organowi – w postępowaniu administracyjnym, z możliwością zaskarżenia decyzji odmownej w trybie właściwym dla postępowania administracyjnego – wynika z tego, że brak jest w tej chwili odpowiedniej instytucji, która mogłaby się tym zająć, a jej utworzenie wiązałoby się ze znacznymi wydatkami budżetowymi, jakie musiałoby pociągnąć stworzenie struktury organizacyjnej organu decydującego o przyznaniu zwolnienia od kosztów sądowych (zatrudnienie urzędników, przeszkolenie ich, wyodrębnienie środków na pokrywanie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu). Ponadto, sprawa pomocy prawnej powinna zostać kompleksowo uregulowana dla postępowania cywilnego, karnego i administracyjnego.

Ponieważ jednak zwolnienie od kosztów sądowych nie należy w dosłownym sensie do wymierzania sprawiedliwości, lecz jest czynnością raczej z dziedziny administrowania środkami budżetowymi,

może być powierzone referendarzom sądowym (art. 117 projektu) z zapewnieniem możliwości wniesienia przez stronę skargi na orzeczenie referendarza do sądu (por. odpowiednie zmiany w Kodeksie postępowania cywilnego – art. 398¹-398²).

Projekt przewiduje opracowanie w Ministerstwie Sprawiedliwości sformalizowanego wzoru oświadczenia o stanie majątkowym, rodzinnym, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych (art. 101 ust. 2 i 4 projektu, delegacja ustawowa do wydania rozporządzenia wykonawczego w przepisach ogólnych – art. 8 projektu), z odpowiednimi rubrykami do wypełnienia, obejmującymi pytania o: wysokość dochodów (zwłaszcza wynagrodzenia za pracę, dochodów z prowadzonej działalności gospodarczej, emerytury, renty lub innych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, zasiłków, alimentów, rent cywilnych, wynagrodzenia z umów zlecenia i umów o dzieło itd.), stanu oszczędności (wartość środków zgromadzonych na wszelkich kontach bankowych złotówkowych i dewizowych, posiadanych akcji, obligacji i innych papierów wartościowych), posiadane nieruchomości oraz cenniejsze ruchomości (np. samochód). Informacje zawarte w oświadczeniu powinny być na tyle szczegółowe, aby ich zestaw ułatwiał rozpoznanie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych przez referendarza sądowego, uchroni go to od podejrzeń o arbitralność decyzji, ograniczy skargi na jego orzeczenia odmawiające zwolnienia, umożliwi ujednoczenie w skali kraju ocen co do tego, czy osoba ubiegająca się o zwolnienie od kosztów sądowych spełnia ustawowe kryteria do uzyskania takiego zwolnienia. Do rozważenia pozostaje celowość wprowadzenia podobnych formularzy w odniesieniu do osób prawnych.

Propozycje nowych regulacji zakładają podmiotowe ograniczenia możliwości ubiegania się o zwolnienie od kosztów sądowych przez osoby prawne, co dotyczy np. przedsiębiorców (art. 102 ust. 2 projektu, z przychylniejszym potraktowaniem podmiotów, wobec których wszczęto postępowanie upadłościowe lub postępowanie naprawcze albo rozpoczęto postępowanie likwidacyjne) lub organizacji społecznych (art. 103 projektu). W istotny sposób ograniczono również krąg podmiotów, którym przysługuje ustawowe zwolnienie od kosztów sądowych w pełnym zakresie (art. 95 projektu), np. powiatowym (miejskim) rzecznikom konsumentów ustawowe zwolnienie ma przysługiwać tylko w sprawach dotyczących ochrony zbiorowych interesów konsumentów, natomiast w przypadku sporów indywidualnych, tam gdzie chroniony jest indywidualny interes

konkretnego konsumenta, koszty sądowe powinny obciążać stronę prowadzącą taki spór. Rzecznik korzystałby zatem ze zwolnienia jedynie wówczas, gdy strona takie zwolnienie uzyskała.

Ograniczone zwolnienie od kosztów sądowych przysługiwać ma stronom postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (art. 34 i 35 oraz art. 96 i 97 projektu, z jednoczesnym uchycieniem art. 463 Kodeksu postępowania cywilnego i art. 263 Kodeksu pracy). Organizacjom społecznym określonym w art. 61 Kodeksu postępowania cywilnego, w sprawach wymienionych w tym przepisie, ustawowe zwolnienie od kosztów sądowych przysługuje na zasadach takich jak prokuratorowi (art. 62 K.p.c. w związku z art. 95 ust. 1 pkt 6 projektu). Pozostałym organizacjom społecznym oraz organizacjom wymienionym w art. 61 Kodeksu postępowania cywilnego, lecz w sprawach nieobjętych tym przepisem, zwolnienie od kosztów może być przyznane jedynie postanowieniem sądu lub orzeczeniem referendarza sądowego (art. 103 projektu). Należy założyć, że sąd przyzna zwolnienie od kosztów sądowych np. organizacji zajmującej się ochroną praw konsumentów w sprawie dotyczącej ochrony indywidualnych interesów konsumenta w każdej sytuacji, w której będą istniały przesłanki ustawowe do takiego zwolnienia.

Istotne znaczenie ma wyeliminowanie możliwości zaskarżenia postanowienia sądu lub orzeczenia referendarza sądowego o odrzuceniu ponownego wniosku strony o zwolnienie od kosztów sądowych, jeżeli wniosek ten został oparty na tych samych okolicznościach, które stanowiły uzasadnienie wcześniej oddalonego wniosku (art. 105 projektu). Wiąże się to z niedopuszczalnością ponowienia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, chyba że nastąpiła zmiana okoliczności dotyczących sytuacji majątkowej strony ubiegającej się o zwolnienie (co powinno być wykazane lub uprawdopodobnione w ponowionym wniosku).

Zrezygnowano z możliwości odmowy zwolnienia od kosztów sądowych w razie oczywistej bezzasadności powództwa lub obrony (obecny art. 116 § 2 K.p.c.), ponieważ nie są to przesłanki, które powinny decydować o tym, czy strona uzyska zwolnienie od kosztów sądowych, czy też nie. Pojęcie „oczywistej bezzasadności” jest dyskusyjne, ponieważ sędzia – jeszcze przed rozpoznaniem sprawy wydaje osąd o zasadności lub bezzasadności żądania. Tym bardziej nie sposób przyjąć, aby ocenę tę mógł sformułować referendarz sądowy.

9. Referendarz sądowy

Zamiar odciążenia sędziego od wykonywania czynności, które nie stanowią wymierzania sprawiedliwości, lecz mogą być zakwalifikowane jako administrowanie środkami budżetowymi, skłania do powierzenia tych czynności referendarzowi sądowemu (np. rozpoznawanie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych – art. 117 projektu, zwrot stronie uchylonych opłat sądowych i niewykorzystanych zaliczek na wydatki – art. 81 i art. 83 projektu). Obecnie zakres kompetencji referendarza sądowego jest nikły i ogranicza się jedynie do postępowań związanych z prowadzeniem ksiąg wieczystych i rejestrów sądowych w sądach rejonowych (art. 147 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych). Projekt przewiduje powierzenie referendarzowi sądowemu czynności w zakresie zwalniania od kosztów sądowych (art. 117 projektu), co obejmuje w szczególności rozpoznawanie wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych – łącznie z możliwością oddalenia lub odrzucenia takiego wniosku (art. 105 projektu) i skazania na grzywnę strony, która chcąc uzyskać zwolnienie od kosztów sądowych świadomie podała nieprawdziwe dane o swojej sytuacji (art. 109 ust. 2 projektu), a ponadto orzekanie o niektórych wydatkach po zamknięciu rozprawy (art. 92 ust. 1 projektu) i o zwrocie opłat lub zaliczek na wydatki (art. 81 i 83 projektu). Dotyczy to również orzeczenia o kosztach sądowych po prawomocnym zakończeniu postępowania, jeżeli w jego toku sąd nie orzekł o całości kosztów (projektowany art. 108¹ K.p.c.).

Możliwe do wyobrażenia jest zwiększenie w przyszłości uprawnień referendarza sądowego. Referendarze powinni pojawić się nie tylko w sądach rejonowych, lecz także w sądach okręgowych, należy w przyszłości rozważyć powierzenie im również wydawania nakazów zapłaty w postępowaniu upominawczym, stwierdzenia nabycia spadku na podstawie dziedziczenia ustawowego oraz czynności z zakresu postępowania egzekucyjnego. Proponowane w projekcie poszerzenie kompetencji referendarza sądowego stanowi znaczący krok w tym kierunku. Można zatem rozważyć powierzenie referendarzom sądowym wszelkich czynności dotyczących kosztów sądowych – poczynając od obliczenia należnej opłaty, wezwania do jej uiszczenia, a nawet zwrotu pisma z powodu jego nieopłacenia, przez rozpoznawanie wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych, decydowanie o tym, kto i w jakiej wysokości powinien wnieść zaliczkę na wydatki związane np. z prowadzeniem postępowania dowodowego, aż po obliczenie

ostatecznych kosztów sądowych i orzeczenie, kto powinien je ponieść (z uwzględnieniem rozstrzygnięcia

o zasadzie obciążenia stron kosztami procesu, zawartego w orzeczeniu sądu kończącym postępowanie – por. projektowany art. 108 § 3 K.p.c.). Oznaczałoby to wyraźne wyodrębnienie materii kosztów sądowych od tej materii, która stanowi wymierzanie sprawiedliwości przez sąd. Rozwiązanie to musiałoby się jednak wiązać z koniecznością zatrudnienia referendarzy sądowych we wszystkich jednostkach organizacyjnych sądów powszechnych – nie tylko w sądach rejonowych, jak dotychczas (i to nie wszystkich), lecz również okręgowych i apelacyjnych. Osoby te należy jednak wcześniej wyszkolić. Projektowane zmiany stanowią istotny krok w tym kierunku.

10. Środki zaskarżenia

Kwestia zaskarżania zarządzeń przewodniczącego i orzeczeń sądu (zażaleniem do sądu drugiej instancji) oraz orzeczeń referendarza sądowego (skargą do sądu) powinna być całościowo uregulowana w Kodeksie postępowania cywilnego.

Projekt przewiduje możliwość wniesienia zażalenia na jeden tylko rodzaj zarządzeń przewodniczącego związanych z kosztami sądowymi – w przedmiocie zwrotu pisma wszczynającego postępowanie (art. 394 § 1 pkt 1 K.p.c.). W obowiązującym stanie prawnym (art. 22 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych) zażalenie przysługuje także na zarządzenia przewodniczącego w przedmiocie obowiązku uiszczenia kosztów sądowych (np. na zarządzenie wzywające do uiszczenia wpisu od pozwu albo do złożenia zaliczki na wydatki związane z przeprowadzeniem dowodu), na zarządzenie w przedmiocie zwrotu każdego pisma nieopłaconego należycie (a zatem nie tylko pisma wszczynającego postępowanie) oraz na zarządzenia dotyczące zwrotu opłaty albo zaliczki na pokrycie wydatków. Zażalenia dotyczące wszystkich innych zarządzeń – poza zwrotem pisma wszczynającego postępowanie w sprawie – zostały zatem wyeliminowane jako zbędne i niepotrzebnie przedłużające postępowanie.

Zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na dwa rodzaje postanowień sądu pierwszej instancji:

-
- 3) w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcia takiego zwolnienia (obecny art. 394 § 1 pkt 2 K.p.c.), co obejmuje również nałożenie na stronę obowiązku uiszczenia kosztów sądowych w wyniku cofnięcia zwolnienia, oraz skazania strony na grzywnę (art. 394 § 1 pkt 5) w związku ze świadomym podaniem nieprawdziwych okoliczności dotyczących sytuacji majątkowej, na podstawie których przyznano zwolnienie od kosztów sądowych,
- 4) w przedmiocie odrzucenia – z powodu nieuiszczenia należnej opłaty – środków odwoławczych i środków zaskarżenia (art. 394 § 1 K.p.c. – jako na orzeczenia kończące postępowanie w sprawie) oraz w przedmiocie wymiaru opłaty lub obciążenia kosztami sądowymi (np. na podstawie art. 112 projektu), jeżeli strona nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy (art. 394 § 1 pkt 9 K.p.c.).

Nie będzie natomiast podlegać zaskarżeniu postanowienie sądu lub orzeczenie referendarza sądowego o odrzuceniu ponownego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych na podstawie art. 105 projektu (art. 105 ust. 2).

Postanowienia sądu drugiej instancji w wymienionych kwestiach (np. odmowy zwolnienia od kosztów sądowych, cofnięcia takiego zwolnienia, skazania strony na grzywnę) nie podlegają zaskarżeniu do Sądu Najwyższego z oczywistych względów (nie kończą postępowania). Jeżeli sąd drugiej instancji odrzuci (po raz pierwszy) z powodu nieuiszczenia należnej opłaty apelację albo zażalenie w przedmiocie odrzucenia pozwu lub umorzenia postępowania, wówczas stosuje się ogólną regułę z art. 393¹⁸ Kodeksu postępowania cywilnego. Wystarczające okazałoby się zatem odesłanie (poprzez art. 7 projektu) do regulacji Kodeksu postępowania cywilnego.

Wyraźne wyłączenie możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie w przedmiocie odrzucenia ponownego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych (art. 105 ust. 2 projektu) ma na celu wyeliminowanie możliwości celowego blokowania przez stronę postępowania przez wielokrotne ponawianie wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych, a następnie wnoszenie zażaleń na postanowienia odmawiające przyznania takiego zwolnienia. Jednak wskazać należy, że jeśli nawet zażalenie nie przysługuje, bo jest niedopuszczalne, a zatem podlega odrzuceniu, to na postanowienie w przedmiocie odrzucenia zażalenia przysługuje zażalenie (art. 394 § 1 pkt 11 K.p.c.).

Konstrukcja skargi na orzeczenie referendarza sądowego została częściowo oparta na obowiązującej obecnie regulacji zawartej w art. 518¹ K.p.c. Ulokowanie ogólnych przepisów o skardze na

czynności referendarza bezpośrednio po regulacji dotyczącej zażalenia (art. 398¹-398²) nie świadczy o tym, że skarga na czynność referendarza jest kolejnym środkiem odwoławczym (bo nie jest), a jedynie ma na celu ułatwienie odszukiwania stosownych przepisów w rozległej materii Kodeksu postępowania cywilnego. Alternatywnym rozwiązaniem byłoby uregulowanie skargi na czynności referendarza (jako środka zaskarżenia) osobno dla każdego rodzaju czynności referendarza podlegających zaskarżeniu skargą, w stosownych – różnych i odległych od siebie – miejscach Kodeksu postępowania cywilnego.

11. Umarzanie, rozkładanie na raty i odraczanie terminu płatności należności sądowych

Projektowana regulacja ma zastąpić – w kwestiach dotyczących kosztów sądowych związanych z postępowaniem cywilnym – przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 lutego 1991 r. w sprawie umarzania, rozkładania na raty i odraczania terminu spłaty należności sądowych (Dz. U. Nr 25, poz. 102, z późn. zm.).

Najprostszym i najtańszym dla Skarbu Państwa rozwiązaniem byłoby przyjęcie, że z chwilą zakończenia postępowania cywilnego, a nawet już z chwilą uprawomocnienia się orzeczeń w tym przedmiocie, nieuiszczone koszty sądowe orzeczone w postępowaniu cywilnym stają się należnościami skarbowymi (Skarbu Państwa), podlegającymi egzekucji administracyjnej według zasad obowiązujących przy egzekucji innych należności skarbowych. Koszty sądowe, które nakazano pobrać w sprawie cywilnej od strony na rzecz Skarbu Państwa nie są bowiem należnościami prywatnymi (cywilnoprawnymi), lecz *stricte* należnościami publicznymi. Egzekucja administracyjna jest najbardziej efektywnym i najtańszym z punktu widzenia budżetu państwa sposobem egzekucji tych należności. Egzekucja kosztów sądowych na drodze cywilnego postępowania egzekucyjnego łączy się dla Skarbu Państwa z wydatkami, bez gwarancji, że wydatki te się zwrócą. Tymczasem skarbowy aparat egzekucyjny dysponuje już w tej chwili wyspecjalizowanymi kadrami, odpowiednim oprzyrządowaniem i regulacją ustawową (o postępowaniu egzekucyjnym w administracji) pozwalającą na sprawne wyegzekwowanie tych należności jako należności budżetowych.

Wobec odrzucenia tej koncepcji projektowane art. 118-124 projektu przewidują właściwość sądu w tym zakresie. Utrzymana zostaje zasada, że organem właściwym do wydania decyzji (w formie zarządzenia) w przedmiocie odroczenia płatności, rozłożenia na raty lub umorze-

nia prawomocnie zasądzonych na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych pozostaje prezes właściwego sądu. W sądach okręgowych i rejonowych należało stworzyć możliwość powierzenia upoważnionemu referendarzowi sądowemu decyzji w przedmiocie odroczenia płatności, rozłożenia na raty (art. 124 projektu) – charakter tych czynności jest podobny do kompetencji referendarza w postępowaniu rozpoznawczym. Najistotniejsza czynność dyspozytywna Skarbu Państwa jako wierzyciela pozostawałaby jednak w wyłącznej kompetencji prezesa właściwego sądu. Określono też sytuacje, w których umorzenie tych należności może nastąpić z urzędu (art. 121 projektu).

12. Zmiany w przepisach obowiązujących

Zmiany w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego są istotne i pozostają w związku z założeniem, że wszystkie czynności sądowe powinny być uregulowane w Kodeksie.

Taki charakter mają zmiany dotyczące art. 126¹ i 126², art. 130, 130², 130³, 130⁴, art. 193 § 4, art. 344 § 3, art. 370, art. 393⁵, art. 494 § 1. Przepisy te regulują kwestię uiszczenia opłaty od pisma procesowego i skutków jej nieuiszczenia na warunkach analogicznych do usunięcia braków formalnych pism procesowych i skutków ich nieusunięcia.

Zakres zmian ma również związek z tym, że projekt nie reguluje zagadnień dotyczących udzielania pomocy prawnej, w tym zwłaszcza zasad ustanawiania pełnomocnika z urzędu dla strony zwolnionej od kosztów sądowych. Zmiany dotyczą m.in. działu 2 tytułu V Księgi pierwszej części pierwszej (art. 117-24 K.p.c.), i są one następstwem skreślenia przepisów art. 111-116 K.p.c. w związku z przeniesieniem materii nimi regulowanej do projektowanej ustawy (odpowiednio: art. 111 K.p.c. – do art. 95 projektu, art. 112 K.p.c. – do art. 95 ust. 3 oraz art. 99 i 100 projektu, art. 113 K.p.c. – do art. 100-103 projektu, art. 114 K.p.c. – do art. 104 projektu, art. 116 § 1 K.p.c. – do art. 107 projektu), a także przeniesieniem do projektowanej ustawy materii dotyczącej cofnięcia zwolnienia od kosztów sądowych.

Kompleksowo uregulowano w projekcie zmian Kodeksu postępowania cywilnego czynności referendarza sądowego: art. 54¹ (z jednoczesnym skreśleniem art. 2 § 1a),

art. 108 § 3, art. 108¹, art. 362¹, art. 398¹ i 398² (z jednoczesnymi zmianami art. 518²), art. 777 § 1 pkt 1a, art. 781².

Skreślenie art. 463 Kodeksu postępowania cywilnego oraz art. 263 Kodeksu pracy jest związane z uregulowaniem w projektowanej ustawie zagadnień dotyczących ponoszenia przez strony kosztów sądowych w sprawach z zakresu prawa pracy oraz z zakresu ubezpieczeń społecznych (art. 34 i 35 oraz art. 96 i 97 projektu).

Ponadto proponuje się uchylenie szeregu zwolnień od kosztów zawartych w ustawach szczególnych. Projekt ustawy zakłada, że będzie ona zawierała kompleksową regulację kosztów sądowych w sprawach cywilnych, stąd co do zasady ustawy szczególne nie powinny przewidywać takich zwolnień. Wyeliminowanie z szeregu ustaw zwolnień od kosztów jest konsekwencją przyjęcia wskazanych celów regulacji. Zwolnienia od kosztów były wprowadzane z uwagi na szczególne właściwości zwalnianego podmiotu lub dochodzonego roszczenia. Zamieszczanie tych zwolnień w ustawach szczególnych doprowadziło do sytuacji, że zwolnienia te mają charakter nieuporządkowany i są niekonsekwentne (różnie traktowane są podmioty znajdujące się w podobnej sytuacji, różnie traktowane są te same rodzajowo roszczenia). Skoncentrowanie ich w jednej ustawie pozwala na racjonalizację zwolnień i uniknięcie nierównego traktowania.

Projektowana ustawa zakłada, że w każdej sprawie strona inicjująca postępowanie powinna uiścić opłatę podstawą, o ile w ustawie nie jest przewidziana inna opłata. Skutkiem uchylenia szeregu zwolnień będzie konieczność uiszczenia jedynie tej opłaty. Ponadto ustawa zakłada, że w zakresie postępowań wieczystosięgowych i rejestrowych takie zwolnienia są nieuzasadnione i wszystkie podmioty powinny być traktowane jednakowo. Szereg zwolnień od kosztów występujących w ustawach szczególnych zostało udzielone po to, aby umożliwić każdej osobie zainteresowanej korzystanie z konstytucyjnych wolności i swobód. Tymczasem – nie są one niezbędne. Wprowadzenie w miejsce zwolnienia opłaty w wysokości podstawowej nie będzie żadnym utrudnieniem do korzystania z tych praw. Należy też zauważyć, że przyjmując obowiązek uiszczenia opłaty podstawowej nawet przez osobę zwolnioną od kosztów sądowych zmienia się kryterium oceny. Sprawy te traktowane są bowiem *de facto* tak samo, jak sprawa osoby zwolnionej od kosztów sądowych.

I tak, proponuje się uchylenie zwolnień od kosztów w wypadku kasacji wnoszonych od orzeczeń w sprawach dyscyplinarnych (w ustawie z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, w ustawie z dnia 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym, w ustawie z dnia 11 kwietnia 2001 r. o rzecznikach patentowych). Ponadto, proponuje się uchylenie zwolnień zawartych w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i spo-

łącznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. W tych sprawach strony wnoszące odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych będą zwolnione od kosztów sądowych w zakresie opłaty od odwołania bezpośrednio na podstawie projektowanej ustawy. W sprawach dotyczących samorządów proponuje się uchylenie zwolnienia od kosztów w postępowaniu dotyczącym zaskarżania rozstrzygnięć nadzorczych (w ustawie z dnia 8 marca 1990 r.

o samorządzie gminnym, ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa). Uchylenie tych zwolnień spowoduje, że w sprawach wszczętych po wejściu w życie ustawy powód (wnioskodawca) będzie obowiązany uiścić opłatę podstawową.

W zakresie spraw rejestrowych i ewidencyjnych proponuje się uchylenie zwolnień w ustawie z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych, ustawie z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach, w ustawie z dnia 14 grudnia 1995 r. o izbach rolniczych, w ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych, zaś w zakresie postępowania wieczystoksięgowego – w ustawie z dnia 12 października 1994 r. o zasadach przekazywania zakładowych budynków mieszkalnych przez przedsiębiorstwa państwowe oraz w ustawie z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych. W sprawach tych pobierane będą opłaty w wysokości określonej w ustawie. Dodatkowo proponuje się uchylenie zwolnień w postępowaniu wieczystoksięgowym zawartych w ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz w ustawach regulujących stosunek państwa do kościołów – uchyla się przepisy zwalniające je od kosztów ujawnienia w księgach wieczystych praw nabytych. Nie jest to zwolnienie ani niezbędne, ani też o szczególnym znaczeniu dla swobody działalności kościołów. Wysokość opłat w sprawach o wpis do księgi wieczystej przewidziana w projekcie (od 100 zł do 500 zł) nie stanowi żadnej przeszkody dla dokonania takiej czynności przez kościoły, a zauważyć należy, że czynności te zdarzają się sporadycznie.

Ze względu na zasadę równego traktowania podmiotów proponuje się, aby w ustawie z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa uchylić zwolnienie Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa we wszystkich sprawach dotyczących mienia stanowiącego Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa. Agencja jest państwową osobą prawną i powinna być traktowana tak samo jak inne państwowe osoby

prawne. Te same względy przemawiają za uchyleniem zwolnienia Agencji Rozwoju Przemysłu S.A. wynikającego z ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o restrukturyzacji hutnictwa żelaza i stali. Z podobnych względów uchyla się zwolnienie Narodowego Banku Polskiego zawarte w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim – nie kwestionując wagi tej instytucji dla państwa i szczególnego zakresu nałożonych na nią zadań publicznych, nie może być ona jednak utożsamiana ze Skarbem Państwa, stąd utrzymywanie zwolnienia od kosztów sądowych w sprawach cywilnych nie jest uzasadnione.

Proponuje się również uchylenie uprzywilejowania strony powodowej w sprawach odszkodowań za szkody powstałe w związku z działalnością przedsiębiorstwa górniczego (z ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze) oraz powoda dochodzącego jako twórca odmiany wynagrodzenia za zarobkowe korzystanie z odmiany (z ustawy z dnia 24 listopada 1995 r. o nasiennictwie), a także twórcy wynalazku za korzystanie z jego wynalazku (z ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej). To szczególne uprzywilejowanie – w porównaniu z innymi sprawami podobnego rodzaju o odszkodowanie lub wynagrodzenie należne twórcy – nie jest uzasadnione. Jeżeli twórca – pracownik będzie dochodził wynagrodzenia od jednostki stosującej jego wynalazek jako od swojego pracodawcy, wówczas obejmie go regulacja projektowanej ustawy przewidująca dla pracownika dochodzącego od swojego pracodawcy roszczeń ze stosunku pracy lub roszczeń związanych ze stosunkiem pracy obowiązek uiszczenia opłaty w podstawowej wysokości. Wydaje się również, że zawarte w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu zwolnienie strony dochodzącej naprawienia szkody wyrządzonej przez pracownika Instytutu Pamięci w związku z działalnością Instytutu, jest zbyt daleko idącym przywilejem w stosunku do innych osób, domagających się odszkodowania za niezgodne z prawem działania funkcjonariuszy publicznych.

Proponuje się również uchylenie zwolnienia od kosztów w ustawie z dnia 21 czerwca 1990 r. o zwrocie korzyści uzyskanych niesłusznie kosztem Skarbu Państwa lub innych państwowych osób prawnych. Zwolnienie to dotyczyło podmiotów występujących z żądaniem oznaczenia sposobu i wysokości strat, rozwiązania umowy i rozliczeń między stronami, jeżeli skutek czynności prawnej lub decyzji administracyjnej przenoszącej własność lub inne prawo majątkowe na niepaństwowe osoby prawne lub osoby fizyczne osoby te uzyskały

niesłusznie korzystać z majątku Skarbu Państwa lub innych państwowych osób prawnych. Nie kwestionując słusznych intencji ustawodawcy, które legły u podstaw wprowadzenia takiego rozwiązania, należy zauważyć, że zwolnienie to dotyczyło m. in. osoby prawnej, która poniosła stratę, i jej organu założycielskiego. Uregulowanie takie jest nie do pogodzenia z konstytucyjną zasadą równości wobec prawa. Obejściem tej zasady byłoby też utrzymanie zwolnienia dla pozostałych podmiotów: rady pracowniczej, związku zawodowego, organu samorządu. W ewentualnym postępowaniu występowałyby one na rzecz poszkodowanej osoby prawnej. Od czasu uchwalenia tej ustawy zmienił się standard ochrony praw najemcy, stąd odpadła potrzeba utrzymania zwolnienia dla najemców, których interes prawny został naruszony. Z kolei, w odniesieniu do organizacji społecznych, skoro zgodnie z art. 62 K.p.c. stosuje się do nich przepisy o prokuratorze, korzystać one będą ze zwolnienia przewidzianego w art. 92 projektu. Niezależnie od tego omówione wyżej uregulowanie pozostaje praktycznie niewykorzystane.

13. Ocena skutków regulacji

13. 1. Cel wprowadzenia ustawy

Podstawowymi założeniami projektowanej ustawy są:

- usprawnienie i przyspieszenie postępowania cywilnego przez wprowadzenie prostszych zasad dotyczących ustalania wysokości i pobierania od stron opłat sądowych, pobierania zaliczek na wydatki, zwalniania od kosztów sądowych, egzekucji należności Skarbu Państwa z tego tytułu, odciążenie sądów i sędziów od niektórych czynności dotyczących kosztów sądowych i powierzenie czynności dotyczących kosztów sądowych referendarzom sądowym, wprowadzenie w maksymalnie szerokim zakresie opłat stałych,*
- uporządkowanie regulacji dotyczącej kosztów sądowych w sprawach cywilnych, nowa regulacja zawierać ma kompleksowe uregulowanie zasad ustalania, wysokości trybu wnoszenia i zwrotu kosztów sądowych w sprawach cywilnych, w konsekwencji niezbędne jest przeniesienie niektórych uregulowań do Kodeksu postępowania cywilnego (np. o czynnościach sądowych, zaskarżaniu orzeczeń dotyczących kosztów sądowych) i odwrotnie – przeniesienie niektórych uregulowań z Kodeksu postępowania cywilnego do*

projekt ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (np. zwolnienie od kosztów sądowych),

- uporządkowanie systemu ustawowych zwolnień od kosztów sądowych w sprawach cywilnych,
- ułatwienie dostępu do sądu przez znaczącą obniżkę opłat stosunkowych.

13.2. Wskazanie podmiotów, na które oddziałuje ustawa

Ustawa oddziałuje na nieograniczony krąg podmiotów – każdej osoby fizycznej, prawnej, jednostki organizacyjnej lub organizacji nieposiadającej osobowości prawnej, która może występować jako strona lub uczestnik postępowania cywilnego. Uregulowania proponowane w projekcie mają istotne znaczenie dla wszystkich osób, które w postępowaniu cywilnym będą występować w charakterze świadka, biegłego czy pełnomocnika. Projekt ma szczególnie istotne znaczenie dla funkcjonowania sądów cywilnych i gospodarczych.

13.3. Konsultacje

Projekt ustawy przez kilka miesięcy, jeszcze w fazie opracowywania przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego, był udostępniony na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Informacja o tej formie konsultacji została również opublikowana przez ogólnopolski dziennik „Rzeczpospolita” w marcu 2003 r.

Ze względu na nieograniczony krąg adresatów ustawy wyczerpanie w toku konsultacji listy podmiotów, które są zainteresowane projektem, nie było możliwe. Niezależnie od uzgodnień z członkami Rady Ministrów projekt został przesłany w ramach konsultacji Sądowi Najwyższemu, Krajowej Radzie Sądownictwa, samorządom zawodów prawniczych – Naczelnej Radzie Adwokackiej i Krajowej Radzie Radców Prawnych oraz dwudziestu innym podmiotom – organizacjom społecznym, zawodowym, samorządowym i gospodarczym (m. in. Business Center Club, Forum Fundacji Polskich, Naczelnej Radzie Handlu i Usług, Związkowi Miast Polskich).

Uwagi zgłoszone w toku uzgodnień i konsultacji w znaczącym stopniu wpłynęły na kształt projektu. W ramach konsultacji najwięcej uwag dotyczyło planowanego uporządkowania systemu zwolnień od kosztów sądowych. O ile sama idea ograniczenia kręgu podmiotów korzystających z ustawowego zwolnienia od kosztów sądowych spotkała się z pełną aprobatą, o tyle poszczególne podmioty (np. Narodowy Bank Polski) przedstawiały argu-

menty za utrzymaniem tego zwolnienia, z którego aktualnie korzystają, lub wręcz jego poszerzenia. Uwagi te – ze względu na przyjęte założenia ustawy – nie mogły zostać uwzględnione. Każde ze zwolnień ustawowych adresowane do konkretnego podmiotu lub wąskiego kręgu pomiotów powoduje konieczność znaczącego rozszerzenia kręgu zwolnionych podmiotów – jeśli zwolnienia mają opierać się na jednolitych zasadach. Określony w ustawie krąg zwolnień ogranicza się do podmiotów, co do których za zwolnieniem od kosztów przemawia szczególnie ważny interes publiczny (art. 95 projektu). Wszystkie pozostałe podmioty powinny korzystać ze zwolnień udzielanych indywidualnie, w zależności od ich kondycji majątkowej i finansowej. Dotyczy to zwłaszcza szeregu organizacji społecznych, które domagały się ustawowego zwolnienia od kosztów sądowych. Te same względy, wsparte dodatkowo argumentacją o racjonalizacji wydatków ponoszonych zarówno przez państwo, jak i jednostki samorządu na pomoc konsumentom, przemawiały za utrzymaniem ustawowego zwolnienia rzeczników konsumentów od kosztów sądowych jedynie w zakresie spraw dotyczących ochrony zbiorowych interesów konsumentów (nie uwzględnione uwagi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Krajowej Rady Sądownictwa). Nie ogranicza to w żaden sposób zakresu uprawnień rzeczników konsumentów, a nie ma żadnych przeszkód, aby w sprawach indywidualnych konsument znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej uzyskał zwolnienie od kosztów sądowych (wówczas rzecznik wytaczający powództwo w sprawie indywidualnej korzysta w takim samym zakresie ze zwolnienia od kosztów).

Uporządkowanie systemu ustawowych zwolnień od kosztów sądowych w sprawach cywilnych eliminuje dotychczasowe dysproporcje w traktowaniu przez ustawodawcę podmiotów o podobnych celach działania, organizacji i systemie finansowania.

Projekt ustawy został też przedstawiony Radzie Legislacyjnej, która zaaprobowала wiele rozwiązań projektu.

13.4. Skutki społeczno-gospodarcze i finansowe ustawy

Wprowadzenie w życie przedmiotowej nowelizacji pośrednio wpłynie pozytywnie na rynek pracy, konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki, sytuację i rozwój regionalny. Projekt zakłada znaczące obniżenie opłat sądowych, co niewątpliwie ułatwia dostęp do sądu, jak również szereg rozwiązań sprzyjających poprawie sprawności postępowania w sprawach cywilnych (w tym również wieczystoksięgowych, rejestrowych, egzekucyjnych i gospodarczych). Celowi temu służą wprowadzenie opłat stałych, zmiany w zakresie pobierania zaliczek na wydatki, zwalniania od kosztów sądowych, egzekucji należności Skarbu Państwa z tego tytułu, odciążenie sądów i sędziów od niektórych czynności dotyczących kosztów sądowych i powierzenie czynności dotyczących kosztów sądowych referendarzom sądowym. Szybkie i skuteczne dochodzenie roszczeń z kolei podnosi zaufanie do prawa i wymiaru sprawiedliwości oraz zwiększa pewność obrotu, co jest czynnikiem sprzyjającym rozwojowi społeczno-gospodarczemu.

Trudno natomiast oszacować skutki dla budżetu państwa. Ustawa nie powinna zmniejszyć wpływów do budżetu państwa z tytułu opłat sądowych, a wydatki powinny zostać zrekomensowane korzyściami, także tymi niewymiernymi, uzyskanymi dzięki usprawnieniu mechanizmu pobierania opłat sądowych.

Wieloletnie doświadczenie sędziów przekonuje o tym, że im wyższe opłaty, tym więcej wniosków o zwolnienie od nich. Obniżenie opłat prowadzić będzie w efekcie do zmniejszenia ilości wniosków o zwolnienie od kosztów, a przez to do zmniejszenia zwolnień udzielanych przez sąd (referendarza sądowego). Badania oparte na pewnych symulacjach w odniesieniu do opłat w sprawach wieczystoksięgowych pozwoliły na wniosek, że nowe opłaty w stałej wysokości nie spowodują zmniejszenia wpływów do budżetu.

Zmniejszenie wpisu stosunkowego (z 8% do 5%) powinno zostać zrekomensowane wpływami z opłat stałych, ograniczeniem możliwości ubiegania się o zwolnienie od kosztów sądowych przez przedsiębiorców oraz zrezygnowaniem z ustawowych zwolnień niektórych osób prawnych (np. gmin). Konieczność zatrudnienia (a wcześniej wyszkolenia) referendarzy sądowych – do wykonywania czynności związanych z kosztami sądowymi, które ustawa powierza referendarzom – wiąże się z odciążeniem sędziów od wykonywania tych czynności, a to oznaczać może niewymierne korzyści związane z przyspieszeniem postępowania sądowego. Wprowadzenie opłat stałych i nałożenie obo-

wiązku ich uiszczenia na przedsiębiorców bez wzywania do ich uiszczenia, a także nałożenie na profesjonalnych pełnomocników i przedsiębiorców obowiązku samoobliczenia opłaty stosunkowej, gdy jej wysokość jest uzależniona od wskazanej przez samą stronę wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia, oznacza znaczące oszczędności zarówno na opłatach pocztowych, jak i na wynagrodzeniu pracowników, będzie bowiem możliwe takie skalkulowanie liczby etatów pracowników administracyjnych przypadających na jednego sędziego, które będzie uwzględniało zaoszczędzenie wysiłku związanego z wysyłaniem wezwań do uiszczenia opłat. Ograniczenie możliwości zaskarżania zarządzeń przewodniczącego oraz orzeczeń sądu i referendarza sądowego w przedmiocie kosztów sądowych służy temu samemu celowi – ograniczeniu korespondencji, a więc zaoszczędzeniu wydatków.

Materia projektowanej ustawy leży poza zakresem spraw normowanych przez prawo Unii Europejskiej, choć główne cele, którym służy ustawa – ułatwienie dostępu obywatela do sądu i poprawienie sprawności postępowania – mają istotne znaczenie dla oceny stanu przygotowania Polski do integracji europejskiej.

**URZĄD
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ**

MINISTER
Prof. dr hab. Danuta Hübner

Min. DH- 4370 /03/DPE/as

Warszawa, 23.12.03.

Pan
Aleksander Proksa
Sekretarz Rady Ministrów

Opinia o zgodności projektu ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw, z prawem Unii Europejskiej, wyrażona na podstawie art. 2, ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Komitecie Integracji Europejskiej (Dz. U. Nr 106, poz. 494) przez Sekretarza Komitetu Integracji Europejskiej, Minister Danutę Hübner, działającą z upoważnienia Przewodniczącego Komitetu Integracji Europejskiej

W związku z przedłożonym projektem ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw (pismo nr RM-10-212-03), pozwalam sobie wyrazić następującą opinię:

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

Z poważaniem,

Do uprzejmej wiadomości:
Pan Grzegorz Kureczuk
Minister Sprawiedliwości

Rozporządzenie
Ministra Sprawiedliwości
z dnia

w sprawie sposobu uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych

Na podstawie art. 8 pkt 1 ustawy z dnia
o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, o zmianie ustawy – Kodeks
postępowania cywilnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr, poz.
.....) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa sposób uiszczania opłat sądowych, w
sprawach cywilnych, wprowadza wzory znaków opłaty sądowej oraz ich nominały.

§. 2. 1. Opłaty sądowe w sprawach cywilnych uiszcza się w formie wpłaty
gotówkowej do kas sądowych oraz w formie bezgotówkowej na rachunek bankowy
właściwego sądu.

2. Opłaty sądowe w sprawach cywilnych do kwoty 200 zł można uiścić
w formie znaków o odpowiedniej wartości wykonanych według wzoru określonego
w § 3 ust. 2 i 3, o nominałach określonych w § 3 ust. 1, zwanych dalej znakami opłaty
sądowej.

§ 3. 1. Ustala się wzory znaków opłaty sądowej o wartości 1 zł, 2 zł, 5 zł,
10 zł, 20 zł i 50 zł.

2. Znaki są wykonane na papierze znakowym pełnopodgumowanym, techniką
stalorytniczą – znak graficzny i techniką rotograwiturową – nominały. Przedstawiają
prostokąt o wymiarze 25,5 x 31,25 mm łącznie z marginesem, pośrodku którego
w kwadratowej tarczy znajduje się godło państwa. Pionowe boki znaku na całej
wysokości rysunku ujęte są pokratkowanymi fryzami, na których wiją się wstęgi
zagięte w górnych i dolnych narożach. Górną część płaszczyzny znaku wypełnia napis
„opłata sądowa”, cyfry wartości oraz napisy „złoty” (skrót zł) – stosownie do wartości

– umieszczone są w dolnej części znaku. Poniżej rysunku znajduje się miejsce umieszczenia daty. Całość znaku wydrukowana jest na tle giloszowym.

3. Znaki opłaty sądowej są wykonane dwiema technikami – staloryt i rotograwitura w następujących kolorach:

wartość znaku	kolor znaku
1 złoty	tło żółte, kontur pomarańczowy
2 złote	tło niebieskie, kontur czarny
5 złotych	tło żółte, kontur czerwony
10 złotych	tło żółte, kontur zielony
20 złotych	tło żółte, kontur fioletowy
50 złotych	tło żółte, kontur granatowy

§ 4. 1. Uiszczenie opłaty sądowej w formie gotówkowej bezpośrednio do kasy sądu przed złożeniem pisma do sądu pracownik kasy sądu potwierdza odpowiednią adnotacją na oryginale pisma i wydaje uiszczającemu opłatę kopię dowodu wpłaty.

2. Uiszczenie opłaty sądowej w kasie sądu po złożeniu pisma do sądu, ale przed wezwaniem do jej uiszczenia, pracownik kasy sądu potwierdza wydając uiszczającemu opłatę kopię dowodu wpłaty.

§ 5. 1. W przypadku wniesienia opłaty sądowej na rachunek bankowy sądu na dowodzie wpłaty wpisuje się numer sprawy.

2. Jeżeli wpłata na rachunek bankowy sądu została wniesiona (dokonana) przed wezwaniem do uiszczenia opłaty sądowej kopię dowodu wpłaty należy przesłać do sądu w ślad za złożonym pismem.

3. Postępowanie o którym mowa w ust. 2 dotyczy również opłat uiszczanych za pomocą kart płatniczych.

§ 6. 1. Opłatę w formie znaków opłaty sądowej uiszcza się przez naklejenie znaku na piśmie podlegającym opłacie, na egzemplarzu przeznaczonym dla sądu.

2. Uiszczający opłatę znakami opłaty sądowej na wezwanie sądu lub dodatkowo, może nakleić znaki w sekretariacie właściwego wydziału na piśmie

podlegającym opłacie, na tym wezwaniu lub na kartce czystego papieru, podając na nim imię i nazwisko oraz numer sprawy.

§ 7. Znaki opłaty sądowej nakleja się na pierwszej stronie pisma w miejscu nie zawierającym tekstu. Jeżeli nakleja się więcej niż jeden znak w miarę możliwości nie należy robić odstępów pomiędzy poszczególnymi znakami.

§ 8. 1. Opłatę za sporządzenie dokumentu, spisanie ugody lub za dokonanie innej czynności sądowej uiszcza się przez naklejenie znaków opłaty sądowej na odpowiedniej karcie akt sprawy, stwierdzającej tę czynność. Wysokość pobieranej opłaty zaznacza się na wydanych stronie dokumentach. Jeżeli z czynności sądowej nie spisuje się protokołu, należy znaki nakleić na dokumencie wydanym stronie.

2. Przy składaniu ustnych oświadczeń przyjmujący oświadczenie lub sędzia nakleja znaki opłaty sądowej na odpowiedniej karcie akt i dokonuje ich skasowania.

§ 9. 1. Znaki opłaty sądowej uszkodzone, zaplamione bądź skasowane nie są przyjmowane.

2. Znaki opłaty sądowej, do których zaistniało podejrzenie że są sfałszowane nie podlegają kasowaniu do czasu wyjaśnienia wątpliwości. W razie potwierdzenia nieprawdziwości przedłożonych znaków opłaty sądowej prezes sądu zawiadamia Ministerstwo Sprawiedliwości.

§ 10. 1. Znaki opłaty sądowej kasuje sędzia lub pracownik upoważniony do przyjmowania pism lub do wydawania dokumentów zaraz po otrzymaniu w sądzie pisma z naklejonymi na nim lub dołączonymi do niego znakami.

2. Znaki opłaty sądowej kasuje się przez przekreślenie ich na krzyż, tak aby końce kresek przechodziły na papier, na którym naklejono znaki. Na każdym ze znaków wpisuje się datę skasowania, a obok znaków sumę na którą znaki skasowano, oraz umieszcza się podpis kasującego.

§ 11. Na żądanie osoby uiszczającej opłatę wydaje się bezpłatnie poświadczenie wysokości opłaty wniesionej w znakach opłaty sądowej.

§ 12. Niewłaściwe uiszczenie opłaty sądowej jest równoznaczne z jej nieuiszczeniem i skutkuje zwrotem bądź odrzuceniem pisma.

§ 13. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem

U z a s a d n i e n i e

Wydanie nowego rozporządzenia w sprawie sposobu uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych wynika z faktu uchwalenia nowej ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Na podstawie upoważnienia zawartego w art. 8 pkt 1 w/w ustawy Minister Sprawiedliwości jest zobowiązany do określenia w drodze rozporządzenia sposobu uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych.

Aktualnie kwestię sposobu uiszczenia opłat sądowych reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 1981 r. w sprawie sposobu uiszczenia opłat sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.Nr 21, poz. 107), które aczkolwiek dopuszcza trzy formy uiszczania opłat sądowych, to w całości odnosi się do uiszczania opłat znakami opłaty sądowej.

Projekt nowego rozporządzenia również wskazuje na trzy różne sposoby uiszczania opłat, dopuszczając m. in. wnoszenie opłat na rachunek bankowy za pomocą kart płatniczych.

**Rozporządzenie
Ministra Sprawiedliwości
z dnia.....**

w sprawie określenia wzoru oświadczenia osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych w sprawach cywilnych oraz sposobu udostępniania druków tych wzorów

Na podstawie art. 8 pkt 2 ustawy z dnia o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.Nr, poz.) zarządza się co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) wzór oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych w sprawach cywilnych;
- 2) sposób udostępniania wzorów druków oświadczeń.

§ 2. Wzór oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych w sprawach cywilnych określa załącznik do rozporządzenia.

§ 3. Sądy zapewniają odpowiednią ilość druków oświadczeń, uwzględniając zarówno możliwość wykorzystania ich przez osoby zainteresowane jako wzorów jak też wykorzystanie druków przez wypełnienie.

§ 4.1. Wzór druku oświadczenia udostępnia się nieodpłatnie we wszystkich sądach rejonowych i okręgowych za pośrednictwem pracowników sekretariatów wydziałów cywilnych, ponadto przez wyłożenie w miejscu dostępnym dla zainteresowanych w godzinach pracy sądu oraz przez wywieszenie na tablicy ogłoszeń lub w innym widocznym miejscu.

2. Wzory druków oświadczeń udostępnia się nieodpłatnie za pośrednictwem Internetu na oficjalnej stronie Ministerstwa Sprawiedliwości.

§ 5. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Załącznik do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia

**Wzór oświadczenia osoby ubiegającej się o zwolnienie
od kosztów sądowych w sprawach cywilnych**

Sąd Rejonowy (Okręgowy)

w

nr sprawy

Oświadczenie

o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania

(w okresie trzech miesięcy kalendarzowych poprzedzających datę złożenia oświadczenia)

1. Imię i nazwisko składającego oświadczenie:
2. Adres: ulica
kod pocztowy miejscowość
3. Liczba osób pozostających na utrzymaniu:

Lp.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Stopień pokrewieństwa	Uwagi

4. Miejsce zatrudnienia:
5. Wysokość wynagrodzenia:
(data, podpis i pieczęć osoby upoważnionej oraz pieczęć firmowa)
6. Inne źródła dochodu
7. Posiadane nieruchomości

Oświadczam, że w podanym wyżej okresie średni dochód na 1 członka gospodarstwa domowego wynosi miesięcznie zł.

Uprowadzony(a) o odpowiedzialności karnej z art. 233 § 1 Kodeksu karnego potwierdzam własnoręcznym podpisem prawdziwość danych zawartych w niniejszym oświadczeniu.

.....
(data złożenia wniosku)

.....
(podpis składającego oświadczenie)

Pouczenie:

Oświadczenie można złożyć wypełniając druk wzoru oświadczenia bądź w formie pisma zawierającego wszystkie elementy podane we wzorze oświadczenia. Dane podane w punktach 4 i 5 należy potwierdzić pieczęcią odpowiednich organów lub poprzez załączenie zaświadczeń.

U z a s a d n i e

Zgodnie z art. 8 pkt 2 ustawy z dnia o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw Minister Sprawiedliwości jest zobowiązany do określenia w drodze rozporządzenia wzoru oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby fizycznej ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych oraz sposobu udostępniania osobom fizycznym druków tych wzorów.

Określenie jednolitego wzoru oświadczenia ma na celu ułatwienie pracy sądu a w odniesieniu do stron postępowania sądowego jednoznacznie wskazanie wymogów niezbędnych do ubiegania się o zwolnienie od kosztów sądowych bez potrzeby wielokrotnego donoszenia kolejnych dokumentów gdyby złożone oświadczenie zdaniem sądu okazało się niewystarczające.

Ustalając elementy wzoru oświadczenia uwzględniono potrzebę zachowania prostej i łatwej do zrozumienia formy oświadczenia ograniczając jednocześnie wymagania do najbardziej istotnych informacji.

Z art. 98 nowej ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wynika, że osoba ubiegająca się o zwolnienie od kosztów do wniosku o zwolnienie powinna załączyć oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania sporządzone według ustalonego wzoru. Oznacza to, że nie jest konieczne wypełnienie określonego druku, wystarczy, że oświadczenie będzie zawierało wszystkie elementy zawarte we wzorze wniosku.

W projekcie rozporządzenia przewidziano liczne możliwości udostępniania druków wzoru oświadczenia, od wydawania przez pracowników sekretariatów, poprzez wyłożenie w miejscach ogólnie dostępnych, wywieszenie w gablotach, do zamieszczenia w Internecie.

Rozporządzenie
Ministra Sprawiedliwości
z dnia
w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych
przez biegłych, tłumaczy, kuratorów ustanowionych dla strony w danej sprawie
oraz innych osób i instytucji

Na podstawie art. 8 pkt 3 ustawy z dnia o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr, poz.) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa wysokość wynagrodzenia oraz zwrotu poniesionych wydatków w sprawach cywilnych przez:

- 1) biegłych w związku z wydaniem opinii,
- 2) tłumaczy za dokonanie tłumaczenia,
- 3) kuratorów ustanowionych dla strony,
- 4) wysokość wynagrodzenia innych osób i instytucji.

§ 2. 1. Określoną procentowo wysokość wynagrodzenia osób i instytucji, o których mowa w § 1, ustala się, przyjmując za podstawę kwotę bazową ustaloną w ustawie budżetowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, której wysokość, ustaloną według odrębnych zasad, określa ustawa budżetowa.

2. Jeżeli ogłoszenie ustawy budżetowej nastąpi po dniu 1 stycznia roku, którego dotyczy ustawa budżetowa, podstawę obliczenia wynagrodzenia biegłych i tłumaczy za okres od 1 stycznia do dnia ogłoszenia ustawy budżetowej, stanowi kwota bazowa w wysokości obowiązującej w grudniu roku poprzedniego.

§ 3. 1. Przepisy dotyczące biegłych sądowych dotyczą zarówno biegłych sądowych ustanowionych na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 czerwca 1987 r. w sprawie biegłych sądowych i tłumaczy przysięgłych (Dz. U. Nr 18, poz. 112 z późn. zm.), jak i biegłych wezwanych w celu zasięgnięcia ich opinii w konkretnej sprawie.

2. Przepisy dotyczące tłumaczy dotyczą zarówno tłumaczy przysięgłych ustanowionych na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 czerwca 1987 r. w sprawie biegłych sądowych i tłumaczy przysięgłych (Dz. U. Nr 18, poz. 112 z późn. zm.), jak i tłumaczy wezwanych w celu dokonania tłumaczenia w konkretnej sprawie.

3. Przepisów rozporządzenia nie stosuje się do kuratorów ustanawianych na podstawie art. 26 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209 z późn. zm.).

Rozdział 1.

Biegli

§ 4. 1. Jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej, wynagrodzenie biegłych za wykonaną pracę wynosi za godzinę pracy od 1,2% do 1,7% kwoty bazowej.

2. W razie złożonego charakteru problemu będącego przedmiotem opinii, wynagrodzenie określone w ust. 1 może być na wniosek zainteresowanego podwyższone w granicach do 50% stawki, jeżeli biegły ma dyplom ukończenia studiów wyższych lub dyplom mistrzowski oraz pełni funkcję biegłego sądowego nie krócej niż jedną kadencję lub rzeczoznawcy przez okres co najmniej pięciu lat.

§ 5. Dla biegłych posiadających tytuł naukowy lub stopień naukowy wynagrodzenie za godzinę pracy wynosi:

- 1) profesor - 3,7%
- 2) doktor habilitowany - 2,9%
- 3) doktor - 2,4%

- kwoty bazowej.

§ 6. 1. Wynagrodzenie biegłych z zakresu medycyny za wykonaną pracę określa się według taryfy stanowiącej załącznik nr 1 do rozporządzenia, a wynagrodzenia biegłych z zakresu geodezji i kartografii - według taryfy stanowiącej załącznik nr 2 do rozporządzenia.

2. Jeżeli rodzaj wykonanej przez biegłego pracy nie jest wymieniony w taryfie, przy określaniu wynagrodzenia stosuje się stawkę ustaloną w taryfie za pracę podobną do wykonanej przez biegłego.

3. W razie niemożności określenia wynagrodzenia biegłego według taryfy wymienionej w ust. 1 stosuje się stawkę wynagrodzenia za godzinę pracy.

§ 7. Przewidziane w § 4 - 6 wynagrodzenie biegłych za wykonaną pracę obejmuje należność za czynności przygotowawcze i badawcze, łącznie z zapoznaniem się z aktami sprawy, oraz za opracowanie opinii wraz z uzasadnieniem.

§ 8. 1. Za udział w czynności sądowej wynagrodzenie biegłego określa się według stawki wynagrodzenia za godzinę pracy, uwzględniając czas koniecznej obecności biegłego w sądzie lub w innym miejscu, w którym czynność się odbywa.

2. Każdą rozpoczętą godzinę czynności liczy się za pełną.

§ 9. Jeżeli praca została wykonana wadliwie, niezgodnie z zaleceniem sądu lub ze znacznym nie usprawiedliwionym opóźnieniem, wynagrodzenie ulega odpowiedniemu obniżeniu.

§ 10. Jeżeli wynagrodzenie określa się w całości lub w części według stawki wynagrodzenia za godzinę pracy, należy przedstawić sądowi wraz z rachunkiem dwa egzemplarze karty pracy sporządzonej według wzoru ustalonego odrębnie.

§ 11. W razie wydania opinii przez jednostkę organizacyjną akademii medycznej, instytutu naukowo-badawczego lub zakład służby zdrowia wynagrodzenie tych jednostek za wykonaną pracę określa się według taryfy stanowiącej załącznik nr 2 do rozporządzenia, przy czym stosuje się przepisy § 6 ust. 2 i 3 i § 7.

§ 12. W razie wydania opinii przez jednostkę organizacyjną inną niż wymienione w § 11 wynagrodzenie tej jednostki za wykonaną pracę określa się zgodnie ze stawkami w niej stosowanymi.

§ 13. Wynagrodzenie za udział w czynności sądowej przedstawiciela jednostki organizacyjnej wymienionej w § 11 i 12 określa się według zasad ustalonych w § 8.

§ 14. 1. Biegłym (jednostkom organizacyjnym wymienionym w § 11 i 12) niezależnie od wynagrodzenia za wykonaną pracę przysługuje zwrot kosztów zużytych materiałów oraz innych wydatków niezbędnych do wydania opinii.

2. Jednostkom organizacyjnym wymienionym w § 11 przysługuje ponadto zwrot kosztów pobytu w zakładzie opieki zdrowotnej osoby oddanej pod obserwację, a w szczególności kosztów: wyżywienia, świadczonych usług medycznych związanych wyłącznie z obserwacją, usług nie mających charakteru medycznego oraz ogólnych kosztów zakładu.

§ 15. 1. Należności biegłych (jednostek organizacyjnych wymienionych w § 11 i 12) ustala się i przyznaje na podstawie przedstawionych rachunków i innych dokumentów sprawdzonych przez głównego księgowego sądu wypłacającego należność lub przez innego pracownika wyznaczonego przez prezesa sądu.

2. Sprawdzenie rachunków i innych dokumentów nie jest wymagane, jeżeli dotyczą opinii o charakterze powtarzalnym i jednorodnym, których koszty ustala się w całości lub w części na podstawie kalkulacji, a także w wypadkach mniejszej wagi. Kalkulacja taka powinna być uzgodniona z Ministerstwem Sprawiedliwości.

§ 16. Jeżeli rozporządzenie ustala dolną i górną granicę stawki wynagrodzenia, przy określaniu wynagrodzenia należy mieć na uwadze w szczególności kwalifikacje biegłego lub innych osób biorących udział w opracowaniu opinii lub w czynności sądowej, stopień złożoności problemu będącego przedmiotem opinii oraz warunki, w jakich opracowano opinię lub dokonano czynności sądowej.

Rozdział 2.

Tłumacze

§ 17. 1. Ustala się następujące stawki wynagrodzenia dla tłumaczy:

1) za stronicę tłumaczenia na język polski:

a) z języka angielskiego, niemieckiego, francuskiego i rosyjskiego - do 1,3%,

b) z innego języka europejskiego i z języka łacińskiego - do 1,4%,

c) z języka pozaeuropejskiego posługującego się alfabetem łacińskim - do 1,7%,

d) z języka pozaeuropejskiego posługującego się alfabetem niełacińskim lub ideogramami - do 1,9%,

2) za stronicę tłumaczenia z języka polskiego:

a) na język angielski, niemiecki, francuski i rosyjski - do 1,7%,

b) na inny język europejski i na język łaciński - do 2,0%,

c) na język pozaeuropejski posługujący się alfabetem łacińskim - do 2,3%,

d) na język pozaeuropejski posługujący się alfabetem niełacińskim lub ideogramami - do 2,8%
- kwoty bazowej.

2. Wynagrodzenie obejmuje koszt przepisania tłumaczenia pismem maszynowym.

3. Za stronicę tłumaczenia z języka obcego na język obcy stawki wynagrodzenia ustalone w ust. 1 pkt 2 podwyższa się o 50 %.

4. Za sporządzenie tłumaczenia - na prośbę zlecającego - w dniu zlecenia stawki określone w ust. 1 podwyższa się do 50%.

§ 18. Za tłumaczenia tekstów:

1) sporządzonych pismem ręcznym lub przez wypełnienie pismem ręcznym drukowanych formularzy, z wyjątkiem tekstów sporządzonych pismem technicznym,

2) trudnych do odczytania ze względu na stopień zniszczenia lub uszkodzenia tekstu lub złą jakość kopii sporządzonej sposobem technicznym

- stawki przewidziane w § 18 ust. 1 podwyższa się o 25 %.

§ 19. Za sprawdzenie i zaświadczenie dostarczonego tłumaczenia oraz za sporządzenie i zaświadczenie odpisu pisma w języku obcym wynagrodzenie wynosi 50% stawki przewidzianej za tłumaczenie, określonej w § 17 ust. 1.

§ 20. Za sprawdzenie i zaświadczenie zgodności dostarczonego odpisu pisma w języku obcym wynagrodzenie wynosi 30% stawki przewidzianej za tłumaczenie, określonej w § 17 ust. 1.

§ 21. 1. W razie sporządzenia i zaświadczenia dodatkowych egzemplarzy tłumaczenia lub odpisu pisma w języku obcym, wymagających ponownego ich przepisania, wynagrodzenie wynosi 50% stawki przewidzianej za tłumaczenie, określonej w § 17 ust. 1.

2. Za sporządzenie i zaświadczenie kopii maszynopisu tłumaczenia lub odpisu pisma w języku obcym, sporządzonego przez tłumacza, wynagrodzenie za każdą kopię wynosi 20% stawki przewidzianej za tłumaczenie, określonej w § 17 ust. 1.

§ 22. 1. Wynagrodzenie za tłumaczenie ustne za każdą rozpoczętą godzinę obecności tłumacza wynosi stawkę jak za stronicę tłumaczenia, określoną w § 17 ust. 1 i powiększoną o 30%.

2. W razie tłumaczenia ustnego zarówno na język polski, jak i z tego języka, stosuje się tylko jedną stawkę określoną w § 17 ust. 1 pkt 2.

3. Godziny obecności oblicza się od godziny, na którą tłumacz został wezwany, do godziny zwolnienia go od udziału w czynności.

§ 23. 1. Przy obliczaniu wynagrodzenia za stronicę uważa się 25 wierszy, a za wiersz - 45 znaków maszynopisu (rękopisu). Za znak uważa się wszystkie widoczne znaki drukarskie (litery, znaki przestankowe, cyfry, znaki przeniesienia itp.) oraz uzasadnione budową zdania przerwy między nimi. Stronicę rozpoczętą liczy się za całą.

2. W razie tłumaczenia sporządzonego w innym układzie maszynopisu niż 25 wierszy po 45 znaków na stronicę, za stronicę tłumaczenia przyjmuje się 1125 znaków.

§ 24. Wynagrodzenie tłumaczy z zakresu daktylologii, wzywanych przez sąd w razie potrzeby przesłuchania osób głuchych, niemych lub głuchoniemych, określa się według stawek ustalonych w § 17 pkt 1 lit. a) w przypadku tłumaczenia z języka migowego, a do tłumaczenia na język migowy - stawkę ustaloną w § 17 pkt 2 lit. a). W razie tłumaczenia zarówno z języka migowego, jak i na ten język stosuje się stawkę ustaloną w § 17 pkt 2 lit. a).

§ 25. Wynagrodzenie tłumacza, o którym mowa w § 24, może być podwyższone, nie więcej jednak niż o 50%, w razie przesłuchiwania osoby głuchej, niemej lub głuchoniemej podczas badania jej stanu psychicznego. Podwyższenie wynagrodzenia następuje na wniosek tłumacza.

Rozdział 3

Kuratorzy ustanowieni dla strony w danej sprawie oraz inne osoby i instytucje

§ 26. 1. Wysokość wynagrodzenia kuratorów ustanowionych w poszczególnych sprawach oraz innych osób i instytucji zależy w każdym przypadku od rodzaju sprawy, stopnia jej zawichości, nakładu pracy oraz kwalifikacji osób wykonujących określone czynności.

2. Podstawą zwrotu wydatków kuratorów oraz innych osób i instytucji stanowią dowody wpłaty oraz zaświadczenia potwierdzające określone wydatki, które podlegają ocenie sądu pod kątem zasadności i racjonalności ich poniesienia.

§ 27. Wysokość wynagrodzenia kuratorów ustala się według przepisów określających opłaty za czynności adwokackie. Wysokość wynagrodzenia kuratorów będących adwokatami nie może przekraczać stawek określonych tymi przepisami, a wysokość wynagrodzenia innych kuratorów – 50 % tych stawek.

§ 28. Wynagrodzenie dla jednostek organizacyjnych Akademii Medycznej i instytutów naukowo-badawczych oraz zakładów służby zdrowia, w postępowaniu przed sądami określa się wg taryfy stanowiącej zał. nr 3.

Rozdział 4.

Przepisy przejściowe końcowe

§ 29. W sprawach wszczętych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia stosuje się, do czasu zakończenia postępowania w danej instancji, przepisy dotychczasowe.

§ 30. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem

TARYFA WYNAGRODZENIA BIEGLYCH Z ZAKRESU MEDYCyny W POSTĘPOWANIU PRZED SĄDAMI

Lp.	Określenie czynności	Procent kwoty bazowej dla jednego biegłego
1	2	3
1	Określenie inwalidztwa lub niezdolności do pracy	2,0-8,0
2	Ocena zdolności do odbycia kary pozbawienia wolności	2,8-10,1
3	Stwierdzenie uszkodzeń ciała i ich kwalifikacja, ustalenie czynu nierządneho, stwierdzenie dziewictwa, ciąży, przebytego porodu, zakażenia wenerycznego	1,8-4,1
4	Badanie zdolności do płodzenia, łącznie z badaniem nasienia (w razie konieczności powtórzenia badania, stawkę podwyższa się o 100%)	3,4-5,0
4	Badanie zdolności do płodzenia, łącznie z badaniem nasienia (w razie konieczności powtórzenia badania, stawkę podwyższa się o 100%)	3,4-5,0
5	Ogłędziny zewnętrzne zwłok i szczątków ludzkich w miejscu ich znalezienia	3,7-13,5
5	Ogłędziny zewnętrzne zwłok i szczątków ludzkich w miejscu ich znalezienia	3,7-13,5
6	Ogłędziny zewnętrzne i sekcja zwłok świeżych, w zależności od warunków jej przeprowadzenia, zakresu badań i stanu zwłok	6,3-20,5

7	Oględziny zewnętrzne i sekcja zwłok rozkładających się, przeobrażonych i ekshumowanych, a także wykonywane w warunkach wyjątkowo trudnych	8,8-27,2
8	Badanie stanu zdrowia psychicznego: 1) w warunkach ambulatoryjnych bez pisemnej opinii 2) w warunkach ambulatoryjnych z pisemną opinią 3) w warunkach szpitalnych z pisemną opinią	1,8-4,4 4,8-10,1 11,5-24,4
9	Badanie psychologiczne: 1) w warunkach ambulatoryjnych bez pisemnej opinii 2) w warunkach ambulatoryjnych z pisemną opinią 3) w warunkach szpitalnych z pisemną opinią	1,8-4,4 4,8-10,1 11,5-24,4
10	Badanie w przedmiocie uzależnienia od alkoholu: 1) w warunkach ambulatoryjnych bez pisemnej opinii 2) w warunkach ambulatoryjnych z pisemną opinią 3) w warunkach szpitalnych z pisemną opinią	1,8-4,4 4,8-10,1 11,5-24,4
11	Wydanie opinii wyłącznie na podstawie akt sprawy	4,8-20,4

174-01-aa

**TARYFA WYNAGRODZENIA ZA TYPOWE CZYNNOŚCI TECHNICZNE BIEGŁYCH SĄDOWYCH Z ZAKRESU
GEODEZJI I KARTOGRAFII**

Lp.	Określenie czynności	Jednostka	Procent kwoty bazowej za jednostkę
1	2	3	4
1	Badanie ksiąg wieczystych oraz akt w archiwach państwowych:		
	1) za pierwszą księgę lub akta	nieruchomość	2,9
	2) za każdą następną księgę lub akta	nieruchomość	1,4
2	Wyciągi danych z operatu ewidencji gruntów:		
	- sporządzenie wypisu z rejestru gruntów:		
	1) za pierwszą działkę	działka	1,1
	2) za każdą następną działkę	działka	0,1
	- sporządzenie wypisu z rejestru gruntów i wyrysu z mapy ewidencyjnej wraz z rozliczeniem powierzchni działek wykazanych w księgach wieczystych:		
	3) za pierwszą działkę	działka	20,7
	4) za każdą następną działkę	działka	2,1
3	Uzyskanie niezbędnych danych z państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego:		
	1) do 4 punktów granicznych i osnowy geodezyjnej	ryczałt	4,4

	2) za każdy następny punkt graniczny i osnowy geodezyjnej	punkt	0,3
4	Ustalenie granic nieruchomości: 1) ustalenie granic do 4 punktów granicznych 2) za każdy następny punkt graniczny na podstawie danych geodezyjno-kartograficznych 3) za każdy następny punkt graniczny na podstawie oświadczeń stron	ryczałt punkt punkt	27,7 2,1 0,9
5	Pomiar sytuacyjny i opracowanie jego wyników oraz sporządzenie mapy: 1) dla powierzchni do 0,50 ha 2) dla powierzchni powyżej 0,50 do 1,00 ha 3) dla powierzchni powyżej 1,00 ha do 3,00 ha 4) dla powierzchni powyżej 3,00 ha do 5,00 ha 5) za każdy następny hektar	ryczałt ryczałt ryczałt ryczałt 1 ha	48,9 61,5 73,6 91,4 10,9
6	Podział nieruchomości: - opracowanie wstępnego projektu podziału na kopii mapy: 1) podział na dwie działki 2) za każdą następną działkę - obliczenie i wyznaczenie w terenie projektu podziału: 3) podział na dwie działki 4) za każdą następną działkę	ryczałt działka ryczałt działka	13,6 2,1 61,5 6,9
7	Inne prace geodezyjno-kartograficzne:		

- skartowanie i opisanie na mapie granic ustalonych w postępowaniu rozgraniczeniowym:		
1) do 4 punktów granicznych	ryczałt	9,2
2) za każdy następny punkt graniczny	punkt	1,4
- skartowanie i opisanie na mapie projektu podziału nieruchomości:		
3) podział na dwie działki	ryczałt	23,0
4) za każdą następną działkę	działka	2,1
5) za pomiar i sporządzenie szkicu sytuacyjnego do różnych celów stosuje się stawki określone pod lp. 5 z zastosowaniem współczynnika 0,5.	-	

Uwagi:

1. Stawki określone w taryfie nie obejmują kosztów transportu, wynagrodzenia za czas przejazdów oraz kosztów robocizny fizycznej.
2. Kwoty należności biegłego z tytułu wykonania pracy geodezyjnej i kartograficznej oblicza się jako sumę stawek za faktyczne czynności niezbędne do opracowania dokumentacji technicznej oraz opinii dla sądu.

TARYFA WYNAGRODZENIA JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH AKADEMII MEDYCZNYCH I INSTYTUTÓW NAUKOWO-BADAWCZYCH ORAZ ZAKŁADÓW SŁUŻBY ZDROWIA W POSTĘPOWANIU PRZED SĄDAMI

Lp.	Określenie czynności	Procent kwoty bazowej
1	2	3
1	2	3
1	I. Badania laboratoryjne	
1	1. Badanie krwi w sprawie o ustalenie ojcostwa, poszerzone o układy grupowe ACP, PGM, ESD - jednej osoby	8,9
	2. Badanie dodatkowe układów GPT, GLO, GC, AK, ADA, Fy, Tk, Ss, P - jednej osoby - za każdy układ	0,9
	3. Badanie dodatkowe HLA - jednej osoby	15,9
2	Badanie grup krwi świeżej - w zależności od ilości oznaczonych układów grupowych	1,1-18,4
2	Badanie grup krwi świeżej - w zależności od ilości oznaczonych układów grupowych	1,1-18,4
3	Badanie grup krwi rozłożonej - w zależności od ilości oznaczonych układów grupowych	2,0-30,7

4	<p>Badanie śladów krwi i innych substancji biologicznych:</p> <p>1) oględziny jednego dowodu rzeczowego oraz wstępne badanie śladów (metodą widmową i innymi)</p> <p>2) badanie metodami serologicznymi przynależności gatunkowej plam krwi i innych substancji biologicznych jednego gatunku i na jednym dowodzie</p> <p>3) badanie przynależności grupowej śladów krwi i innych substancji biologicznych na jednym dowodzie rzeczowym:</p> <p>a) w układzie ABO</p> <p>b) za każdy następny układ grupowy</p> <p>4) badanie śladów krwi w celu orzeczenia źródła krwawienia lub czasu powstania śladów</p> <p>5) inne badania biologiczne: oznaczenie płci w śladach krwi i innych substancjach biologicznych, oznaczanie czasu powstania takich śladów, ustalanie wieku osobnika na podstawie zawartości hemoglobiny płodowej w składzie krwi i inne badania umożliwiające identyfikację indywidualną śladu biologicznego - na jednym dowodzie rzeczowym</p>	<p>2,1-2,9</p> <p>2,6</p> <p>2,9</p> <p>1,2</p> <p>3,6</p> <p>5,0</p>
5	<p>Badanie plam nasienia (fizykalne, chemiczne, krystalograficzne, mikroskopowe, serologiczne) na jednym dowodzie rzeczowym</p>	<p>4,4-6,2</p>
6	<p>1. Badanie makroskopowe, mikroskopowe i mikrometryczne włosów dowodowych i porównawczych lub identyfikacja włókien i włosów -</p>	<p>2,1-5,6</p>

	<p>jednej osoby</p> <p>2. Oznaczenie płci na podstawie badania włosów (metodami fluorescencji albo chromatyny płciowej) lub oznaczenie grupy krwi na tej podstawie - jednej osoby</p>	1,4-2,9
7	Badanie identyfikacyjne materiału biologicznego (mechanoskopia, mikroskopia porównawcza, badanie na obecność jonów metali, superprojekcja itp.)	2,7-9,7
8	<p>Badanie śladów i uszkodzeń postrzałowych:</p> <p>1) bez strzałów próbnych</p> <p>2) ze strzałami próbnymi</p>	<p>2,9</p> <p>5,0</p>
8	<p>Badanie śladów i uszkodzeń postrzałowych:</p> <p>1) bez strzałów próbnych</p> <p>2) ze strzałami próbnymi</p>	<p>2,9</p> <p>5,0</p>
9	Badanie histologiczne wycinków jednego narządu ciała	0,9
9	Badanie histologiczne wycinków jednego narządu ciała	0,9
10	<p>Badanie krwi na obecność tlenku węgla (hemoglobiny tlenkowowęglowej):</p> <p>1) badanie jakościowe</p> <p>2) badanie ilościowe</p>	<p>0,9</p> <p>2,0</p>
11	1. Badanie krwi na obecność alkoholu:	

	1) metodą Widmarka	1,4
	2) za każdą inną metodę	2,6-2,9
	2. Badanie wydychanego powietrza na obecność alkoholu przy użyciu nowych technik badawczych (np. aparatu "Alcomat" lub "Alcotest")	2,9
12	1. Badanie narządów ciała na obecność trucizn ¹⁾ :	
	1) trucizny lotne z parą wodną - wielokierunkowe badania jakościowe	7,1-9,2
	2) trucizny lotne - oznaczenie ilościowe - stawka wymieniona w pkt 1 ulega zwiększeniu o	3,5-11,2
	3) wolne kwasy i zasady, trujące reszty kwasowe - wielokierunkowe badania jakościowe	4,4-7,9
	4) oznaczenie ilościowe trucizny z grupy wymienionej w pkt 3 - stawka ulega zwiększeniu o	4,4-9,2
	5) trucizny metaliczne - wielokierunkowe badania jakościowe	20,5-26,5
	6) oznaczenie ilościowe trucizny z grupy wymienionej w pkt 5 - stawka ulega zwiększeniu o	2,1-6,5
	7) trucizny organiczne naturalne i syntetyczne - przeprowadzenie wielokierunkowego toku badań	28,6-32,7
	8) identyfikacja trucizny wyosobnionej w toku badań wymienionych w pkt 7	4,4-32,7 ²⁾

	9) ilościowe oznaczenie zidentyfikowanej trucizny wymienionej w pkt 8 - stawka ulega zwiększeniu o	2,1-11,2
	2. Badanie narządów ciała na obecność trucizn ukierunkowane (tj. z określeniem poszukiwanej trucizny) jakościowe lub ilościowe	7,1-26,5 ²⁾
	3. Badanie chemiczno-toksykologiczne substancji chemicznej w celu jej zidentyfikowania	3,5-26,5 ²⁾
13	Wykonanie prób biologicznych (na zwierzętach lub roślinach) z wyodrębnioną trucizną	2,1-6,9
13	Wykonanie prób biologicznych (na zwierzętach lub roślinach) z wyodrębnioną trucizną	2,1-6,9
14	Badania botaniczne i farmakognostyczne trucizn roślinnych (identyfikacja części roślin i grzybów)	5,0-9,6
14	Badania botaniczne i farmakognostyczne trucizn roślinnych (identyfikacja części roślin i grzybów)	5,0-9,6
	II. Badania osób żyjących	
1	Określenie inwalidztwa lub niezdolności do pracy	3,5-13,6
	II. Badania osób żyjących	
1	Określenie inwalidztwa lub niezdolności do pracy	3,5-13,6
2	Ocena zdolności do odbycia kary pozbawienia wolności	2,9-11,2
3	Stwierdzenie uszkodzeń ciała i ich kwalifikacja, stwierdzenie dziewictwa, ciąży,	

	przebytego porodu, zakażenia wenerycznego, ustalenie czynu nierządneho itp.	2,9-6,3
4	Badanie antropologiczne jednej osoby, łącznie z dokumentacją fotograficzną, w sprawie o ustalenie ojcostwa	13,6
4	Badanie antropologiczne jednej osoby, łącznie z dokumentacją fotograficzną, w sprawie o ustalenie ojcostwa	13,6
5	Badanie stanu zdrowia psychicznego:	
	1) w warunkach ambulatoryjnych bez pisemnej opinii	1,8-4,4
	2) w warunkach ambulatoryjnych z pisemną opinią	4,8-10,1
	3) w warunkach szpitalnych z pisemną opinią	11,5-24,4
6	Badanie psychologiczne:	
	1) w warunkach ambulatoryjnych bez pisemnej opinii	1,8-4,4
	2) w warunkach ambulatoryjnych z pisemną opinią	4,8-10,1
	3) w warunkach szpitalnych z pisemną opinią	11,5-24,4
6	Badanie psychologiczne:	
	1) w warunkach ambulatoryjnych bez pisemnej opinii	1,8-4,4
	2) w warunkach ambulatoryjnych z pisemną opinią	4,8-10,1
	3) w warunkach szpitalnych z pisemną opinią	11,5-24,4

7	Badanie zdolności do płodzenia, łącznie z chemicznym i mikroskopowym badaniem nasienia (w razie konieczności powtórzenia badania nasienia, stawkę podwyższa się o 100%)	4,4-6,2
	III. Badania sekcyjne	
1	Oględziny zewnętrzne zwłok i szczątków ludzkich w miejscu ich znalezienia	4,4-15,1
	III. Badania sekcyjne	
1	Oględziny zewnętrzne zwłok i szczątków ludzkich w miejscu ich znalezienia	4,4-15,1
2	Oględziny zewnętrzne i sekcja zwłok świeżych, w zależności od warunków jej przeprowadzenia, zakresu badań i stanu zwłok	7,7-23,0
2	Oględziny zewnętrzne i sekcja zwłok świeżych, w zależności od warunków jej przeprowadzenia, zakresu badań i stanu zwłok	7,7-23,0
3	Oględziny zewnętrzne i sekcja zwłok rozkładających się, przeobrażonych i ekshumowanych, a także wykonywane w warunkach wyjątkowo trudnych	10,6-30,7
3	Oględziny zewnętrzne i sekcja zwłok rozkładających się, przeobrażonych i ekshumowanych, a także wykonywane w warunkach wyjątkowo trudnych	10,6-30,7
4	Maceracja kości i ich rekonstrukcja: 1) przygotowanie kośćca do maceracji, jego maceracja (w razie maceracji kompletnego szkieletu, stawka w górnej wysokości) 2) rekonstrukcja kompletnego szkieletu	8,0-24,4 7,7-107,5
	IV. Inne czynności	

1	Wydanie opinii wyłącznie na podstawie akt sprawy	4,8-20,4
2	Sporządzanie dokumentacji fotograficznej osób żyjących, zwłok i dowodów rzeczowych: za jedno ujęcie (format 10x15 cm)	0,1
2	Sporządzanie dokumentacji fotograficznej osób żyjących, zwłok i dowodów rzeczowych: za jedno ujęcie (format 10x15 cm)	0,1

- 1) Wymienione w tej pozycji wysokości stawek odnoszą się do badania jednego narządu. Przy równoległym badaniu drugiego i następnych narządów (lub materiałów) w tej samej sprawie wysokość stawek obniża się o 20%.
- 2) Dopuszcza się możliwość podwyższenia stawek (do 50%) w wypadkach uzasadnionych szczególnymi trudnościami (np. mało znane i rzadko spotykane substancje trujące, materiał z ekshumacji).

176-01-aa

U z a s a d n i e

Rozporządzenie jest realizacją delegacji ustawowej zawartej w projekcie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Wynagradzanie biegłych i tłumaczy obecnie regulowane jest następującymi aktami prawnymi:

- dekretem z dnia 26 października 1950 r. o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym. (Dz. U. Nr 49, poz. 445) oraz wydanymi na jego podstawie rozporządzeniami:

- rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 1975 r. w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym (Dz. U. Nr 46, poz. 254 z późn. zm.),

- rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 1983 r. w sprawie wynagradzania biegłych (tłumaczy) z zakresu daktylogonii (Dz. U. Nr 64, poz. 292);

oraz – wydanym na podstawie art. 133 § 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 31, poz. 137 z późn. zm.) – rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 1986 r. w sprawie wynagrodzenia tłumaczy przysięgłych (Dz. U. Nr 33, poz. 168 z późn. zm.).

Powyższe akty prawne regulują tematykę wynagradzania biegłych i tłumaczy zarówno w postępowaniu w sprawach cywilnych jak i w sprawach karnych. Wymienione rozporządzenia były wielokrotnie nowelizowane i – aczkolwiek wydane już dość dawno – odpowiadają wymaganiom wymiaru sprawiedliwości, chociaż oczywiście wysokość wynagrodzenia zawsze pozostaje tematem kontrowersyjnym. W roku 2001 została uchwalona nowa ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070), która utrzymała w mocy akty prawne wydane w celu wykonania poprzedniej ustawy, o ile nie są one sprzeczne z ustawą nową. Zatem rozporządzenie w sprawie wynagrodzenia tłumaczy przysięgłych obowiązuje nadal. Również projektowana ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw nie deroguje ww. aktów prawnych, gdyż zakres jej regulacji ogranicza się tylko do spraw cywilnych.

Ponieważ po uchwaleniu projektowanej ustawy i wydaniu rozporządzenia tematykę wynagradzania biegłych i tłumaczy w innych niż cywilne sprawach będą w dalszym ciągu regulować akty prawne wymienione wyżej - przy opracowywaniu niniejszego projektu zdecydowano się na pozostawienie wysokości wynagrodzenia tych osób na dotychczasowym poziomie, gdyż bezpodstawne byłoby różnicowanie wynagrodzenia w zależności od rodzaju

postępowania. Niniejsze rozporządzenia powtarza w dużym stopniu unormowania zawarte w trzech wymienionych wyżej rozporządzeniach z niewielkimi tylko zmianami. Odmiennie regulacje proponowane dotyczą definicji kwoty bazowej. Dotychczasowe unormowania odwołują się do przepisów, z których nie wynika jednoznacznie czy należy stosować kwotę bazową osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, czy też kwotę bazową członków służby cywilnej. Proponowane rozwiązania usuwają te wątpliwości, zgodnie z przepis art. 84 ust. 2 projektu ustawy.

Przepisy projektowanego rozporządzenia realizują zalecenia delegacji ustawowej i przewidują - przy ustalaniu wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez biegłych, tłumaczy oraz innych osób i instytucji – uwzględnienie nakładu pracy i kwalifikacji niezbędnych do wykonywania zleconych przez sąd czynności. W odniesieniu do biegłych różnicuje się stawki wynagrodzenia wobec osób posiadających różne tytuły naukowe oraz wprowadza rozpiętość wynagrodzenia za poszczególne czynności, a w odniesieniu do tłumaczy proponowana wysokość wynagrodzenia stanowi górną granicę, która może być w określonych w rozporządzeniu przypadkach podwyższana.

W rozporządzeniu mówi się o tłumaczach a nie o tłumaczach przysięgłych, aby uniknąć niespójności terminologicznej w związku z projektowaną ustawą o tłumaczach publicznych.

Ponadto rozporządzenie reguluje wysokość wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w danej sprawie oraz innych osób i instytucji. Dotychczas kwestie wynagrodzenia kuratorów reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 sierpnia 1982 r. w sprawie stawek, warunków przyznawania i wypłaty ryczałtu przysługującego sędziom i pracownikom sądowym za dokonanie oględzin oraz stawek należności kuratorów (Dz. U. Nr 27, poz. 197 ze zm.).

W projekcie przyjęto inną zasadę określania wysokości wynagrodzenia kuratorów, inną zaś określania wysokości innych osób i instytucji. W pierwszym przypadku, podobnie jak w obowiązujących przepisach, projekt zawiera odesłanie do przepisów określających opłaty za czynności adwokacie, w drugim - do kwoty bazowej ustalonej w ustawie budżetowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe. Przyjmując takie rozróżnienie kierowano się innym charakterem czynności przewidzianych w postępowaniu cywilnym dla kuratorów, innym dla innych osób i ewentualnie instytucji. Za podstawę zwrotu wydatków przyjęto udokumentowanie wydatków odpowiednimi zaświadczeniami, które podlegają jednak ocenie sądu. Taka regulacja ma zapobiec ponoszeniu wydatków bezzasadnie wysokich w sytuacji, gdy istnieją możliwości ich ograniczenia.

Projektowane rozporządzenie nie wpłynie na wzrost wydatków budżetu państwa.